

GMINA KACZORY

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY KACZORY NA LATA 2004 - 2011

grudzień 2004r.

Wykonywano na zlecenie:
Urzędu Gminy w Kaczorach

Wykonawca:
Arcadis Ekokonrem Sp. z o.o.
O/Katowice
Al. Korfantego 51
40-161 Katowice
tel. (32) 2581738

Główni autorzy opracowania:
Katarzyna Kobiela
Wanda Zaworska-Matuga
Marcin Moczulski
Jarosław Zarzycki

U C H W A Ł A Nr XX(122(2004

Rady Gminy Kaczory

z dnia 29 grudnia 2004 r.

w sprawie uchwalenia Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Kaczory na lata 2004 - 2011.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.) Rada Gminy Kaczory uchwala, co następuje:

§ 1

Uchwala się Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kaczory na lata 2004 - 2011 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kaczory.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY

mgr inż. Andrzej Kozłowski

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory na lata 2004-2011

Spis treści:

1 WSTĘP.....	8
1.1 Podstawa prawna opracowania i forma realizacji zamówienia.....	8
1.2 Ogólna charakterystyka gminy.....	8
1.2.1 Użytkowanie gruntów.....	11
1.2.2 Gospodarka.....	11
1.2.3 Układ komunikacyjny.....	11
1.3 Położenie geograficzne gminy, ukształtowanie powierzchni, geomorfologia	12
1.4 Metodyka tworzenia Programu	14
1.5 Koncepcja struktury Programu.....	14
1.6 Zawartość dokumentu "Programu ..."	15
2 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU.....	17
2.1 Zasady polityki ekologicznej.....	17
2.2 Uwarunkowania wynikające z "Programu ochrony środowiska dla powiatu pilskiego"	18
2.2.1 Zagrożenia środowiska w powiecie pilskim	18
2.2.2 Obszary priorytetowe z punktu widzenia działań w zakresie ochrony środowiska.....	19
2.3 Uwarunkowania wynikające ze „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Kaczory”	20
2.4 Priorytetowe problemy ochrony środowiska w gminie	20
3 STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA DO 2011 ROKU.....	21
3.1 Nadrzędny cel "Programu ..."	21
3.2 Cele i zadania o charakterze systemowym.....	22
3.2.1 Przyszłościowy rozwój gminy w kontekście ochrony środowiska	22
3.2.2 Edukacja ekologiczna (EE)	33
3.3 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody	37
3.3.1 Ochrona przyrody i krajobrazu (PK).....	37
3.3.2 Ochrona lasów (L)	41
3.3.3 Ochrona gleb (GL).....	43
3.3.4 Ochrona zasobów kopalin (ZK).....	44
3.4 Jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne	46
3.4.1 Zasoby wodne (W)	46
3.4.2 Powietrze atmosferyczne (P).....	57
3.4.3 Hałas (H)	63
3.4.4 Pola elektromagnetyczne (PE).....	64
3.4.5 Poważne awarie (AW).....	65
4 PLAN OPERACYJNY I ASPEKTY FINANSOWE WDRAŻANIA PROGRAMU	67
4.1 Priorytety ekologiczne	67
4.2. Plan operacyjny na lata 2004 - 2007.....	68
4.3. Aspekty finansowe wdrażania Programu	76
4.1.1 Potencjalne źródła finansowania Programu	76
4.1.2 Ramy finansowe.....	76
4.1.3 Koszty wdrażania Programu w latach 2004 - 2007	77
5 ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM.....	79
5.1 Wprowadzenie	79
5.2 Instrumenty polityki ochrony środowiska	79
5.2.1 Instrumenty prawne	79
5.2.2 Instrumenty finansowe.....	82
5.2.3 Instrumenty społeczne	84
5.2.4 Instrumenty strukturalne	85
5.3 Upowszechnianie informacji o środowisku.....	86
5.4 Organizacja zarządzania środowiskiem.....	86
5.4.1 Ogólne zasady zarządzania środowiskiem	86

5.4.2 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska.....	87
5.4.3 Monitoring wdrażania Programu	89
5.4.4 Harmonogram wdrażania Programu	90
5.5 Główne działania w ramach zarządzania Programem	91
6 WYKAZ SKRÓTÓW	92
7 WYKORZYSTANE MATERIAŁY	94

Spis tabel

Tabela 1. Użytkowanie gruntów w gminie Kaczory.	11
Tabela 2. Struktura działalności gospodarczej w gminie Kaczory.....	11
Tabela 3. Bonitacja jakości gleb (grunty orne) /wg danych Stacji Chemiczno-Rolniczej/	23
Tabela 4. Monitoring gleb w gminie Kaczory.	24
Tabela 5. Kompleksy przydatności rolniczej gruntów ornych w gminie Kaczory.....	25
Tabela 6. Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy Kaczory.....	30
Tabela 7. Wykaz pomników przyrody w gminie Kaczory	37
Tabela 8. Wykaz zasobów kopalin pospolitych w gminie Kaczory (PIG 2002).....	44
Tabela 9. Główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP) na terenie gminy Kaczory.	47
Tabela 10. Jakość zwykłych wód podziemnych badanych w sieci krajowej na terenie gminy Kaczory w latach 1995-2002 (wg WIOŚ).	49
Tabela 11. Jakość zwykłych wód podziemnych badanych w sieci regionalnej na terenie gminy Kaczory w 2002 – na podstawie oceny zakresu rozszerzonego	49
Tabela 12. Stan czystości Noteci na stanowisku w Milczu w latach 1998-2002.	50
Tabela 13. Stan czystości jezior na terenie gminy Kaczory	51
Tabela 14. Charakterystyka stacji uzdatniania wody w gminie Kaczory.	52
Tabela 15. Oczyszczalnie ścieków na terenie gminy Kaczory.	54
Tabela 16. Średnie wieloletnie wybranych cech klimatycznych (1971–1980).....	58
Tabela 17. Stężenia średnioroczne zanieczyszczeń powietrza – pomiary metodą pasywną /według IMGW/59	
Tabela 18. Zestawienie wyników badań chemizmu opadów atmosferycznych na posterunku w Żelgnowie.59	
Tabela 19. Wynikowe klasy w strefie powiat pilski dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna w kryterium ochrony zdrowia.....	60
Tabela 20 Wynikowe klasy w strefie powiat pilski dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna w kryterium ochrony roślin.....	60
Tabela 21. Wyniki pomiarów w porze dziennej hałasu komunikacyjnego w ramach monitoringu szczególnych uciążliwości (wg WIOŚ).....	64
Tabela 22. Edukacja ekologiczna - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007.	69
Tabela 23. Edukacja ekologiczna - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007, cd. 70	
Tabela 24. Dziedzictwo przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007.....	71
Tabela 25. Dziedzictwo przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007, c.d.....	72
Tabela 26. Zasoby wodne - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007.....	73
Tabela 27. Powietrze atmosferyczne - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007... 74	
Tabela 28. Powietrze atmosferyczne - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007, c.d.75	
Tabela 29. Ramy finansowe realizacji "Programu ..." w latach 2004 - 2007.	77
Tabela 30. Szacunkowe koszty wdrażania Programu w latach 2004 - 2007 (w tys. PLN)	77
Tabela 31. Wskaźniki monitorowania celów Programu	90
Tabela 32. Harmonogram wdrażania "Programu ochrony środowiska ..."	90
Tabela 33. Najważniejsze działania w ramach zarządzania środowiskiem	91

Spis map

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory na lata 2004-2011

Mapa 1. Położenie gminy Kaczory na tle powiatu pilskiego.....	9
Mapa 2. Najważniejsze elementy infrastruktury i ochrony środowiska gminy Kaczory.	10
Mapa 3. Regiony fizyczno-geograficzne powiatu pilskiego.	13
Mapa 4. Obszary prawnie chronione powiatu pilskiego.	39
Mapa 5. GZWP na terenie powiatu pilskiego.	48
Mapa 6. Stopień zwodociągowania gminy Kaczory na tle gmin powiatu pilskiego.....	53

Spis rysunków

Rysunek 1. Układ „Programu ochrony środowiska dla gminy Kaczory na lata 2004-2011”	16
Rysunek 2. Struktura użytków rolnych gminy Kaczory	23
Rysunek 3. Klasyfikacja gruntów ornych w gminie Kaczory wg klas bonitacyjnych.....	24
Rysunek 4. Schemat zarządzania Programem	88

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory na lata 2004-2011

1 WSTĘP

1.1 Podstawa prawna opracowania i forma realizacji zamówienia

Obowiązek sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska, którego częścią składową jest gminny plan gospodarki odpadami wynika z ustawy "Prawo ochrony środowiska" z dnia 27 kwietnia 2001 r.(art. 17.1) i ustawy o odpadach z 27 kwietnia 2001r. (art. 14.).

Program Ochrony Środowiska dla gminy Kaczory został przygotowany w ramach zamówienia Starostwa Powiatowego w Pile na opracowanie „Programu Ochrony Środowiska Powiatu Pilskiego i Gmin Powiatu” (w oparciu o wynik postępowania prowadzonego przez Starostwo Powiatowe w Pile, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych /tekst jednolity Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 664, z późn. zm.). Na podstawie ww postępowania przetargowego w dniu 7 lipca 2003 roku zawarto umowy, pomiędzy Powiatem Pilskim a Arcadis Ekokonrem Sp. z o.o. we Wrocławiu (umowa nr 114/2003) oraz pomiędzy gminą Kaczory a firmą Arcadis Ekokonrem sp. z o.o. we Wrocławiu (umowa nr 1/2003), wybraną na wykonawcę projektu.

1.2 Ogólna charakterystyka gminy

Gmina wiejska Kaczory położona jest w środkowej części powiatu pilskiego w północnej części województwa wielkopolskiego. Jest jedną z dziewięciu gmin powiatu, w tym jedną z czterech gmin wiejskich.

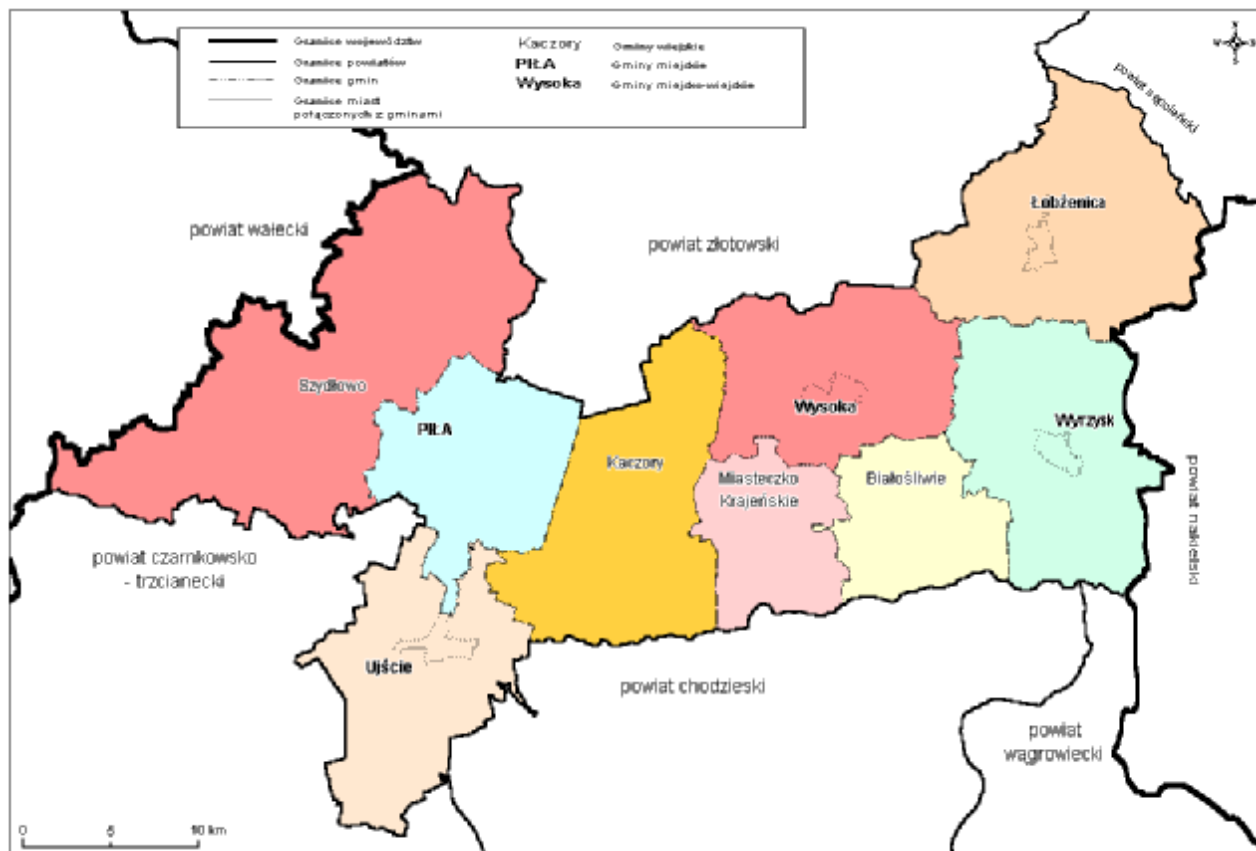
Zajmuje obszar o powierzchni 150 km², co stanowi 11,8 % powierzchni powiatu, zamieszkiwany przez 7488 osób. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosi 50 osób/km².

Gmina Kaczory od północy graniczy z gminą Krajenka powiatu złotowskiego, od wschodu z gminami Wysoka i Miasteczko Krajeńskie, od południa z gminą Chodzież powiatu chodzieskiego, a od zachodu z gminą Ujście i miastem Piła.

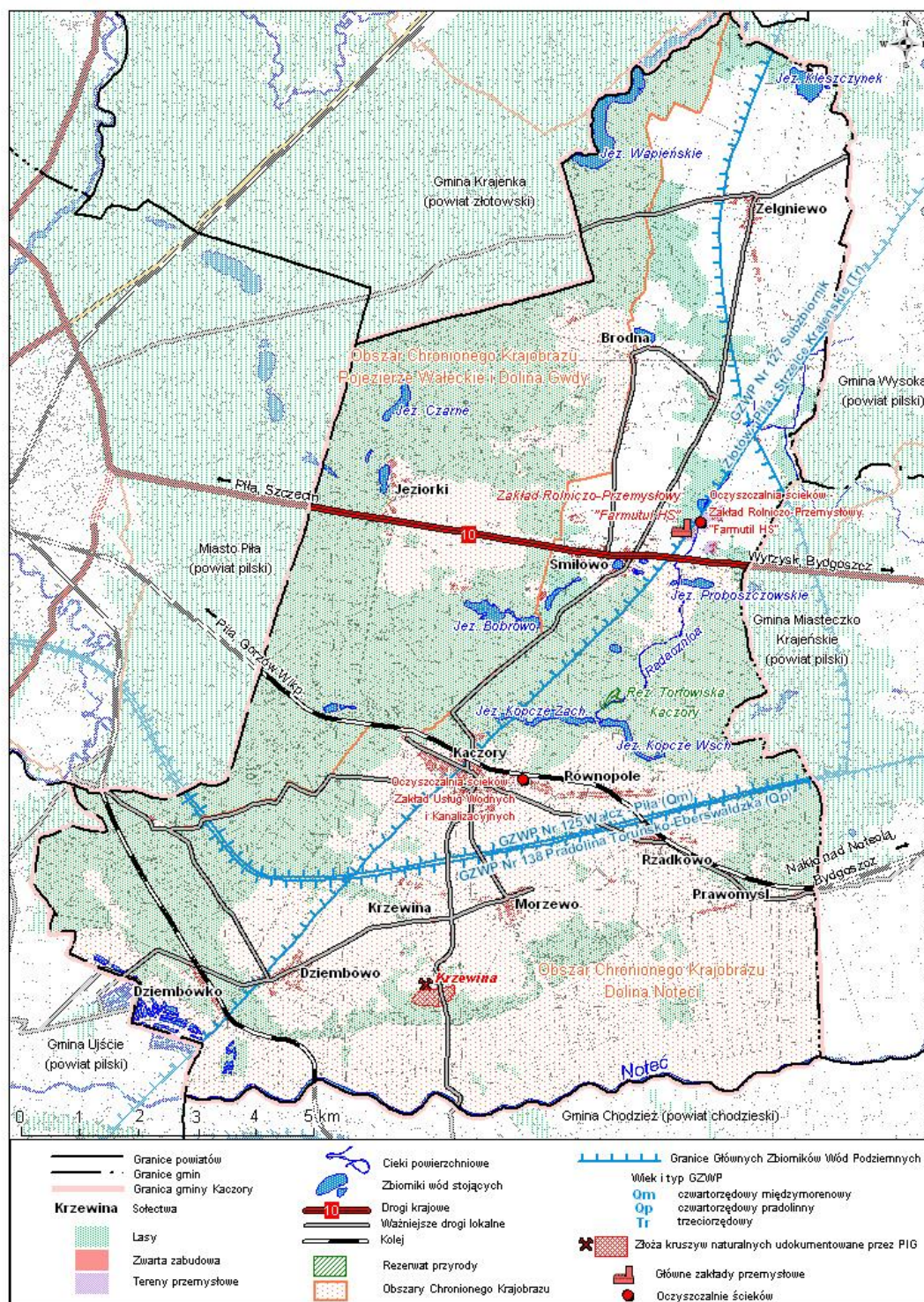
W skład gminy wchodzi 12 sołectw - największym są Kaczory, najmniejszym Jezioriki.

Lokalizację gminy w układzie powiatu pilskiego przedstawia **Mapa 1**, natomiast poszczególne sołectwa w gminie wraz z najważniejszymi elementami infrastruktury przedstawia **Mapa 2**.

Mapa 1. Położenie gminy Kaczory na tle powiatu pilskiego

Mapa 2. Najważniejsze elementy infrastruktury i ochrony środowiska gminy Kaczory.

1.2.1 Użytkowanie gruntów

W strukturze użytkowania gruntów gminy Kaczory użytki rolne stanowią ok. 46,5 % powierzchni gminy. Średnia dla powiatu pilskiego wynosi 59%.

Strukturę użytkowania gruntów w gminie Kaczory przedstawia **Tabela 1**.

Tabela 1. Użytkowanie gruntów w gminie Kaczory.

Wyszczególnienie	Ogólna powierz. gruntów	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty
		razem	grunty orne	sady	łąki trwale	pastwiska trwale		
	[ha]							
Ogółem	15 001	6 975	4 958	53	1 667	297	6 603	1 423

Źródło: Informacja z gminy - Ankieta (wg R-02 na 31.05.2003 r.)

1.2.2 Gospodarka

Gmina Kaczory stanowi strefę podmiejską Piły. Ma ona charakter typowo rolniczy. Położona jest w dwóch regionach glebowo-rolniczych. północna i środkowa część gminy należy do regionu pilskiego, charakteryzującego się występowaniem rozległych obszarów leśnych. Natomiast południowa część gminy przynależy do regionu nadnoteckiego, który obejmuje swoim zasięgiem dolinę Noteci wraz z przylegającymi terenami.

Na terenie gminy działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej prowadziły 364 podmioty gospodarcze (stan na koniec 1999 roku). Strukturę prowadzonej działalności gospodarczej przedstawia **Tabela 2**.

Tabela 2. Struktura działalności gospodarczej w gminie Kaczory.

WYSZCZEGÓLNIENIE	1999 rok
Placówki handlowe i gastronomiczne	43
Produkcja wyrobów przemysłowych	16
Produkcja wyrobów spożywczych	11
Usługi transportowe	30
Zakłady produkcyjno - usługowe	24
Inne	240
OGÓŁEM:	364

Źródło: Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Kaczory, listopad 2000 r.

Do największych należą: Zakład Rolniczo - Przemysłowy "Farmutil HS" w Śmiłowie, Zakład Przetwórstwa Mięsnego Elżbiety Sorgowickiej w Zelgniewie, "Agrin" sp. z o. o. w Rzadkowie, a w Kaczorach: Zakład Produkcji Papieru Toaletowego "PAKS", Przetwórnia Owocowo - Warzywna "Sempow" sp. z o.o., Wytwórnia Napojów Chłodzących "Wokavit".

1.2.3 Układ komunikacyjny

Gmina posiada gęstą sieć powiązań komunikacyjnych. Podstawowe znaczenie dla powiązań wewnętrznych gminy odgrywa droga krajowa nr 10 relacji Szczecin - Piła, prowadząca ruch pojazdów o powiązaniach krajowych i międzynarodowych z przejść granicznych w Świnoujściu, Lubieszynie i Kołbaskowie. Droga ta przebiega przez środkowe tereny gminy w układzie wschód-zachód i bezpośrednio przy drodze nr 10 leży wieś Śmiłowo, a w niedalekim sąsiedztwie wieś Jezioraki.

W bezpośrednim sąsiedztwie gminy Kaczory przebiega droga krajowa nr 11, łącząca Poznań z Piłą i Koszalinem. Dostęp do niej umożliwia droga nr 10 oraz droga powiatowa łącząca Kaczory z Chodzieżą. W powiązaniach międzygminnych natomiast bardzo ważną rolę odgrywa droga powiatowa nr 29404, biegnąca równolegle do drogi nr 10 i zapewniająca połączenie gmin nadnoteckich w relacji Kaczory-Miasteczko Krajeńskie-Białośliwie-Osiek nad Notecią.

Komunikacją autobusową obsługiwane są miejscowości na trasie Piła -Zelgniewo- Brodna- Śmiłowo-Kaczory- Miasteczko Krajeńskie, oraz Piła- Śmiłowo- Wysoka- Kaczory, a także Piła- Śmiłowo-Białośliwie- Szamocin.

Przez obszar gminy przebiega zelektryfikowana linia kolejowa I klasy relacji Bydgoszcz -Piła, ze stacją kolejową w Kaczorach. Natomiast przez południowo-wschodni obszar gminy przebiega tor zelektryfikowanej linii kolejowej Poznań-Piła ze stacją kolejową w Dziembowie.

Przez obszar gminy (śladem dróg o powiązaniu Piła - Kalina- Kaczory-Miasteczko Krajeńskie) przebiega fragment Międzynarodowej trasy Rowerowej Euro-Ronte R-1, która rozpoczyna się nad Kanałem La Manche i prowadzi przez Niderlandy, Niemcy oraz Polskę do Kaliningradu w Rosji.

Południową granicę gminy stanowi rzeka Noteć, znajdująca się w systemie transportu śródlądowego, łączącego Wisłę z Odrą.

Układ komunikacyjny gminy Kaczory przedstawia **Mapa 2**.

1.3 Położenie geograficzne gminy, ukształtowanie powierzchni, geomorfologia

Gmina Kaczory zgodnie z fizyczno-geograficznym podziałem J.Kondrackiego znajduje się w obrębie trzech mezoregionów: Pojezierze Krajeńskie i Dolina Gwdy należących do makroregionu Pojezierze Południowopomorskie oraz Dolina Środkowej Noteci, należąca do makroregionu Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka. Makroregiony te należą do Podprowincji Pojezierze Południowobałtyckie (*mapa 3*).

Rzeźba terenu jest bardzo urozmaicona i cechuje się dużą różnorodnością pod względem występujących form morfologicznych. Najwyższy punkt w gminie stanowi wierzchołek moreny czołowej fazy krajeńskiej (Góra Rzadkowska, 177,7 m n.p.m.), natomiast najniższy punkt znajduje się w dolinie Noteci w południowo-zachodniej części gminy (47,9 m n.p.m.).

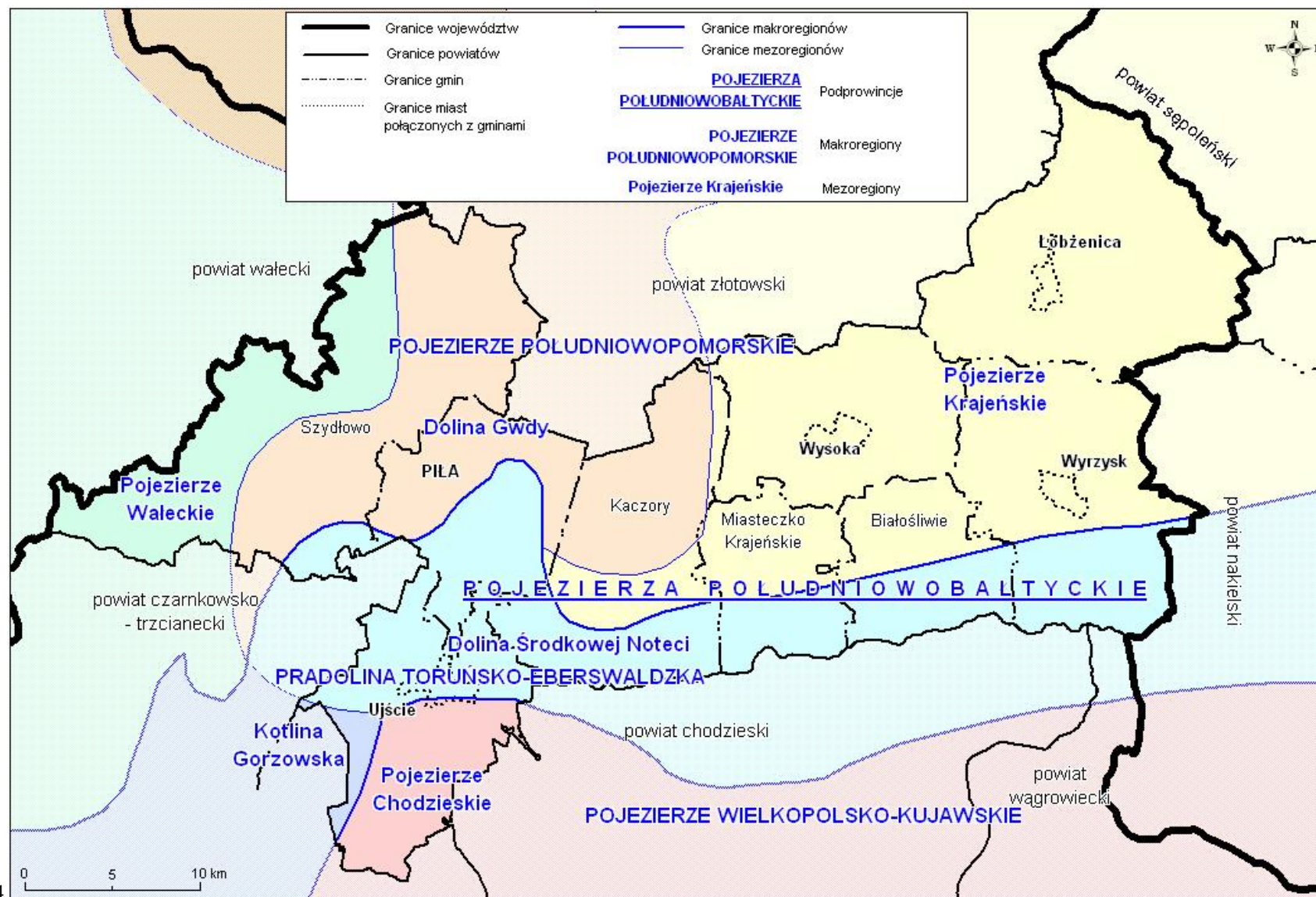
Teren wysoczyzny, który rozciąga się w kierunku północnym od krawędzi erozyjnej Pradoliny Noteci tworzy urozmaiconą młodogłacjalną powierzchnię. W jej skład wchodzi: ciąg moren czołowych, wysoczyzna morenowa falista oraz równiny sandrowe tzw. Sandr Gwdy. Moreny czołowe występują głównie w rejonie wsi: Rzadkowo, Morzewo, Kaczory.

Znaczną część powierzchni gminy zajmują równiny sandrowe - tzw. SANDR Gwdy. Powierzchnie sandrowe występują w północnej, środkowej i zachodniej części gminy. Średnia wysokość sandru ulega obniżeniom ze 100 m n.p.m. na północy do około 80 m n.p.m. na południu.

Gmina Kaczory położona jest w obrębie jednostki geologiczno-strukturalnej zwanej Wałem Pomorsko-Kujawskim. Zbudowany jest on głównie z utworów jury, na których miejscami położone są osady kredy oraz trzeciorzędu. Utwory trzeciorzędowe występują jako osady oligocenu, miocenu i pliocenu. Utwory oligoceńskie występują na południowym skraju gminy w postaci ilów i mułków z łyszczykiem i glaukonitem, któremu towarzyszą wkładki węgla brunatnego. Utwory miocene reprezentowane są głównie przez drobnoziarniste piaski kwarcowe oraz ropy i mułki z przerostami węgla brunatnego. Natomiast utwory pliocenu rozlokowane na wschód od Śmiłowa i na północny -zachód od Dziembowa to przede wszystkim tłuste ropy, mułki oraz pyły.

Regiony fizyczno-geograficzne powiatu pilskiego przedstawia **Mapa 3**.

Mapa 3. Regiony fizyczno-geograficzne powiatu pilskiego.

1.4 Metodyka tworzenia Programu

Zgodnie z wymaganiami ustawy „Prawo ochrony środowiska” i „Wytycznymi do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” przy opracowywaniu programu przeprowadzono szereg konsultacji z przedstawicielami instytucji i organizacji włączonych w zagadnienie ochrony środowiska i rozwoju społeczno-gospodarczego gminy oraz całego powiatu pilskiego.

W procesie tworzenia niniejszego Programu wykorzystane zostały :

- bieżące konsultacje ze specjalistami lokalnymi, przedstawicielami Urzędu Gminy Kaczory oraz Starostwa Powiatowego w Pile,
- bieżące konsultacje ze specjalistami WIOŚ w Poznaniu,
- warsztaty robocze organizowane w ramach prac nad powiatowym programem ochrony środowiska
- przedstawienie projektu Programu Ochrony Środowiska społeczności lokalnej oraz instytucjom włączonym w jego realizację celem weryfikacji założonych celów oraz zadań.

1.5 Koncepcja struktury Programu

Koncepcja struktury gminnego programu ochrony środowiska, podobnie jak i programu powiatowego, oparta jest głównie na zapisach dwóch dokumentów, którymi są:

1. *Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 roku*. Definiuje ono ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin. Zgodnie z ustawą (Art.14 ust.1 poś), program ochrony środowiska opracowany na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:
 - cele ekologiczne,
 - priorytety ekologiczne,
 - rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.
2. *Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010*”, dostosowana do wymagań ustawy Prawo ochrony środowiska.

W pracach nad Programem wykorzystano również "Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym", które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki co do zawartości programów

Kierując się zapisami powyższych dokumentów, w gminnym programie ochrony środowiska, cele ekologiczne do 2011 roku i kierunki działań określono dla zagadnień ujętych w trzech grupach tematycznych. Są to:

- a) zagadnienia o charakterze systemowym: przyszłościowy rozwój gminy w kontekście ochrony środowiska, edukacja ekologiczna;
- b) poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego¹: zasoby wodne, powietrze atmosferyczne (w tym niekonwencjonalne źródła energii), hałas, pola elektromagnetyczne, poważne awarie;
- c) ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody: przyroda i krajobraz, zieleń urządzone, lasy, gleby, surowce mineralne.

Cele ekologiczne zostały poprzedzone charakterystyką stanu wyjściowego.

Ponadto, gminny program podaje:

¹ Zagadnienie gospodarki odpadami ujęto w odrębnym dokumencie pt. Plan Gospodarki Odpadami

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory na lata 2004-2011

- przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004 - 2007, tzw. plan operacyjny, wraz z kosztami i źródłami finansowania,
- monitoring realizacji Programu

Należy podkreślić, że niniejszy „Program...” ma otwartą formułę co oznacza, że w przypadku zmiany wymagań prawnych, pojawiania się nowych problemów, bądź nie wykonania niektórych przedsięwzięć w terminach przewidzianych w tym Programie, dokument Programu opracowany obecnie (2004 r.), będzie cyklicznie (co 4 lata) aktualizowany (patrz rozdział 5).

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory pozostaje w ścisłej relacji z:

- „Programem ochrony środowiska dla powiatu pilskiego na lata 2004-2011”,
- „Strategią rozwoju powiatu pilskiego”

oraz ze

- „Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Kaczory”
- „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaczory”,

Z dokumentów tych wynikają główne kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego omawianego obszaru i związane z nimi kierunki presji na środowisko.

1.6 Zawartość dokumentu "Programu ..."

Konstrukcja niniejszego "Programu..." jest identyczna jak "Programu ochrony środowiska dla powiatu pilskiego na lata 2004 - 2011" i jednocześnie dopasowana do specyficznych uwarunkowań gminy Kaczory. Należy nadmienić, że opis aktualnego stanu środowiska nie stanowi odrębnego dokumentu, natomiast poszczególne jego elementy zostały wkomponowane w odpowiednie paragrafy Programu jako tzw. stan wyjściowy.

Zatem dokument "Programu...", oprócz niniejszego **Rozdziału 1**, w którym przedstawiono podstawę prawną opracowania, ogólną charakterystykę gminy, metodykę prac i koncepcję struktury Programu, zawiera następujące rozdziały:

Rozdział 2. Założenia wyjściowe Programu. Rozdział ten ujmuje uwarunkowania Programu, gminne priorytety w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych oraz nadrzędny cel Programu.

Rozdział 3. Strategia ochrony środowiska do 2011 roku. Strategia została ujęta w trzech blokach tematycznych:

- a). Cele i zadania o charakterze systemowym: przyszłościowy rozwój gospodarczo-społeczny gminy w kontekście ochrony środowiska, edukacja ekologiczna,
- b). Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody: obszary i obiekty prawnie chronione, lasy i zieleń, gleby, surowce mineralne.
- c). Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego²: jakość wód i stosunki wodne (w tym racjonalne korzystanie z wody), zanieczyszczenia powietrza (w tym wykorzystanie energii odnawialnej), oddziaływanie hałasu,

Każde z zagadnień wymienionych w p-ktach b i c oraz edukacja ekologiczna zostały opracowane wg schematu:

- stan wyjściowy
- cel średniookresowy do 2011 roku
- strategia realizacji celu

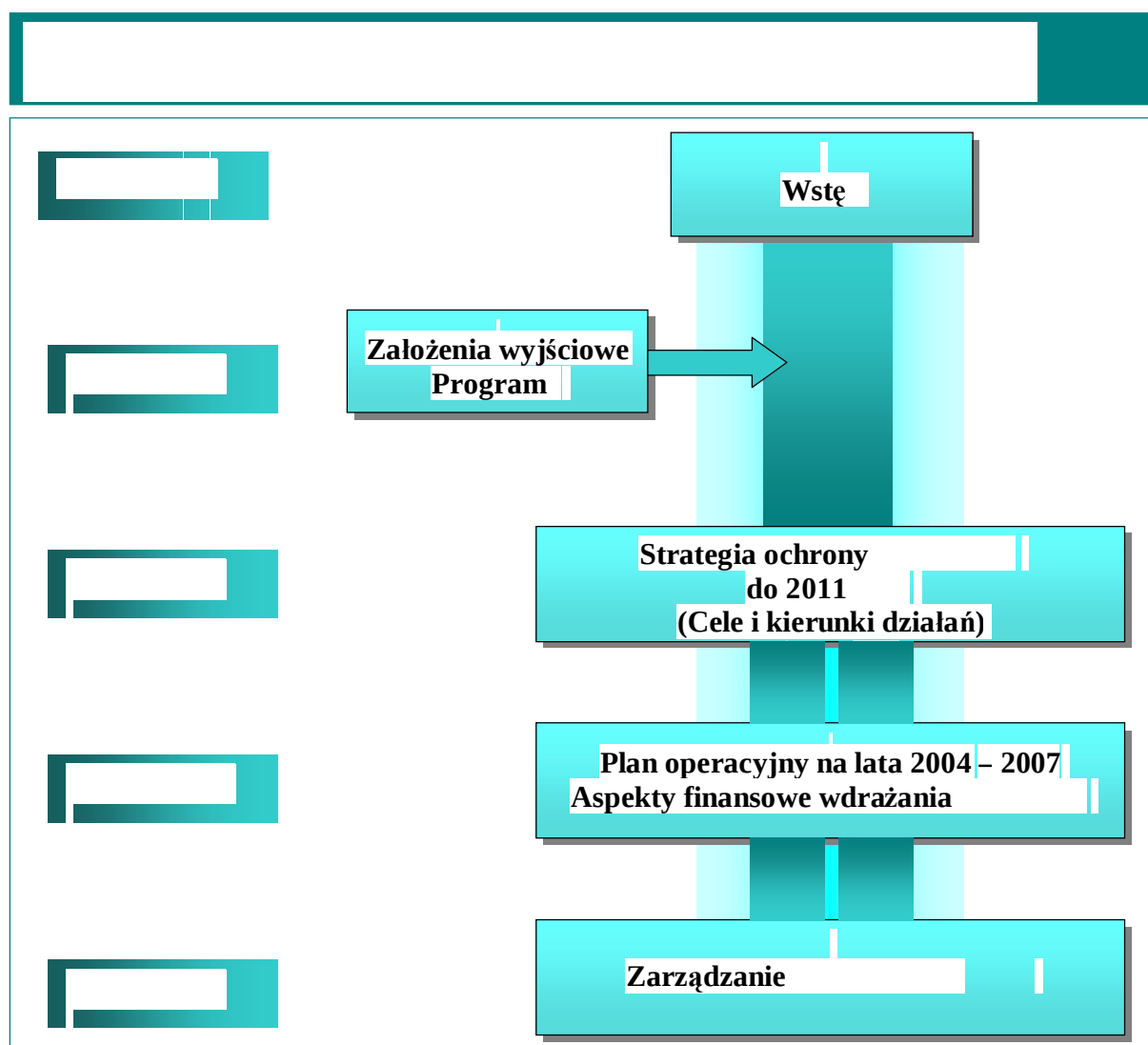
² Zagadnienie gospodarki odpadami ujęto w odrębnym dokumencie pt. Plan Gospodarki Odpadami

Rozdział 4. Plan operacyjny na lata 2004 - 2007. W rozdziale tym zostały przedstawione *priorytety ekologiczne* dla okresu najbliższych czterech lat oraz lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2004 - 2007, z podziałem na przedsięwzięcia pozainwestycyjne i inwestycyjne, z podaniem roku realizacji, kosztów i źródeł finansowania oraz instytucji odpowiedzialnych za realizację danego przedsięwzięcia. Ponadto podano ramy finansowe i sumaryczne koszty wdrażania Programu w latach 2004 - 2007.

Rozdział 5. Zarządzanie środowiskiem: instrumenty zarządzania środowiskiem, organizacja zarządzania Programem (cykliczna ocena realizacji Programu, w tym wskaźniki efektywności Programu, harmonogram procesu wdrażania Programu).

Układ Programu przedstawia **Rysunek 1.**

Rysunek 1. Układ „Programu ochrony środowiska dla gminy Kaczory na lata 2004-2011”

2 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU

Program ochrony środowiska opiera się na uwarunkowaniach zewnętrznych wynikających z polityki ekologicznej Państwa, województwa i powiatu oraz uwarunkowaniach wewnętrznych wynikających z zamierzeń rozwojowych gminy i aktualnego stanu środowiska.

2.1 Zasady polityki ekologicznej

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory, podobnie jak program powiatowy i program wojewódzki, oparty jest na zasadach polityki ekologicznej państwa. Oprócz *zasady zrównoważonego rozwoju*³ jako nadrzędnej uwzględniono szereg zasad pomocniczych i konkretyzujących, m.in.:

Zasadę prewencji, oznaczającą dla gminy w szczególności:

- zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń,
- recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk, energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania,

Zasadę likwidacji aktualnych problemów. Wśród ważnych problemów w skali gminy należy wymienić lokalną uciążliwość związaną z emisją odorów z zakładu przerobu odpadowej tkanki zwierzęcej, spływ zanieczyszczeń obszarowych z terenów rolnych, niską emisję oraz gospodarkę odpadami.

W odniesieniu do zanieczyszczeń wprowadzanych do środowiska nadal będzie stosowana zasada **"zanieczyszczający płaci"** odnosząca się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tę ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowisko a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych.

Zasadę zintegrowanego podejścia do ochrony środowiska jako całości tj. integracji rozwoju społeczno-gospodarczego gminy z ochroną środowiska.

Zasadę oszczędnego korzystania z zasobów naturalnych. Zasoby naturalne są najważniejszą zmienną w koncepcji zrównoważonego rozwoju. Istotne jest oszczędne korzystanie z zasobów nieodnawialnych, ale duże znaczenie ma także oszczędne korzystanie z zasobów odnawialnych (drewno, czysta woda i czysta gleba). W tym zakresie szczególne miejsce zajmuje edukacja ekologiczna mieszkańców i przekazywanie informacji nt. oszczędnego korzystania z zasobów naturalnych.

Zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej odnoszącą się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska i gospodarki komunalnej, a następnie do oceny osiągniętych wyników w kontekście minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

Zasada dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie zgodnie z zapisami ustawy – Prawo ochrony środowiska.

³ Zrównoważony rozwój oznacza taki rozwój, który zaspokaja potrzeby współczesnych, nie ograniczając możliwości realizacji potrzeb przyszłych pokoleń.

2.2 Uwarunkowania wynikające z "Programu ochrony środowiska dla powiatu pilskiego"

Istotnym dokumentem nadrzędnym w stosunku do "Programu ochrony środowiska dla gminy Kaczory" jest powiatowy program ochrony środowiska. Nadrzędną rolę spełnia również: „Strategia rozwoju powiatu pilskiego”. Jednak poniżej nie przedstawiono analizy tego dokumentu w kontekście uwarunkowań dla gminnego programu, bowiem cele i zadania zdefiniowane w "Strategii..." zostały uwzględnione w powiatowym programie ochrony środowiska.

Poniżej przedstawiono główne zagrożenia środowiska i powiatowe priorytety programu ochrony środowiska w kontekście gminy Kaczory. Nie przytoczono celów ekologicznych zdefiniowanych w powiatowym programie, gdyż kierując się przejrzystością formułowanej strategii ochrony środowiska gminy Kaczory (rozdz. 3) z punktu widzenia jej zgodności ze strategią powiatową, w ramach każdego omawianego zagadnienia podano odniesienie do powiatowego programu.

2.2.1 Zagrożenia środowiska w powiecie pilskim

Analiza stanu środowiska naturalnego jak również kierunków rozwojowych powiatu pozwoliła na sprecyzowanie zagrożeń, problemów i obszarów konfliktowych w skali powiatu. Zagrożenia środowiska mogą mieć charakter naturalny i antropogeniczny. Ich rodzaj i intensywność wiąże się ze specyfiką obszaru, jego rozwojem gospodarczym w powiązaniu z warunkami fizyczno-geograficznymi.

W gminie Kaczory występują przede wszystkim zagrożenia typu antropogenicznego, mające związek z następującymi sektorami:

Gospodarka komunalna

Największe zagrożenie, szczególnie dla wód powierzchniowych i podziemnych stanowią ścieki komunalne nieoczyszczone lub niedostatecznie oczyszczone. Większość gmin wiejskich powiatu pilskiego nie jest w pełni skanalizowana.

Natomiast w gminie Kaczory systemem odprowadzania ścieków komunalnych jest objętych 90% mieszkańców gminy stan na dzień 30.08.2004 r.).

Zagrożeniem dla środowiska są także dzikie wysypiska oraz niska emisja. W gminie Kaczory mieszkańcy korzystają z indywidualnych systemów grzewczych, co skutkuje wzrostem stężeń dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego w powietrzu w okresie grzewczym.

System transportowy

Głównym zagrożeniem środowiska z tytułu transportu na terenie powiatu pilskiego jest emisja zanieczyszczeń powietrza i generowanie hałasu. Zagrożenie to dotyczy także gminy Kaczory w związku z przebiegiem dróg krajowych nr 10 i nr 11 przez północną część gminy oraz drogi wojewódzkiej nr 179 przez centralną część gminy.

Energetyka zawodowa i przemysł

Zakłady przemysłowe są źródłem zagrożeń dla środowiska w związku z emisją zanieczyszczeń do powietrza (także odorów), odprowadzaniem ścieków, wytwarzaniem odpadów, degradacją powierzchni ziemi, zużywaniem zasobów naturalnych, emisją hałasu i awariami przemysłowymi.

Największe zakłady przemysłowe powiatu pilskiego zlokalizowane są przede wszystkim w Pile.

W gminie Kaczory nie ma przedsiębiorstw, których produkcja ma znaczący wpływ na środowisko naturalne.

Rolnictwo

Ogólne warunki glebowe w gminie Kaczory są dobre. Występuje zdecydowana przewaga użytków rolnych klasy IV i V (80% powierzchni gruntów ornych). Ok. 50% użytków rolnych jest we władaniu rolników indywidualnych (708 gospodarstw rolnych).

Wymienione wyżej czynniki wskazują na duże możliwości produkcji rolnej w gminie.

Intensywna gospodarka rolna jest potencjalnym źródłem zanieczyszczeń obszarowych, odpadów niebezpiecznych (pozostałości po środkach ochrony roślin) będących głównym zagrożeniem dla wód powierzchniowych i podziemnych. Czynniki te ułatwiają migrację biogenów do wód pierwszego poziomu wodonośnego jak również zanieczyszczenie wód powierzchniowych.

Turystyka i rekreacja

Tereny atrakcyjne turystycznie i rekreacyjnie są potencjalnym miejscem niekontrolowanego, „dzikiego” zagospodarowywania obszarów, jak również występowania lokalnych zanieczyszczeń środowiska (zaśmiecanie, dewastacja parków, dzikie wysypiska). Zatem dalszy rozwój turystyki uwarunkowany jest wyposażeniem w infrastrukturę techniczną obszarów lotniskowych, ośrodków usługowych i całej sieci osadniczej.

2.2.2 Obszary priorytetowe z punktu widzenia działań w zakresie ochrony środowiska

Ocena aktualnego stanu środowiska i zasobów przyrodniczych oraz główne tendencje rozwojowe powiatu pozwalają na zdefiniowanie (wyznaczenie) potencjalnych obszarów najbardziej zagrożonych na niekorzystne zmiany środowiska a więc obszarów priorytetowych z punktu widzenia konieczności podejmowania działań zmierzających do poprawy lub zachowania aktualnego stanu środowiska. Są to w skali powiatu pilskiego:

Gmina Kaczory:

- emisja substancji odorotwórczych z zakładów przerobu odpadowej tkanki zwierzęcej w Śmiłowie

Miasto Pila:

- najwyższy wskaźnik urbanizacji
- najwyższe w skali powiatu uprzemysłowienie
- najbardziej niekorzystny w skali powiatu stan jakości powietrza i klimatu akustycznego,
- potencjalne zagrożenie wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych
- występowanie obszarów cennych przyrodniczo

Pozostałe miasta powiatu: Ujście, Wyrzysk, Wysoka

- duże rozproszenie osadnictwa utrudniające objęcie znacznej części mieszkańców systemem kanalizacji,
- zagrożenie zanieczyszczeniami obszarowymi z terenów rolnych
- niska emisja
- niekorzystny stan klimatu akustycznego

Pozostałe gminy powiatu (w tym gmina Kaczory)

- zagrożenie zanieczyszczeniami obszarowymi z terenów rolnych
- niska emisja

2.3 Uwarunkowania wynikające ze „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Kaczory”

Cały obszar społeczno-gospodarczy podzielono na umowne **pięć obszarów: gospodarkę, przestrzeń, społeczność, ekologię i infrastrukturę.**

Dla każdego z tych obszarów wyznaczono trzy cele niezbędne, bez których dany obszar życia społeczno-gospodarczego nie ma możliwości dalszego rozwoju. Jednocześnie wskazano na trzy cele pierwszorzędne, które powinny znacznie przyspieszać rozwój w danym obszarze.

Dodatkowo wskazano na cele drugorzędne, które wspierają rozwój, a czas ich realizacji jest zdeterminowany przez wielkość środków budżetowych, wielkość dotacji i napływającego kapitału zewnętrznego i rosnącej siły inwestycyjnej lokalnych podmiotów gospodarczych.

Na podstawie tak zhierarchizowanych celów określono priorytety w poszczególnych obszarach życia społeczno-gospodarczego.

Dla potrzeb Programu ochrony środowiska wykorzystano priorytety⁴ sformułowane w ramach pięciu obszarów⁵, którymi są:

Obszar	Priorytet
Gospodarka	<i>Priorytetem w gospodarce jest tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy poprzez wykorzystanie własnego potencjału gospodarczego i przystosowanie gospodarstw rolnych do warunków unii europejskiej.</i>
Przestrzeń	<i>Wykorzystanie korzystnego położenia geograficznego z jednoczesnym gospodarczym zagospodarowaniem Doliny Noteci oraz rewitalizacja obszarów sprzyjających rozwojowi rolnictwa indywidualnego.</i>
Spółeczność	<i>Priorytetem społecznym jest restrukturyzacja systemu oświaty z pełną dostępnością do wszystkich form edukacji oraz pełnej opieki medycznej. Działania te powinny być wspierane szeroką współpracą na poziomie samorządowym.</i>
Ekologia	<i>Ochrona wód powierzchniowych i głębinowych, ochrona atmosfery, szczególnie przed źródłami niskiej emisji i monitorowanie i przeciwdziałanie zagrożeniom wynikającym z nielegalnego składowania odpadów.</i>
Infrastruktura	<i>Podjęcie działań w kierunku poprawy stanu i jakości dróg lokalnych i połączenia bezpośredniego ze stolicą regionu przy jednoczesnym rozwijaniu infrastruktury okołoturystycznej w tym infrastruktury ochrony środowiska.</i>

Poszczególne priorytety zostały rozpisane na kierunki działań, które to kierunki zostały przeniesione (po weryfikacji) do niniejszego programu ochrony środowiska.

2.4 Priorytetowe problemy ochrony środowiska w gminie

Analiza aktualnego stanu środowiska i zagrożeń pozwala na zdefiniowanie problemów, które są najpilniejsze do rozwiązania. Są to:

- Modernizacja sieci wodociągowej,
- Problem niskiej emisji zanieczyszczeń do powietrza; korzystanie z ekologicznych źródeł energii, w tym niekonwencjonalnych,
- Dalsze porządkowanie gospodarki odpadami komunalnymi w gminie.

Przedsięwzięcia zmierzające do ich rozwiązania mają priorytet w najbliższych latach (patrz plan operacyjny rozdz.4).

⁴ Zapisy ściśle wg dok. "Strategia ..."

⁵ Nie wzięto pod uwagę priorytetu sformułowanego dla obszaru *Spółeczność*

3 STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA DO 2011 ROKU

Strategia ochrony środowiska w gminie Kaczory do 2011 roku jest wypadkową aktualnego stanu środowiska i wymagań prawnych w tym zakresie oraz celów, kierunków i zadań wynikających z polityki ekologicznej Państwa, Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska, Powiatowego Programu Ochrony Środowiska, a także celów strategicznych zdefiniowanych w "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaczory".

3.1 Nadrzędny cel "Programu ..."

Naczelną zasadą przyjętą w Programie jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiającą harmonizację rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną środowiska. Zatem, nadrzędny cel "Programu Ochrony Środowiska dla gminy Kaczory" można sformułować następująco:

Zrównoważony rozwój gminy, w którym środowisko przyrodnicze i jego ochrona mają znaczący wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy tego obszaru

Cel ten jest zgodny z celem powiatowego Programu⁶, a także z celem podstawowym rozwoju gminy zdefiniowanym w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaczory”⁷.

Posiadanie "Programu" daje wiele korzyści dla władz gminy w sferze zarządzania środowiskiem. Najważniejsze z nich to:

- Program może być instrumentem mobilizującym do rozwiązywania w zintegrowany sposób problemów ochrony środowiska w gminie, występujących obecnie i mogących się pojawić w przyszłości,
- Program może zintensyfikować współpracę zewnętrzną, tj. współpracę gminy z administracją szczebla powiatowego i wojewódzkiego, sąsiednimi gminami, podmiotami gospodarczymi zlokalizowanymi w gminie, organizacjami pozarządowymi,
- Program ochrony środowiska stanowi podstawę do podejmowania decyzji w zakresie przedsięwzięć inwestycyjnych w dziedzinie ochrony środowiska w perspektywie długoterminowej,
- Posiadanie programu ujmującego szerszą perspektywę często jest warunkiem otrzymania środków finansowych, w tym pomocowych na duże projekty inwestycyjne,
- Program powinien stać się zaczątkiem funkcjonowania nowego trwałego systemu zarządzania środowiskiem w gminie.

Wymienione przesłanki podkreślają fakt, że program ochrony środowiska powstaje nie tylko z powodu wymagań ustawowych, ale także po to, aby zmobilizować administrację oraz różne instytucje / organizacje do wspólnego wdrażania działań / przedsięwzięć zdefiniowanych w Programie.

⁶ Nadrzędny cel powiatowego programu: Rozwój społeczno-gospodarczy powiatu w harmonii z wymogami ochrony środowiska

⁷ Cel podstawowy rozwoju: Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zrównoważony i wielofunkcyjny rozwój gospodarczy gminy.

3.2 Cele i zadania o charakterze systemowym

Praktyczna realizacja celów określonych w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody (par. 3.3.) oraz poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (par. 3.4.) w znacznym stopniu zależy od działań o charakterze systemowym, które są elementem równoważenia rozwoju gminy Kaczory i harmonizowania z celami ochrony środowiska celów gospodarczych i społecznych. Oznacza to, że przyszłościowy rozwój gospodarczo-społeczny gminy musi być zintegrowany z ochroną środowiska. Ponadto coraz większą uwagę należy zwracać na działania zmierzające do zwiększenia świadomości ekologicznej społeczeństwa.

3.2.1 Przyszłościowy rozwój gminy w kontekście ochrony środowiska

Fundamentem właściwego kształtowania środowiska naturalnego jest rozwój społeczno-gospodarczy danego obszaru, bowiem na stan środowiska wpływa, w różnym stopniu, każda z dziedzin gospodarki. Dokładna analiza zagrożeń środowiska wynikających z prognozowanego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy pozwala na podjęcie działań minimalizujących te zagrożenia, a także właściwie ukierunkować rozwój poszczególnych sektorów gospodarki.

Biorąc pod uwagę specyfikę gminy Kaczory, jej funkcję w powiecie, istotne znaczenie mają zapisy programu powiatowego, a przede wszystkim te dotyczące rolnictwa, turystyki i rekreacji, a także osadnictwa i w mniejszym stopniu przemysłu.

Przyszłościowy rozwój gminy uwarunkowany jest takimi czynnikami jak:

- stan środowiska (jakość wód, powietrza, itp.)
- stan infrastruktury technicznej ochrony środowiska,
- występowanie obszarów i obiektów cennych przyrodniczo i krajobrazowo,
- jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- dotychczasowe zagospodarowanie i uzbrojenie terenu gminy,
- dostępność komunikacyjna,
- usytuowanie gminy (bliskość większych miast, terenów przemysłowych)

Biorąc pod uwagę specyfikę gminy Kaczory, skupiono się na rozwoju:

- rolnictwa i obszarów wiejskich, w tym rozwoju usług i przetwórstwa rolno-spożywczego
- turystyki i rekreacji,
- systemu transportowego,
- osadnictwa.

Omawiając poszczególne dziedziny gospodarki zastosowano następujący schemat:

- Stan wyjściowy
- Plany rozwoju
- Główne zagrożenia środowiska z tytułu rozwoju danej dziedziny
- Kierunki działań minimalizujących zagrożenia

3.2.1.1 Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

Stan wyjściowy

Według danych Urzędu Statystycznego powierzchnia ogólna gminy Kaczory stanowi 15001 ha, w tym:

- użytki rolne – 6975 ha,
- lasy i grunty leśne – 6603 ha,
- pozostałe grunty i nieużytki – 1423 ha.

Na omawianym obszarze występują przede wszystkim gleby płowe: właściwe wytworzone na piaskach gliniastych, glinach zwałowych i utworach pylastych, odgórnie oglejone i bielcowane. W dolinie Noteci występują gleby torfowe, mułowe i murszowe.

Powierzchnia użytków rolnych stanowi 6975 ha tj. 46,5% ogólnej powierzchni gminy Kaczory, w tym grunty orne zajmują 4958 ha – 33,0%, sady – 53 ha (0,4%), łąki – 1667 ha (11,1%), pastwiska 297 ha (2%).

Strukturę użytków rolnych przedstawia **Rysunek 2**.

Rysunek 2. Struktura użytków rolnych gminy Kaczory

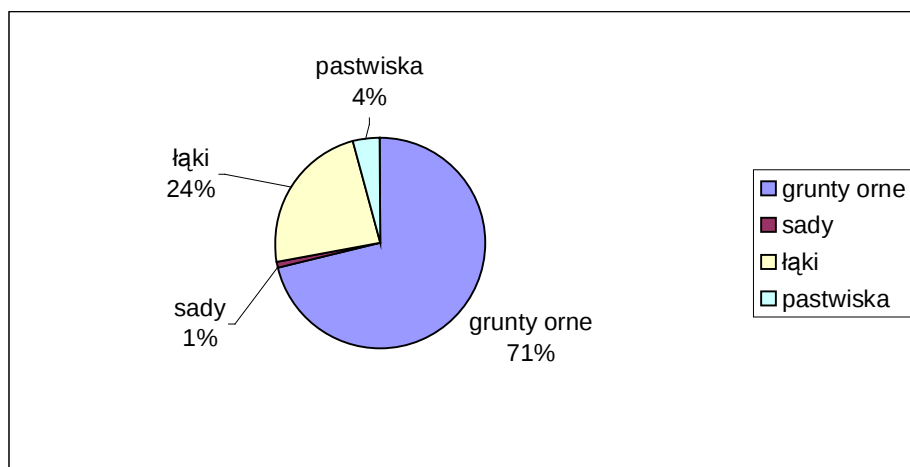
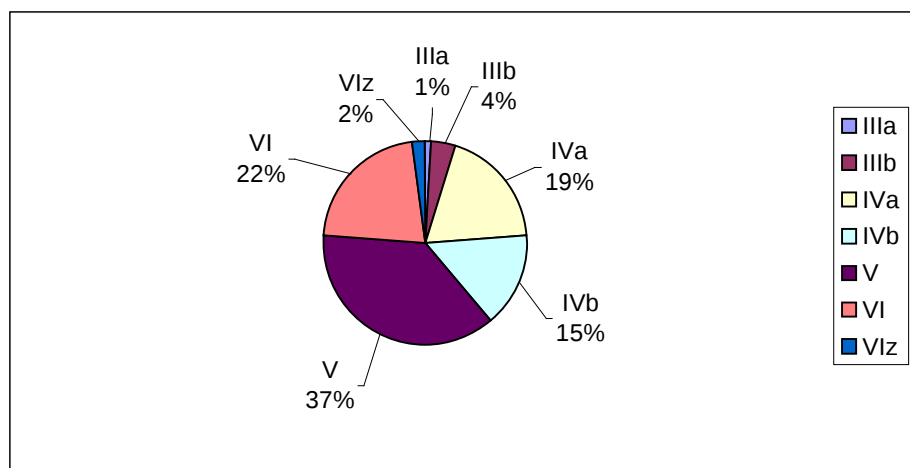

Tabela 3. Bonitacja jakości gleb (grunty orne) /wg danych Stacji Chemiczno-Rolniczej/

Powiat/gmina	Klasy bonitacyjne gruntów ornych wyrażone w procentach								
	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VIz
Powiat PILSKI	0	0	7	19	32	19	16	6	1
Kaczory	0	0	1	4	19	15	37	22	2

Klasyfikację użytków rolnych w gminie Kaczory wg klas bonitacyjnych przedstawia **Rysunek 3**.

Rysunek 3. Klasyfikacja gruntów ornych w gminie Kaczory wg klas bonitacyjnych.

W gminie Kaczory występuje zdecydowana przewaga użytków rolnych klasy IV, a następnie klasy V (łącznie klasa IV i V stanowią ok. 71% ogólnej powierzchni użytków rolnych).

Ogólny wskaźnik waloryzacji przestrzeni produkcyjnej dla gminy Kaczory określono na poziomie 52,2 punktów (powiatowy wskaźnik wynosi 64,4 punkty).

Monitoring gruntów rolnych /wg danych Stacji Chemiczno-Rolniczej/

Województwo wielkopolskie zostało objęte monitorowaniem ewentualnych skażeń gleb w roku 1999. Obserwacje kontynuuje się co roku w 60 punktach, z tego na obszarze gminy Kaczory zlokalizowano następujące punkty pomiarowe:

Tabela 4. Monitoring gleb w gminie Kaczory.

Plan rozmieszczenia punktów pomiarowych w latach:			
1999	2000	2001	2002
Śmiłowo	-	Kaczory	-

Standardowy zakres wykonywanych analiz obejmuje oznaczenia: próchnicy, siarki siarczanowej, odczynu pH gleby oraz formy całkowite następujących pierwiastków: miedzi, manganu, cynku, żelaza, chromu, arsenu, kadmu, niklu i ołowiu.

Wszystkie próby gleb oceniane w latach 1999-2002 wykazały zawartość naturalną metali ciężkich.

Odczyn pH wskazywał wartość 5,0-7,0.

W analizowanych próbkach stwierdzono niską zawartość siarki siarczanowej i wyniki zaliczono do I stopnia zawartości.

Pod względem typów produkcyjno-ekonomicznych rolnictwa, powiat pilski, a w tym gmina Kaczory, został zaliczony do subregionu II⁸ tj. charakteryzującego się rolnictwem mało intensywnym, o umiarkowanym stopniu powiązania z rynkiem.

Na terenie gminy znajduje się 375 gospodarstw, w tym:

- do 4,99 ha - 152 (41%)
- od 5,0 do 9,99 ha - 41 (11%)
- od 10,0 ha i więcej - 182 (48%)

⁸

Zgodnie ze "Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego"

Kompleksy przydatności rolniczej gruntów ornych /wg danych Stacji Chemiczno-Rolniczej/

W powierzchni zasiewów dominuje uprawa zbóż podstawowych (ok. 65% zasiewów), w tym 75% stanowią pszenżyto, żyto i jęczmień.

Kompleksy przydatności rolniczej gruntów ornych w gminie /wg danych Stacji Chemiczno-Rolniczej/ przedstawia **Tabela 5.**

Tabela 5. Kompleksy przydatności rolniczej gruntów ornych w gminie Kaczory

Powiat/gmina	Grunty orne w % powierzchni								
	pszenn y bardzo dobry	pszenn y dobry	pszenn y wadliwy	żytni bardzo dobry	żytni dobry	żytni słaby	żytni bardzo słaby	zbożowopastewny mochny	zbożowo-pastewny słaby
Powiat PILSKI	0	7	3	34	27	18	7	2	2
Kaczory	0	0	3	4	21	45	24	1	2

Na terenie powiatu pilskiego działają instytucje i organizacje wspierające rozwój rolnictwa i przemiany strukturalne na wsi. Są to m.in.:

- Agencja Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa
- Oddział Zamiejscowy Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Starej Łubiance,
- Agencja Nieruchomości Rolnej w Poznaniu, Oddział w Pile.

Również na terenie gminy Kaczory funkcjonują zakłady związane z produkcją rolniczą lub przetwórstwem. Są to:

- Zakład Przemysłowo-Rolniczy Farmutil HS w Śmiłowie
- Zakład Przetwórstwa Mięsnego Elżbieta Sorgowicka w Zelgniewie
- Przetwórnia Owoców i Warzyw „Sempow” w Kaczorach
- ZPH „Wokavit” Waldemar Woźniak w Kaczorach,
- Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Kaczorach

Na terenie gminy Kaczory zlokalizowany jest Zakład Produkcji Mączek, Tłuszczy, Koncentratów i Utylizacji, wchodzący w skład „Farmutil HS” w Śmiłowie. Zakład Utylizacyjny zajmuje się odbiorem, transportem i utylizacją odpadowej tkanki zwierzęcej oznaczonej następującymi kodami według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 roku (Dz. U. nr 112/ 2001, poz. 1206):

- 02 01 02 - Odpadowa tkanka zwierzęca
- 02 02 02 - Odpadowa tkanka zwierzęca
- 02 02 03 - Surowiec i produkty nie nadające się do spożycia i przetwórstwa.

Zakład zajmuje się także odbiorem i transportem odpadów o następujących kodach:

- 02 01 06 - Odchody zwierzęce
- 02 01 81 i 02 02 81 - Materiał szczególnego i wysokiego ryzyka

Możliwości przerobu odpadów na 1 dobę wynoszą 1000 ton. Specjalistyczny transport do przewozu odpadów płynnych i stałych liczy 30 jednostek. Zakład obsługuje duże zakłady uboju i przetwórstwa, jak również małe i średnie ubojnie i przetwórnice. Lista dostawców odpadów liczy około 460 podmiotów. Zakład posiada oczyszczalnię ścieków technologicznych zaspokaja potrzeby Zakładu, a także wykonuje usługi w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych z okolicznych miejscowości w gminie Kaczory (Śmiłowo, Zelgniewo i Brodno). Działalność zakładu stanowi znaczną uciążliwość zapachową dla okolicznych mieszkańców.

Plany rozwoju

Zasadniczym celem rozwoju rolnictwa w województwie wielkopolskim powinno być (zgodnie z zapisami „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego”) wykształcenie rozwojowego, nowoczesnego i konkurencyjnego sektora rolno-spożywczego. Rozwój obszarów wiejskich gminy Kaczory będzie związany przede wszystkim z modernizacją lub budową infrastruktury zaopatrzenia mieszkańców w wodę, odprowadzenia ścieków a w dalszej kolejności sieci gazowej. Także ważne będą działania w kierunku wykorzystania walorów przyrodniczych i krajobrazowych regionu – tworzenie nowych gospodarstw agroturystycznych a przez to tworzenie nowych miejsc pracy.

Z punktu widzenia ochrony środowiska ważne będą również działania prowadzące do minimalizacji wpływu gospodarki rolnej na środowisko poprzez działania edukacyjne rolników z zakresu stosowania zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej.

Jednostką odpowiedzialną za wspieranie i tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i pomocy w restrukturyzacji obszarów wiejskich w obrębie powiatu pilskiego pełni Wielkopolski Oddział Doradztwa Rolniczego w Starej Łubiance zajmujący się planowaniem i wspieraniem rozwoju rolnictwa na tym obszarze oraz podnoszeniem wiedzy rolników z zakresu prowadzenia gospodarki rolnej.

Zakłady przetwórcze związane z branżą rolniczą w coraz większym stopniu ponosić będą odpowiedzialność za ochronę środowiska. Zadania z tym związane nie będą ograniczać się do naprawy zaistniałych szkód i spełnienia wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska, ale będą zmierzać do zapobiegania powstawaniu negatywnych oddziaływań i szkód w środowisku. Jednym z koniecznych działań będzie dostosowanie się zakładów do tzw. zintegrowanych pozwoleń, obejmujących wszystkie elementy środowiska (zgodnie z Dyrektywą IPPC). Na terenie gminy są zlokalizowane instalacje wymagające wydania pozwolenia zintegrowanego w Farmutil HS w Śmiłowie. Istotne będzie podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz środowiska jak również upowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego.

Główne zagrożenia środowiska i kierunki działań minimalizujących zagrożenia

Główne zagrożenia środowiska

- Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do środowiska z zakładów przetwórczych, w tym odorów,
- Niska emisja,
- Odpady komunalne (w tym odpady niebezpieczne w strumieniu odpadów komunalnych),
- Ścieki
- Zanieczyszczenia obszarowe
- Niewłaściwa kultura rolna sprzyjająca erozji
- Chaos przestrzenny i rozproszenie zabudowy

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia

- Wprowadzanie ekologicznych, w tym niekonwencjonalnych źródeł energii

- Rozwój infrastruktury technicznej ochrony środowiska (dalszy rozwój systemów kanalizacji i oczyszczania ścieków)
- Działania na rzecz edukacji rolników w tym wdrażanie „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych”
- Rozwój rolnictwa ekologicznego i zachowanie tradycyjnych metod gospodarowania
- Wprowadzanie odpowiednich zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego dot. terenów przeznaczonych pod budownictwo – ukierunkowanie na ograniczenie rozpraszania zabudowy, co pozwoli na ochronę cennych gruntów rolnych przy jednoczesnym lepszym wykorzystaniu infrastruktury technicznej.

3.2.1.2 Turystyka i rekreacja

Stan wyjściowy

Rozwojowi turystyki i rekreacji na terenie gminy Kaczory oprócz istotnych walorów przyrodniczo-krajoznawczych sprzyja dostępność komunikacyjna gminy oraz gęsta sieć szlaków turystycznych rowerowych i pieszych.

Szlaki rowerowe na terenie gminy to:

- Międzynarodowa trasa rowerowa EURO-ROUTE R-1 biegnąca z Boulogne we Francji nad kanałem La Manche, poprzez Belgię, Holandię, Niemcy, Polskę do granicy z Rosją i dalej do Kalinigradu. Na terenie powiatu pińskiego trasa ta pokrywa się z przebiegiem dróg powiatowych przebiegających przez miejscowości Kłoda, Piła, Leszków, Kalina, *Kaczory (miejscowości: Kaczory, Rządkowo, Prawomyśl, Byszewice)*, Miasteczko Krajeńskie, Białośliwie, Osiek n/Notecią),
- SMOK – leśna ścieżka rowerowa nadleśnictwa Kaczory.

Szlaki piesze to:

- Szlak żółty: Osiek n/ Not. - Dębowa Góra - Białośliwie – Miasteczko Krajeńskie - *Kaczory* - Piła do Trzcianki.
- Szlak żółty: Bydgoszcz –Sieraków. Na terenie gminy przebiega przez miejscowości: Równopole, Kaczory, Żabostowo.
- szlak niebieski: Piła PKP – Piła Płotki – Żabostowo. Jego długość wynosi 21 km, jest to szlak łączący Piłę ze szlakiem żółtym Bydgoszcz-Sieraków.

Na terenie gminy znajduje się kilka hoteli i innych miejsc wypoczynkowo-noclegowych:

- Zajazd „Flanka” w Jeziorkach,
- Gospodarstwo agroturystyczne w Brodnej (hipoterapia),
- Gospodarstwo agroturystyczne w Śmiłowie,
- Campingi nad jeziorami Bobrowo i Kopcze,
- Ośrodek wypoczynkowy w Kaczorach i Żabostowie.

Na terenie gminy działają następujące **kluby sportowe**:

- Ludowy Zespół Sportowy w Kaczorach,
- Ludowy Zespół Sportowy w Dziembowie,
- Ludowy Zespół Sportowy w Śmiłowie,

oraz boiska sportowe w Dziembówku i Zelgniewie. Ponadto sale gimnastyczne znajdują się w Kaczorach i Śmiłowie.

Najważniejsze **obiekty zabytkowe** gminy Kaczory to:

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory na lata 2004-2011

- Cmentarz ewangelicko-augsburski z II poł. XIXw. w Brodnej,
- Murowany kościół parafialny pw. Św. Piotra i Pawła w Dziembowie,
- Park z II połowy XVIIIw. w Dziembowie,
- Kościół parafialny pw. Św. Andrzeja Boboli w Kaczorach,
- Cmentarz ewangelicko-katolicki z końca XIX w. w Kaczorach
- Przykościelny cmentarz katolicki z poł. XIXw. w Kaczorach,
- Park z połowy XIXw. w Krzewinie,
- Kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego z 1908 r. w Morzewie,
- Miejsce pamięci narodowej z 1939r. w Morzewie,
- Cmentarzysko kultury pomorskiej w Morzewie,
- Cmentarz katolicki z II poł. XIXw. w Morzewie,
- Cmentarz ewangelicko-katolicki z II poł. XIXw. w Prawomyślu,
- Cmentarzysko kultury pomorskiej w Rzadkowie.

Cyklicznie w gminie organizowane są następujące **imprezy**:

- Gminne dożynki
- Gminny Turniej Wsi
- Turniej Piłki Nożnej o Puchar Wójta Gminy Kaczory
- Gminny Turniej Wędkarzy
- Gala Jeździecka.

Plany rozwoju

Podstawowym celem rozwoju turystyki i rekreacji na terenie gminy Kaczory powinno być stworzenie spójnej bazy rekreacyjno-turystycznej na terenie gminy. Położenie gminy na terenie obszarów chronionych, jej walory turystyczno-krajoznawcze (jeziora, tereny leśne, sieć szlaków turystycznych, zabytki kultury) powinny przyczyniać się do zainwestowania w tą dziedzinę, także mieszkańców gminy poprzez tworzenie np. nowych gospodarstw agroturystycznych..

W „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaczory” jako tereny przeznaczone na cele rekreacyjne wskazano w Kaczorach rejon jez. Kopcze oraz w Śmiłowie – letnisko „Torfowisko”. Także planuje się rekultywację wyrobiska po eksploatacji kruszyw w Krzewinie z przeznaczeniem na cele rekreacyjne.

Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej w gminie przyczyni się do:

- podniesienia rangi gminy w obsłudze ponadlokalnej,
- zapewnieniu miejsc wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców gminy,
- zwiększeniu zatrudnienia w obsłudze turystów.

Ze względu na konieczność rozwoju terenów turystycznych, bazy noclegowej, zabudowy letniskowej, ważne z punktu ochrony środowiska będzie przystosowanie terenów pod względem technicznym do pełnienia wyznaczonych funkcji. Konieczne będzie rozwiązanie problemów gospodarki ściekowej i odpadowej dla istniejących i przyszłych obszarów zainwestowania.

Istotne dla kształtowania krajobrazu kulturowego będzie zachowanie kompozycyjnych układów wsi oraz odpowiednie utrzymanie obiektów zabytkowych objętych ochroną konserwatorską.

Budowa miejsc obsługi szlaków komunikacyjnych i turystycznych pociągnie za sobą inwestycje mające na celu zadbanie o ład przestrzenny.

Rozwój turystyki i rekreacji sprzyja rozwojowi innych dziedzin życia gospodarczo-społecznego, ale równocześnie może negatywnie wpływać na środowisko. Stąd niezmiernie ważne jest przewidzenie głównych zagrożeń środowiska i podjęcie działań minimalizujących te zagrożenia.

Główne zagrożenia środowiska i kierunki działań minimalizujących zagrożenia

Główne zagrożenia środowiska

- Wzrost liczby turystów zmotoryzowanych
- Niszczenie walorów środowiska kulturowego i przyrodniczego
- Wzrost ilości odpadów
- "Dzkie zagospodarowanie" terenów

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia

- Eliminowanie dzikiego zagospodarowania poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego
- Przestrzeganie wymagań ochrony środowiska w odniesieniu do obiektów turystycznych i rekreacyjnych
- Promowanie alternatywnych (do motorowych) środków transportu, w tym rozwój ścieżek rowerowych i pieszych, szlaków kajakowych
- Kształtowanie świadomości i zachowań proekologicznych mieszkańców i turystów

3.2.1.3 System transportowy

Stan wyjściowy

Sieć drogową gminy Kaczory stanowią drogi krajowe, powiatowe i gminne. Przez centralną część gminy przebiega droga krajowa nr 10 relacji Szczecin-Bydgoszcz.

Sieć dróg powiatowych stanowią:

- Droga nr 29231 Kaczory-Morzewo,
- Droga nr 29348 Zelgniewo-Piła,
- Droga nr 29401 w Brodnej,
- Droga nr 29402 Kaczory-Smiłowo-Zelgniewo,
- Droga nr 29403 w Równopolu,
- Droga nr 29404 Kaczory-Miasteczko Krajeńskie-Białośliwie-Osiek n/Notecią,
- Droga nr 29405 Kaczory-Chodzież.

Ważniejsze drogi gminne to relacje Brodna-Jeziorki-Kaczory, Kaczory-Kalina, Kaczory-Dziembowo, Morzewo-Rzadkowo-Dziembowo-Kalina.

Usługi autobusowego przewozu osób świadczy na terenie gminy przede wszystkim Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej z Piły, uzupełniane przewozami PKS Wałcz i PKS Bydgoszcz.

Gmina posiada połączenia PKS m. in. z Piłą, Chodzieżą, Miasteczkiem Krajeńskim oraz Szamocinem.

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa I klasy Bydgoszcz-Piła ze stacją kolejową w Kaczorach oraz międzyregionalna linia kolejowa relacji Poznań- Piła ze stacją w Dziembowie.

Ponadto przebiegają tutaj fragment Międzynarodowej Trasy Rowerowej Euro-Route R-1, która rozpoczyna się nad Kanałem La Manche i prowadzi przez Niderlandy, Niemcy oraz Polskę do Kaliningradu w Rosji. Na terenie gminy przebiega przez Kaczory i Rzadkowo.

System transportowy przedstawia **Mapa 2**.

Plany rozwoju

W najbliższych latach następować będzie dalszy wzrost potrzeb transportowych powodowanych wzrostem mobilności ludności i rozwojem obszarów turystyczno-rekreacyjnych.

Prognozę zmian ruchu transportowego w gminie należy rozpatrywać w układzie powiatu, a nawet województwa. Istotne jest tworzenie warunków do poprawy komunikacji zewnętrznej i wewnętrznej poprzez budowę nowych i modernizację istniejących dróg. Niezbędna jest poprawa stanu dróg gminnych.

Budowa uzupełniających (do międzynarodowej trasy rowerowej) gminnych tras rowerowych stworzy możliwość korzystania z roweru w połączeniach lokalnych, a także w celach turystycznych.

Główne zagrożenia środowiska i kierunki działań minimalizujących zagrożenia

Główne zagrożenia środowiska

- Emisja spalin
- Generowanie hałasu i wibracji
- Zagrożenia środowiska z tytułu przewozu materiałów niebezpiecznych (droga krajowa)
- Degradacja terenów cennych przyrodniczo

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia

- Poprawa standardów technicznych sieci drogowej
- Zwiększenie przepustowości i płynności ruchu drogowego
- Rozwój alternatywnych rodzajów transportu (w tym zwiększenie roli transportu rowerowego)
- Działania techniczne zabezpieczające mieszkańców przed nadmiernym hałasem
- Edukacja ekologiczna mieszkańców

3.2.1.4 Osadnictwo

Stan wyjściowy

Strukturę administracyjną gminy Kaczory przedstawia **Tabela 6**. Gęstość zaludnienia wynosi 50 osób/km², podczas gdy w powiecie pilskim wynosi 109,3 osób/km², a w województwie wielkopolskim 112,9 osób/km². Strukturę administracyjną gminy przedstawia **Tabela 6**.

Tabela 6. Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy Kaczory.

L.p.	Wyszczególnienie (miasto / sołectwa)	Liczba mieszkańców
1.	Brodna	179
2.	Dziembówko	605
3.	Dziembowo	677
4.	Jeziorki	176
5.	Kaczory	2657
6.	Krzewina	219
7.	Morzewo	614
8.	Prawomyśl wraz ze wsią Byszewice	190
9.	Równopole	272
10.	Rzadkowo	463
11.	Śmiłowo	942
12.	Zelgniewo	494
Razem gmina Kaczory		7488

90% mieszkańców gminy korzysta z systemu odprowadzania ścieków komunalnych. W 2003 roku wybudowano na terenie gminy 34, 9 km sieci kanalizacyjnej. Wśród czynników stanowiących barierę dla dalszego rozwoju osadnictwa wymienić należy przede wszystkim zły stan dróg lokalnych.

Plany rozwoju

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory na lata 2004-2011

W zakresie rozwoju osadnictwa oraz rozwoju kulturowego społeczności gminnej strategia polityki przestrzennej gminy przewiduje m. in.:

- tworzenie niezbędnej oferty terenów, w tym dla zabudowy mieszkaniowej, wyposażonych w nowoczesną infrastrukturę techniczną,
- przekształcanie terenów zaniedbanych przestrzennie,
- wspieranie przedsięwzięć wpływających na poprawę jakości życia, szczególnie w zakresie mieszkalnictwa i usług,
- wspieranie i inicjowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę estetyki terenów zurbanizowanych.

Kierunki przekształceń sieci osadniczej muszą uwzględniać:

- rozwój przestrzenny powinien być uzależniony od możliwości zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków,
- ograniczenie zabudowy rozproszonej,
- dopuszczenie wypełniania układów pasmowych wsi, w obszarach umożliwiających odbiór ścieków sanitarnych,
- dopuszczenie przekształceń siedliskowej zabudowy rozproszonej na zabudowę letniskową.

Opierając się na studiach w zakresie zagadnień gospodarczych, demograficznych i osadniczych, należy stwierdzić że obecnie następuje wzmożona aktywizacja pozarolnicza obszarów wiejskich kosztem obszarów miejskich. W odniesieniu do gminy Kaczory świadczyć będzie o tym przede wszystkim wyższa aktywność budownictwa, a także rozwój różnych form aktywności gospodarczej w gminie.. W „Studium...” jako tereny pod zabudowę wskazano przede wszystkim te obszary, które będą objęte grupowym odprowadzaniem ścieków, w pierwszej kolejności w pobliżu istniejących dróg, na gruntach V i VI klasy bonitacji.

Ważnym działaniem będzie ograniczanie emisji niskiej dzięki stopniowemu przechodzeniu gospodarstw indywidualnych na ekologiczne nośniki energii cieplnej, np. paliwa gazowe.

Problem gospodarki odpadami będzie rozwiązywany na poziomie powiatowym we współpracy gmin między sobą. Rozwiązany będzie również problem odpadów niebezpiecznych znajdujących się w strumieniu odpadów komunalnych.

Dzięki postępom w rozwoju infrastruktury technicznej podniesie się poziom życia mieszkańców gminy, wzrośnie atrakcyjność gminy zarówno dla inwestorów jak i potencjalnych nowych mieszkańców, wzrośnie popyt na usługi turystyczne i agroturystyczne rozwijane w gminie.

Należy podkreślić, że gmina posiada tereny, które mogą być zainwestowane w związku z rozwojem gminy. Jednak zainwestowanie powinno być tak prowadzone, aby zachować specyficzne cechy krajobrazu i kultury gminy jako wartości ekonomicznej i nienaruszalnej podstawy zrównoważonego rozwoju.

Przekształcenia przestrzenne w istniejącej zabudowie winny nawiązywać do skali, gabarytów i charakteru architektury obiektów zabytkowych.

Istotną rolę w podejmowaniu działań zmierzających do poprawy warunków życia mieszkańców odgrywają sami mieszkańcy, zwłaszcza kiedy są świadomi zagrożeń środowiska i możliwości zaangażowania się w działania na rzecz poprawy stanu środowiska i utrzymania cennych zasobów przyrodniczych. Stąd ważne jest inicjowanie i wspieranie przez władze gminy działań ukierunkowanych na podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców (patrz - edukacja ekologiczna).

Główne zagrożenia środowiska i kierunki działań minimalizujących zagrożenia

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju osadnictwa

- Niska emisja zanieczyszczeń powietrza
- Chaos przestrzenny i rozproszenie zabudowy powodujące obniżenie walorów krajobrazowych, w tym wkraczanie zabudowy na tereny cenne przyrodniczo

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia

- zmiana systemów ogrzewania: wprowadzenie ekologicznych nośników energii (w tym niekonwencjonalnych źródeł energii),
- zachowanie i odbudowa specyficznych cech kultury i przyrody obszaru gminy jako wartości ekonomicznej i nienaruszalnej podstawy zrównoważonego rozwoju,
- ochrona istniejących i tworzenie nowych enklaw zieleni wśród zabudowy,
- edukacja ekologiczna mieszkańców

3.2.2 Edukacja ekologiczna (EE)

Dobrze zorganizowany system edukacji ekologicznej jest warunkiem koniecznym do realizacji celów przede wszystkim w zakresie poprawy jakości środowiska, jak i racjonalnego korzystania z jego zasobów. Działania edukacyjne powinny być działaniami systemowymi z jasno sprecyzowanymi celami i sposobem ich realizacji. Ich zadanie to kształcenie i utrwalanie postaw proekologicznych wśród społeczeństwa.

3.2.2.1. Stan wyjściowy

Jednostkami biorącymi udział w kształtowaniu świadomości ekologicznej mieszkańców gminy są: szkoły na terenie gminy, Oddział Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Starej Łubiance, Urząd Gminy w Kaczorach, Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Starostwa Powiatowego w Pile, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Pile, Polski Związek Łowiecki i inne organizacje.

Edukacja ekologiczna jest prowadzona przede wszystkim w szkołach. Corocznie dzieci i młodzież biorą udział w akcjach: "Sprzątanie Świata" i "Dzień Ziemi", a także w Olimpiadzie Ekologicznej Powiatu Pilskiego. W programach nauczania realizowane są programy edukacji ekologicznej m. in. w formie wycieczek, przedstawień i prelekcji.

Uczniowie szkół gminy Kaczory biorą corocznie udział w „Olimpiadzie Ekologicznej” organizowanej przez Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Starostwa Powiatowego w Pile.

3.2.2.2. Cel średniookresowy do 2011 roku

Wykształcenie wśród mieszkańców gminy proekologicznych nawyków służących ochronie środowiska.

Cel ten jest spójny z celem sformułowanym w powiatowym programie ochrony środowiska, a także wpisuje się w podstawowe cele sformułowane w Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej.

3.2.2.3. Strategia realizacji celu

Adresatami edukacji ekologicznej powinni być wszyscy mieszkańcy gminy. Dlatego z jej realizacją należy dotrzeć do wielu miejsc, czasami nawet trudno dostępnych. W związku z tym praca w kierunku rozwoju świadomości ekologicznej powinna docierać do różnych grup społecznych, a także ludzi na różnych stanowiskach i szczeblach zarządzania. Program edukacji powinien być realizowany na wielu płaszczyznach i różnymi metodami.

Adresatami programu edukacyjnego kształtującego zachowania proekologiczne winni być w kolejności:

- pracownicy oświaty; nauczyciele i wychowawcy ośrodków szkolno-wychowawczych,
- dyrektorzy placówek kulturalnych,
- przedstawiciele mass mediów,
- ekolodzy i działacze ochrony przyrody,
- przedstawiciele organizacji społecznych,
- młodzież szkolna i dzieci,
- służby mundurowe; policja, straż i wojsko
- przedstawiciele związków wyznaniowych; księża i zakonnicy,
- przedstawiciele lokalnego biznesu,
- członkowie organizacji związkowych,
- przedstawiciele ugrupowań politycznych,
- członkowie i administracja spółdzielni mieszkaniowych,
- gospodynie domowe.

Miejscami realizacji edukacji ekologicznej są:

- przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne,
- media,
- placówki kulturalne i oświatowe,
- urzędy administracji państwowej i samorządów lokalnych,
- kościoły, zakony i organizacje działające przy kościele i zakonach,
- siedziby organizacji ekologicznych i społecznych,
- tereny otwarte; place zabaw, parki, place, skwery leśne,
- siedziby organizacji związkowych i ugrupowań politycznych,
- siedziby organizacji zrzeszających lokalny biznes,
- sklepy wielkopowierzchniowe.

Edukację ekologiczną można realizować dzięki:

- edukacji formalnej, która obejmuje dzieci od wieku przedszkolnego oraz młodzież po studentów szkół wyższych, a także pedagogów i specjalistów związanych z ochroną środowiska
- edukacji nieformalnej, obejmującej dzieci, młodzież i dorosłych, prowadzonej przez środki masowego przekazu oraz za pomocą różnych form samoedukacji indywidualnej i grupowej.

Skutecznej realizacji działań z zakresu edukacji ekologicznej na terenie gminy Kaczory będzie służyć kontynuacja prowadzonych już wcześniej działań przede wszystkim w szkołach oraz dążenie do pozyskania coraz szerszego grona zaangażowanych. Przyrodnicze kształcenie formalne i nieformalne uzupełnia się wzajemnie dostarczając uczniom szeregu interesujących wiadomości, a jednocześnie wpływa na doskonalenie umiejętności i kształtowanie pozytywnych postaw. Oba obszary kształcenia oddziałują na ucznia rozbudzając między innymi jego zainteresowania.

Edukacja ekologiczna formalna

Kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży jest ważnym zadaniem realizowanym w formalnym systemie kształcenia obejmującym wychowanie przedszkolne, szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe oraz szkolnictwo wyższe.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. Nr 14 poz. 129) określa podstawowe zadania szkoły w zakresie nauczania, umiejętności i pracy wychowawczej uwzględniając w nich działania mające na celu wzrost świadomości ekologicznej uczniów. Rozporządzenie to wprowadza również obok przedmiotów i bloków przedmiotowych realizację ścieżek przedmiotowych o charakterze wychowawczo-dydaktycznym, m.in. edukacji ekologicznej. Wymóg ten do 2003 roku obejmował tylko szkoły podstawowe i gimnazja, od 2003 roku objął również szkoły ponadgimnazjalne. Jedną ze ścieżek interdyscyplinarnych jest edukacja ekologiczna.

Tematyka ekologiczna stanowi element wielu przedmiotów a jej właściwa realizacja zależy przede wszystkim od zaangażowania nauczycieli, od ich znajomości najważniejszych problemów z zakresu ochrony środowiska danego obszaru.

Ważnym zadaniem jest wprowadzanie do programów szkolnych zagadnień związanych z edukacją ekologiczną szczególnie dotyczącą tych problemów, które w danej gminie są najistotniejsze, np. stosowanie ekologicznych źródeł energii, selektywna zbiórka odpadów, właściwa gospodarka wodno-ściekowa itp.

Stosowanie przez nauczycieli metod aktywizujących i poszukujących tj. burza mózgów, karty pracy, projekty; zajęcia terenowe oparte na bezpośrednim kontakcie ucznia z przedstawianą problematyką wykształci w uczniu umiejętność obserwacji, logicznego myślenia, kojarzenia, wyciągania wniosków. Zadaniem nauczyciela w szeroko pojętej edukacji ekologicznej jest:

- kształtowanie u ucznia postawy odpowiedzialności za stan środowiska,
- zachęcanie ucznia do prowadzenia własnych obserwacji, badań i analizy środowiska,
- kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów zgodnie z posiadaną wiedzą,
- umożliwienie dzieciom i młodzieży podejmowania praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w ich otoczeniu.

Nauczyciele podejmujący się realizacji zagadnień związanych z edukacją ekologiczną powinni zarówno współpracować ze sobą, jak i współpracować z instytucjami/ organizacjami wspierającymi ich działalność:

- Urząd Wojewódzki, Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy – organizowanie i współorganizowanie prelekcji, konkursów, lekcji, festynów, finansowanie nagród,
- Nadleśnictwa – organizacja zajęć terenowych, organizacja prelekcji, szkoleń, finansowanie nagród, wydawanie materiałów informacyjnych,
- Pozarządowe Organizacje Ekologiczne (np. Liga Ochrony Przyrody) – pomoc w organizowaniu konkursów, warsztatów, happeningów, szkoleń,
- Europejski fundusz PHARE - pomoc uczniom w zdobyciu wiedzy i umiejętności a nauczycielom w przekazywaniu ich w interesujący i skuteczny sposób, jednym z realizowanych projektów jest "Wzmacnianie edukacji ekologicznej w szkołach podstawowych i zawodowych w Polsce".

Kierunki działań

EE1. Prowadzenie aktywnych form edukacji ekologicznej młodzieży

EE2. Wspieranie finansowe i merytoryczne (ze strony Urzędu Gminy) działań z zakresu edukacji ekologicznej prowadzonej w szkołach

Edukacja ekologiczna nieformalna

Jednym z podstawowych warunków zrównoważonego rozwoju jest włączenie do udziału w nim całego społeczeństwa. Dlatego konieczna jest jak najbardziej wszechstronna edukacja ekologiczna skierowana do: osób dorosłych, różnych grup zawodowych (rolników, organizatorów turystyki, przedsiębiorców). Najlepszym i najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej osób dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to szerokiego informowania społeczeństwa o stanie środowiska, działaniach na rzecz jego ochrony, a także o możliwościach prawnych uczestniczenia mieszkańców w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska. Wśród wielu ważnych tematów edukacji ekologicznej znaczące miejsce należy przypisać edukacji w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, gospodarki ściekowej, ochrony powietrza atmosferycznego, ochrony przyrody, oszczędności energii itp.

Szczególnie ważną rolę w edukacji ekologicznej mają organy samorządowe. Powinny one współdziałać przy opracowywaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej oraz z organizacjami, instytucjami, przedstawicielami zakładów pracy i społeczności lokalnych. Edukacja ekologiczna może być realizowana także podczas zebrań wiejskich.

Nadal w lasach okalających miasto rozwijana będzie edukacja leśna prowadzona przez pracowników Lasów Państwowych przy współudziale jednostek samorządu terytorialnego, kół łowieckich itp.

Ze względu na możliwości rozwoju turystyki i rekreacji konieczne jest obejmowanie edukacją ekologiczną organizatorów turystyki i wypoczynku, jak i osób korzystających z oferowanych usług.

Ważną kwestią jest edukacja w miejscu pracy ponieważ większość czynnych zawodowo osób poprzez podejmowane decyzje, ma mniej lub bardziej bezpośredni wpływ na stan środowiska.

Zdecydowanie największy wpływ na poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa mają media. Podkreślić należy, że istnieje ścisła zależność między wiedzą społeczeństwa z zakresu stanu środowiska i nastawieniem do działań na rzecz jego ochrony, a sposobem ukazywania problemów ekologicznych w mediach. Coraz większego znaczenia nabierają tematyczne programy publicystyczne, filmy

popularnonaukowe o tematyce środowiskowej oraz reklama społeczna promująca działania przyjazne środowisku. Współpraca w zakresie propagowania edukacji ekologicznej poprzez media powinna być realizowana w całym regionie i zaowocować cyklicznym ukazywaniem się artykułów, programów telewizyjnych, audycji radiowych, w których przybliżałoby się mieszkańcom bieżące problemy i działania.

Ze względu na możliwość wykorzystania komputerów coraz większe znaczenie będzie miała treść edukacyjna przekazywana na stronach internetowych oraz możliwość kontaktu i dyskusji z mieszkańcami droga internetową.

Duże znaczenie w edukacji ekologicznej dorosłych mają działania pozaszkolne podejmowane przez uczniów i nauczycieli. Umożliwiają one włączenie do programu edukacji ekologicznej społeczności lokalnych, bez których poparcia żadne działania na rzecz ochrony środowiska nie powiodą się. Równocześnie wspólne działania dzieci i rodziców stwarzają szansę zmiany mentalności społeczeństwa i kształtowania świadomości proekologicznej.

Kierunki działań

EE3. Zapewnienie społeczeństwu niezbędnych informacji nt. stanu środowiska i działań na rzecz jego ochrony

EE4. Współdziałanie władz gminy z przedstawicielami środowiska naukowego, zakładami pracy i pozarządowymi organizacjami w celu efektywnego wykorzystania różnych form edukacji ekologicznej

EE5. Współdziałanie władz gminy z mediami w zakresie prezentacji stanu środowiska i pozytywnych przykładów działań podejmowanych na rzecz jego ochrony

EE6. Prowadzenie działań w zakresie edukacji ekologicznej społeczności lokalnej na terenach przyrodniczych

3.3 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

3.3.1 Ochrona przyrody i krajobrazu (PK)

3.3.1.1 Stan wyjściowy

Obszary i obiekty prawnie chronione

65% obszaru gminy Kaczory jest położone w obrębie obszarów chronionego krajobrazu:

- północno-zachodnia część gminy położona jest w granicach **obszaru chronionego krajobrazu Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy**,
- południowa część gminy w obrębie **obszaru chronionego krajobrazu Dolina Noteci**.

W gminie istnieje jeden rezerwat przyrody o powierzchni 32,77 ha. Jest to rezerwat torfowiskowy – **Torfowiska Kaczory**, utworzony w roku 1994.

Pomniki przyrody w gminie Kaczory to przede wszystkim pomniki przyrody ożywionej, na które składają się pojedyncze drzewa oraz grupy drzew. Wykaz pomników przyrody w gminie Kaczory przedstawia **Tabela 7**.

Na obszarze gminy zlokalizowany są dwa fragmenty proponowanego obszaru sieci NATURA 2000:

- Obszar Specjalnej Ochrony Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego (PLB 300001), na terenie gminy zajmuje obszar 2163, 0 ha.
- Specjalny Obszar Ochrony Dolina Noteci (PLH 300011), którego fragment obejmuje ok. 4,5% powierzchni gminy

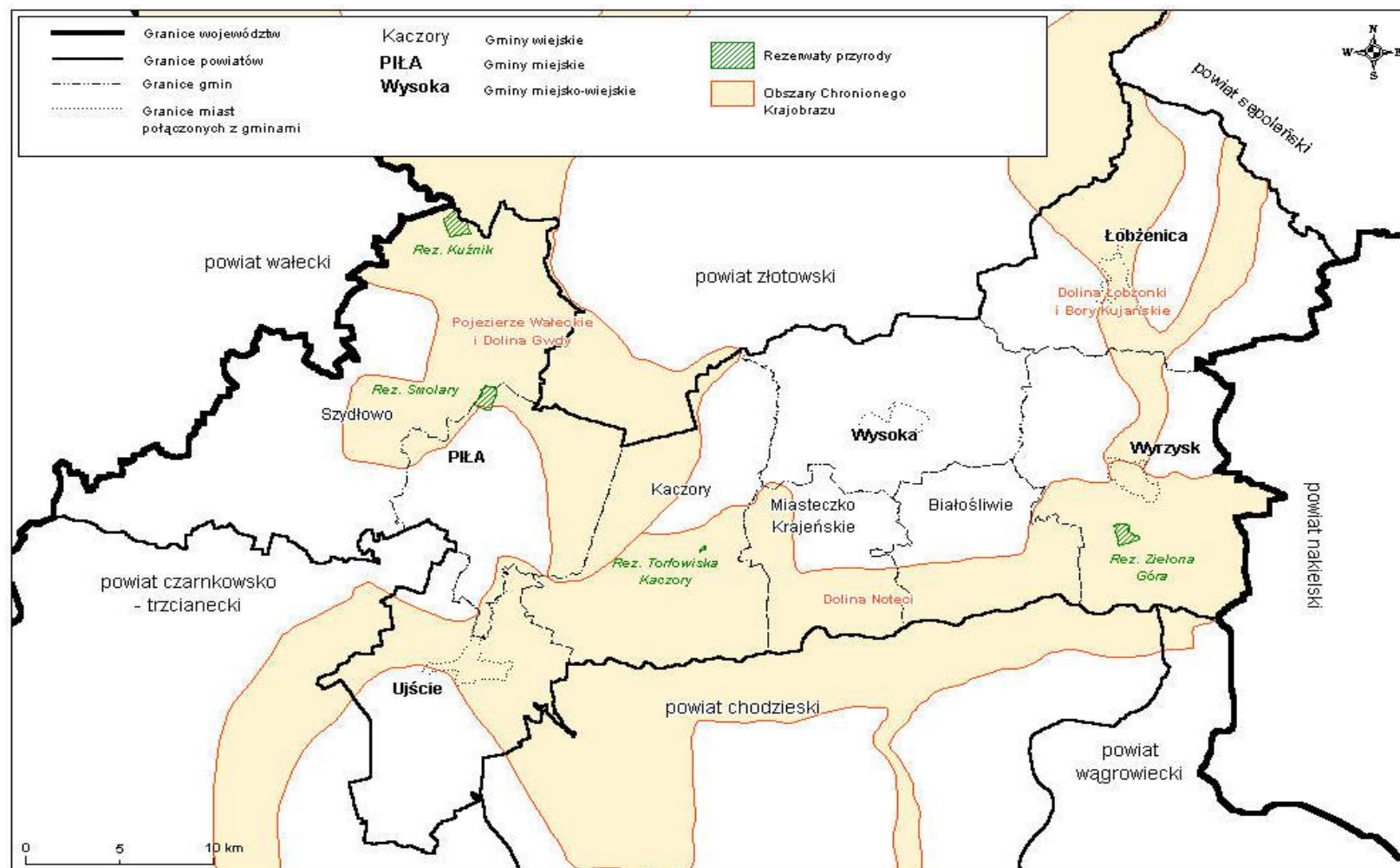
Obszary prawnie chronione przedstawia **Mapa 4**.

Tabela 7. Wykaz pomników przyrody w gminie Kaczory

Lp.	Pozycja z rejestru	Obiekt	Lokalizacja	Rok uznania za pomnik przyrody
1.	159	lipa drobnolistna	Zelgniewo, Nadleśnictwo Kaczory, oddz. 12a	1957
2.	306	dąb szypułkowy	Jeziorki, 200m od zabudowań W. Kralewskiego	1981
3.	351	2 dęby szypułkowe	Śmiłowo, zabudowania K. Czarnieckiego	1982
4.	352	1 wiąz szypułkowy, 2 dęby szypułkowe	Dziembowo, park Zakładu Rolnego	1982
5.	353	3 dęby szypułkowe, lipa drobnolistna, jesion wyniosły	Rzadkowo, park dawnego Zakładu Rolnego	1982
6.	627	Klon	Nadleśnictwo Kaczory, Leśnictwo Kaczory, oddz. 272a	1994
7.	628	Kasztanowiec	Brodna 24, posesja St. Grabińskiego	1994

Tereny zieleni

Do zieleni tej należą parki, zieleń osiedlowa, a także zadrzewienia przydrożne i cmentarze. Na terenie gminy Kaczory znajdują się 3 parki wiejskie we wsiach Dziembowo (3,73ha), Krzewina (0,42ha) oraz Rzadkowo.

Mapa 4.
Obszary prawnie chronione powiatu pilskiego.

3.3.1.2 Cel średniookresowy do 2011 roku

<i>Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej gminy oraz doskonalenie systemu zieleni</i>
--

Cel ten jest zgodny z celem zdefiniowanym w powiatowym programie ochrony środowiska.

3.3.1.3 Strategia realizacji celu

Głównym celem ochrony przyrody jest zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów przyrody i jej składników, w szczególności dziko występujących roślin i zwierząt, siedlisk przyrodniczych oraz krajobrazu.

Ważna jest także ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych w związku z prowadzoną gospodarką rolną. W procesie poszerzania rolniczej przestrzeni produkcyjnej często likwidowane są zakrzaczenia i zadrzewienia śródpolne, drzewostany nadbrzeżne, zagajniki. Ze względu na stale zwiększającą się skalę działalności rolniczej coraz ważniejsza staje się ochrona wartościowych elementów przyrody i krajobrazu. Zachowanie wielu wartości przyrodniczych i naturalnego krajobrazu wsi uzależnione jest od tradycyjnych metod gospodarowania, opartego o gospodarstwa małe, prowadzone indywidualnie, bądź współpracujące między sobą. Tradycyjne metody gospodarowania powinny być promowane zwłaszcza na obszarach chronionych (obszar chronionego krajobrazu Pojezierze Waleckie i Dolina Gwdy, Dolina Noteci).

Działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej obejmują również stosowne zasady w sektorze rolnictwa. Wspieranie form rolnictwa stosującego metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej, przede wszystkim rolnictwa ekologicznego jest jednym z celów stawianych przez politykę ekologiczną państwa w zakresie różnorodności biologicznej i ochronie przyrody. Istotnym instrumentem finansowym ochrony środowiska i przyrody w przestrzeni rolniczej są Krajowe Programy Rolnośrodowiskowe, będące elementem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, które także określają sposób gospodarowania zgodny z ochroną środowiska.

Tereny zieleni stanowią rodzaj wizytówki gminy, jest to ważny element codziennego wypoczynku mieszkańców oraz przyjeżdżających tu turystów.

Kierunki działań:

- PK 1. Doskonalenie systemu obszarów i obiektów prawnie chronionych*
- PK 2. Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych*
- PK 3. Zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach cennych przyrodniczo*
- PK 4. Ochrona terenów cennych przyrodniczo przed zainwestowaniem i tzw. dzikim zagospodarowaniem (szczególnie terenów parków, obszarów dolin rzecznych)*
- PK 5. Wspieranie działań zmierzających do poprawy walorów krajobrazowych gminy*
- PK 6. Bieżące utrzymanie istniejących terenów zieleni*
- PK 7. Rozwój terenów zieleni, w tym modernizacja i tworzenie nowych terenów zieleni urządzonej i zieleni rekreacyjnej*

Ponadto, ochrona przyrody i krajobrazu będzie realizowana z uwzględnieniem kierunków wymienionych w par. 3.3.3. (Ochrona gleb).

3.3.2 Ochrona lasów (L)

3.3.2.1 Stan wyjściowy

Lasy

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w gminie Kaczory (wg stanu na dzień 31.12. 2001 rok, US w Poznaniu 2002) wynosi 6603 ha, co daje wskaźnik lesistości 44% (lesistość powiatu pilskiego wynosi 28,9%). Przy czym są to głównie Lasy Państwowe, bowiem lasy gminne zajmują powierzchnię zaledwie 20 ha. Lasy prywatne stanowią 486 ha. Lasy będące własnością Skarbu Państwa administrowane są przez Nadleśnictwo Kaczory, podlegające pod Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Pile (RDLP Piła). Drzewostany nadleśnictwa Kaczory rosną na siedliskach borowych świeżych i mieszanych świeżych. Udział ich wynosi ok. 95%.

Wszystkie lasy Nadleśnictwa Kaczory w granicach gminy są uznane za lasy ochronne.

3.3.2.2 Cel do 2011 roku

<i>Wzrost różnorodności biologicznej lasów i zwiększanie ich powierzchni</i>
--

Powyższy cel jest zgodny z celem zdefiniowanym w programie powiatowym⁹.

3.3.2.3 Strategia realizacji celu

Zadaniem realizowanym na poziomie województwa jest opracowanie przez RDLP w Pile Regionalnego Programu Operacyjnego Polityki Leśnej Państwa (RPOPLP) stanowiącego część Narodowego Planu Leśnego, dokumentu wymaganego w polityce środowiskowej i rolnej Unii. Taki program został opracowany w 2003r.

Wg zapisów ww. Programu polityka leśna Państwa jest realizowana na terenach leśnych administrowanych przez RDLP w Pile w zakresie następujących działań:

1. Powiększanie zasobów leśnych na terenie objętym administracją RDLP Piła przez
 - zalesianie gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa, przekazywanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych do Lasów Państwowych oraz zalesianie gruntów prywatnych,
 - wykorzystywanie produkcyjnych możliwości siedlisk,
 - przebudowę na odpowiednich siedliskach drzewostanów jednogatunkowych na mieszane.
2. W celu poprawy stanu i ochrony lasów podejmowane są działania polegające na:
 - preferowaniu biologicznych i ekologicznych metod ochrony lasu i ograniczaniu stosowania substancji chemicznych.
 - wprowadzaniu technologii leśnych bezpieczniejszych i przyjaźniejszych dla środowiska (np: spalanie pozostałości pozrębowych, zastępowane jest mechanicznym rozdrabnianiem).
 - realizowaniu programu odbudowy małej retencji wodnej w lasach.
 - doskonaleniu metod przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu i doskonaleniu walki z pożarami lasów.
 - zwiększaniu różnorodności gatunkowej ekosystemów leśnych przez wprowadzanie gatunków domieszkowych i biocenotycznych oraz kształtowanie stref ekotonowych.
 - użytkowaniu zasobów drzewnych w sposób zapewniający osiągnięcie celów hodowlanych i ochronnych.
 - dostosowywaniu liczebności zwierzyny do możliwości pokarmowych terenów leśnych.

⁹ Cel wg programu powiatowego: *Zachowanie istniejących zasobów leśnych oraz zwiększanie powierzchni lasów i wzrost ich różnorodności biologicznej.*

3. Udostępnianie lasów społeczeństwu poprzez ukierunkowanie turystyki i wypoczynku na określone, szczególnie atrakcyjne, obszary leśne.

Lasy Państwowe prowadzą również działania związane z ochroną różnorodności ekosystemowej, które mają na celu umożliwienie kierowania gospodarką leśną w zgodności z zasadami ochrony przyrody. Działania te polegają m. in. na:

- odtwarzaniu śródleśnych zbiorników i cieków wodnych. Realizowany jest program małej retencji.
- zachowaniu w stanie naturalnym śródleśnych bagien, trzęsawisk, torfowisk i wrzosowisk.
- ochronie lasów łęgowych i wilgotnych oraz lasów na skrajnie ubogich siedliskach.
- rozpoznawaniu siedlisk leśnych.
- pozostawianiu w zdrowych drzewostanach posuszu jałowego, gałęzi i drzew leżących.
- pozostawianiu w każdym drzewostanie przewidzianym do użytkowania rębego od 5 do 10 % starych drzew, w tym wszystkich drzew dziuplastych.
- rozszerzaniu zakresu pielęgnacji biocenoz i siedlisk przez wprowadzanie do drzewostanów dolnych warstw.
- stosowaniu przy pozyskaniu drewna technik przyjaznych dla środowiska, polegających na prowadzeniu prac w sposób ograniczający do minimum uszkodzenie pozostających składników lasu.
- ograniczaniu stosowania środków chemicznych na szkółkach leśnych i zwiększaniu nawożenia organicznego.
- pozostawianiu bagienek i oczek wodnych oraz wykorzystywaniu istniejących zadrzewień, zakrzewień i sukcesji naturalnej na powierzchniach przeznaczonych do zalesienia.
- ochronie obiektów leśnych o szczególnych walorach przyrodniczych.

Szczegółowe kierunki prowadzenia gospodarki leśnej określają Plany urządzenia lasów.

Zgodnie z art.5 ust.1 Ustawy z dn. 28 września 1991 r. o lasach (Dz.U.91.101.444), nadzór nad gospodarką leśną w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa sprawuje Starosta, oraz w zakresie określonym w ustawie, Wojewoda. W strukturze własnościowej lasów gminy Kaczory występuje 486ha lasów prywatnych, natomiast około 20ha lasów stanowi własność komunalną.

W najbliższych latach nadal będzie kontynuowana przebudowa drzewostanu w celu zwiększenia odporności ekosystemu leśnego. Do zalesienia przewidzianych jest ok. 5,4ha gruntów nieleśnych. Priorytetem w ustalaniu zalesień w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jest konieczność zapewnienia ciągłości i przestrzennej spójności obszarów chronionych w granicach powiatu, jak również województwa. Dlatego niezwykle ważne jest wyznaczanie granic polno-leśnych.

Kierunki działań:

- L 1. *Lokalizacja zalesień i zadrzewień zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego, w tym kształtowanie granicy polno-leśnej*
- L 2. *Zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo z równoczesnymi działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów.*
- L 3. *Ochrona zieleni dolin rzecznych, terenów torfowiskowych i zabagnionych*
- L 4. *Przeprowadzanie bieżących zabiegów pielęgnacyjnych w lasach*
- L 5. *Stały monitoring środowiska leśnego w celu działania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkody przemysłowe, degradacja).*

3.3.3 Ochrona gleb (GL)

3.3.3.1 Stan wyjściowy

Charakterystyka gleb została przedstawiona w par. 3.2.1.1.

3.3.3.2 Cel średniookresowy do 2011 roku

<i>Ochrona i właściwe wykorzystanie istniejących zasobów glebowych oraz zachowanie wysokich walorów ekologicznych obszarów rolniczych</i>

Cel ten jest identyczny z celem zdefiniowanym w programie powiatowym.

3.3.3.3 Strategia realizacji celu

Racjonalne wykorzystanie zasobów gleb, zwłaszcza w ujęciu długookresowym powinno polegać na:

- zagospodarowaniu gleb w sposób odpowiadający ich walorom przyrodniczym i klasie bonitacyjnej,
- dostosowaniu formy zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji do naturalnego potencjału gleb.

Kierunki ochrony zasobów glebowych powinny być zintegrowane z przyszłościowym rozwojem rolnictwa, co omówiono wcześniej. Niektóre zadania w zakresie ochrony gleb zostały ustawowo przypisane Staroście (np. badania gleb, prowadzenie rejestru terenów gdzie stwierdzono przekroczenia standardów jakości gleby lub ziemi, z wyszczególnieniem obszarów, na których obowiązek rekultywacji obciąża Starostę /Art. 110 POŚ) i znalazły się w powiatowym programie ochrony środowiska.

Ważnymi działaniami w zakresie właściwej polityki rolnej będzie przeciwdziałanie procesom erozji. Stosowanie zabiegów przeciwdziałających erozji wodnej jest konieczne już na gruntach o nachyleniu pow.10% tj. 6° i powinno polegać na odpowiednim zagospodarowywaniu wąwozów oraz stoków i stosowaniu właściwych płodozmianów. Erozja wietrzna jest typowa dla otwartych przestrzeni rolnych, dlatego niezbędne będzie stosowanie zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych oraz podobnie jak przy zapobieganiu erozji wodnej stałe utrzymanie gleby pod pokrywą roślinną. Dla utrzymania optymalnego uwilgocenia gleby i prawidłowego systemu odwadniania konieczne będzie utrzymanie urządzeń melioracyjnych, rowów i drenażu w dobrym stanie. Eksploatacja tych systemów powinna polegać na regulacji odpływu wód i możliwie długim utrzymaniu zasobów wody w profilu glebowym.

Utrzymanie melioracji szczegółowych należy do właścicieli gruntów. Instytucją odpowiedzialną na terenie powiatu za urządzenia melioracyjne podstawowe jest Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu, Rejonowy Oddział w Pile. Zagadnienie melioracji zostało omówione w 3.4.1.3.

Ochrona gleb będzie również uwzględniała racjonalne zużycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, preferowanie nawozów naturalnych, np. obornika, kompostu.

Ponadto stosowanie przez rolników i ogrodników nawozów syntetycznych i mineralnych, odchodów zwierząt z ferm (np. gnojowicy), nieodpowiednich dawek osadów ściekowych i kompostów naturalnych może znacznie nasilać procesy degradacji gleb.

Ważna przy samodzielnych działaniach rolników staje się pomoc organizacyjna Urzędu Gminy Kaczory, polegająca na wsparciu merytorycznym rolników.

Istotnym kierunkiem działań w rolnictwie będzie wdrażanie i upowszechnianie **Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (KDPR)**. W tym względzie ważna będzie działalność Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego Oddział w Starej Łubiance., który może pełnić rolę koordynatora działań edukacyjnych na

terenie całego powiatu pilskiego, np. prowadzenie w mediach systematycznych wykładów na temat zasad KDPR, oraz innych działań popularyzujących dobrą praktykę rolniczą, w tym w zakresie rolnictwa ekologicznego.

Kierunki działań:

- GL 1. *Ochrona gleb o wysokiej przydatności rolniczej przed przeznaczeniem na cele nierolnicze*
- GL 2. *Zachowanie śródpolnych zadrzewień, zakrzaczeń, kompleksów leśnych i nieużytków podmokłych jako ważnych elementów funkcjonalnych struktury ekologicznej i obiektów warunkujących utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych na obszarach rolniczych*
- GL 3. *Utrzymanie i odbudowa urządzeń melioracyjnych, zapewniających odpowiedni poziom wód gruntowych i zabezpieczających użytki rolne przed okresowymi przesuszeniami lub zalaniem*
- GL 4. *Wapnowanie gleb oraz nawożenie magnezowe, fosforowe i potasowe.*
- GL 5. *Wdrażanie i upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej (KDPR)*
- GL 6. *Rozwój rolnictwa ekologicznego*

3.3.4 Ochrona zasobów kopalin (ZK)

3.3.4.1 Stan wyjściowy

Na terenie gminy Kaczory znajduje się niewiele pokładów surowców mineralnych. Na skalę przemysłową eksploatowane są jedynie złoża kruszywa naturalnego (złoże „Krzewina”). Wstępne badania geologiczne wykonano w kierunku poszukiwania złóż torfu i gytii, jednak nie mają większego znaczenia gospodarczego.

Tabela 8. Wykaz zasobów kopalin pospolitych w gminie Kaczory (PIG 2002).

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodar. złoża	Zasoby (tys. ton)		Wydobycie (tys. ton)
			geologiczne bilansowe	przemysłowe	
KRUSZYWA NATURALNE					
1.	Krzewina	E	pozabilansowe		34

E- złoża zagospodarowane-eksploatowane

3.3.4.2 Cel średniookresowy do 2011 roku

Efektywne wykorzystywanie rozpoznanych złóż i ochrona zasobów złóż niezagospodarowanych (nieeksploatowanych) oraz rekultywacja terenów poeksploatacyjnych

Cel ten jest zgodny z celem zdefiniowanym w programie powiatowym.

3.3.4.3 Strategia realizacji celu

Odpowiedzialnymi za kształtowanie polityki ochrony złóż kopalin i gospodarowanie zasobami tych surowców są Minister Środowiska, wojewodowie oraz starostowie.

Ochrona złóż i obszarów perspektywicznych w gminie będzie polegała na ujęciu tych obszarów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i gminnych studiach uwarunkowań w postaci zapisów uniemożliwiających zagospodarowanie tych terenów w sposób trwały, wykluczający potencjalną eksploatację surowców.

W świetle ochrony powierzchni ziemi istotne znaczenie ma objęcie rewaloryzacją obszarów przekształconych eksploatacją kruszyw, w tym również eksploatacją „dziką” na cele budowlane. Zatem, w skali powiatu, konieczna będzie inwentaryzacja „dzikich” obiektów eksploatacji surowców mineralnych i opracowanie programu ich likwidacji. Proponuje się również podjęcie działań prewencyjnych, które w ujęciu praktycznym określiłyby status formalno-prawny dzikich wyrobisk.

Według ustawy Prawo ochrony środowiska, obowiązek sukcesywnego prowadzenia rekultywacji terenów poeksploatacyjnych oraz przywracania do właściwego stanu innych elementów przyrodniczych spoczywa na podmiocie podejmującym eksploatację złoża.

Kierunki działań:

- ZK 1. Uwzględnienie w studiach uwarunkowań i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wszystkich znanych złóż w granicach ich udokumentowania wraz z zapisami o ochronie ich obszarów przed trwałym zainwestowaniem.
- ZK 2. Współpraca gminy ze starostwem w zakresie inwentaryzacji "dzikich" obiektów eksploatacji surowców i opracowania programu ich likwidacji.
- ZK 3. Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych

3.4 Jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne

Poprawa jakości środowiska w aspekcie ochrony zdrowia publicznego jest ważnym elementem polityki Unii Europejskiej. Celem strategicznym działań Wspólnoty w obszarze "Środowisko i zdrowie" jest *"osiągnięcie takiej jakości środowiska, w którym poziomy zanieczyszczeń spowodowanych przez człowieka nie prowadzą do znaczącego wpływu na zdrowie człowieka lub jego zagrożenia"*.

Mówiąc o bezpieczeństwie ekologicznym w perspektywie najbliższych lat, należy mieć na uwadze przede wszystkim jakość powietrza atmosferycznego i wód powierzchniowych, natomiast w perspektywie wieloletniej - jakość gleby, jakość wód podziemnych i różnorodność biologiczną.

Większość unijnych standardów, którym Polska musi sprostać w związku z wejściem do struktur Unii Europejskiej dotyczy jakości środowiska. Zadania z tego zakresu należą do najistotniejszych i najbardziej kosztownych, ponieważ obejmują tak ważne dziedziny jak ochrona zasobów wodnych, ochrona powietrza atmosferycznego, gospodarowanie odpadami. Do nich odnosi się również wiele przyjętych przez Polskę zobowiązań międzynarodowych wynikających z podpisanych konwencji i protokołów do konwencji.

Poniżej skupiono się na zagadnieniach:

- zasoby wodne
- powietrze atmosferyczne
- hałas
- pola elektromagnetyczne
- poważne awarie

3.4.1 Zasoby wodne (W)

3.4.1.1 Stan wyjściowy

Wody podziemne

Zasoby

Według podziału hydrogeologicznego gmina Kaczory należy do regionu pomorsko-kujawskiego (III), w tym do podregionu pomorskiego (III 1), w którym głównymi poziomami użytkowymi są równorzędne poziomy w utworach czwartorzędowych, trzeciorzędowych oraz jury.

W ramach podregionu pomorskiego na obszarach wysoczyznowych, głównym poziomem użytkowym jest poziom czwartorzędowy, podrzędnym trzeciorzędowy. Główny poziom występuje na głębokości 40-60 m, a wydajność osiąga 70-120 m³/h⁻¹. Lokalnie wydajności są znacznie niższe i spadają nawet do wartości 2-10 m³/h⁻¹.

Rejon doliny Noteci jest miejscem występowania równorzędnych poziomów użytkowych w utworach czwartorzędu i trzeciorzędu. Poziom czwartorzędowy występuje na głębokości do 20 m, charakteryzuje się zwierciadłem swobodnym, wydajność osiąga 30-120 m³/h⁻¹. Wody poziomu trzeciorzędowego charakteryzują się podwyższonym ciśnieniem.

Obszar gminy Kaczory leży w zasięgu dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP). (Tabela 9 i Mapa 5).

Tabela 9. Główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP) na terenie gminy Kaczory.

Nr zbiornika	Nazwa zbiornika [GZWP]	Wiek utworów wodonośnych	Typ ośrodka	Powierzchnia GZWP [km ²]	Średnia głębokość ujęć [m]	Szacunkowe zasoby dyspozycyjne [tys. m ³ /d]
125	Wałcz-Piła	QM	porowy	1 712	65	169
127	Subzbiornik Złotów-Piła-Strzelce Krajeńskie	Tr	porowy	3 876	100	186
138	Pradolina Toruń-Eberswalde (Noteć)	QP	porowy	2 100	30	400

QM- czwartorzędowe zbiorniki międzymorenowe,

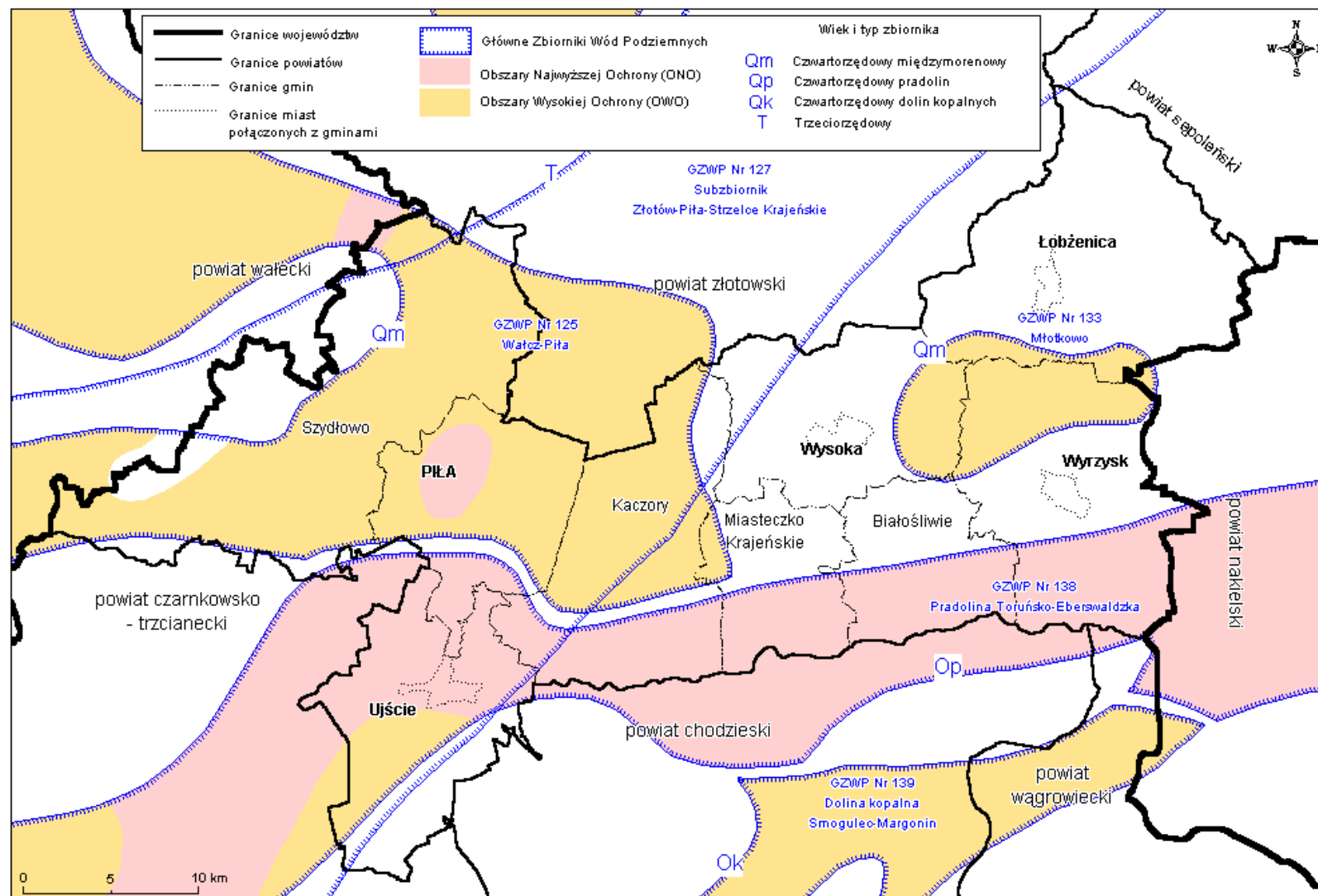
Tr- utwory trzeciorzędowe.

QP- utwory czwartorzędowe związane z pradolinami.

W czwartorzędowym piętrze wodonośnym GZWP nr 125 (zbiornik Wałcz-Piła) występują struktury hydrogeologiczne (hydrostruktury), w których zasilanie i drenaż wód podziemnych ma miejsce poprzez okna hydrogeologiczne typu erozyjnego łączące z innymi strukturami hydrogeologicznymi.

Wody z utworów trzeciorzędowych wykorzystywane są w miejscu, gdzie brak użytkowych zbiorników wód podziemnych w utworach czwartorzędu. W utworach trzeciorzędowych w gminie Kaczory wydzielony jest GZWP nr 127 zlokalizowany w strefie o najkorzystniejszych warunkach hydrogeologicznych.

Mapa 5. GZWP na terenie powiatu pilskiego_

Monitoring wód podziemnych

Badania jakości wód podziemnych w sieci krajowej realizowane są w jednym otworze pomiarowym zlokalizowanym w obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 125 – Wałcz-Piła w miejscowości Równopole.

Otoczenie punktu pomiarowego stanowią nieużytki naturalne.

W otworze określono wody wysokiej jakości (Ib) oraz okresowo najwyższej jakości (Ia).

Jakość wód podziemnych badanych w sieci krajowej w latach 1995 - 2002 przedstawia **Tabela 10**.

Tabela 10. Jakość zwykłych wód podziemnych badanych w sieci krajowej na terenie gminy Kaczory w latach 1995-2002 (wg WIOŚ).

Miejscowość	Typ	Głębokość stropu m	Klasa czystości							
			1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Równopole/125	porowy	41,6 (Q)	Ib	Ib	Ib	Ib	Ib	Ia	Ib	Ib

Klasa wód: Ia- wody najwyższej jakości, Ib- wody wysokiej jakości, II - wody średniej jakości,
III - wody niskiej jakości

Monitoring w sieci regionalnej ma za zadanie badanie jakości wód na obszarach i na poziomach wodonośnych, które mają znaczne ilości zasobów istotnych dla gospodarki wodnej gminy, są przeekspluatowane, podlegają lub będą podlegać intensywnej antropopresji – co może spowodować zmianę jakości tych wód. Monitoring regionalny wód podziemnych w województwie wielkopolskim prowadzony jest od 2001 roku. Na obszarze gminy Kaczory jakość wód badano w jednym punkcie, w studni wierconej ujęcia wiejskiego w Kaczorach, o wydajności 18,06 dm³/s, ujmującej wody z II użytkowego poziomu wodonośnego czwartorzędu.

Badania prowadzone w 2001 i 2002 roku wykazały, że woda – odpowiadała w obu okresach badawczych niskiej jakości zaliczanej do klasy III.

Jakość wód podziemnych badanych w sieci regionalnej w 2002 przedstawia **Tabela 11**.

Tabela 11. Jakość zwykłych wód podziemnych badanych w sieci regionalnej na terenie gminy Kaczory w 2002 – na podstawie oceny zakresu rozszerzonego

Nr punktu kontrolnego/lokalizacja	Poziom wodonośny	Numer GZWP	Głębokość /m/	Miąższość izolacji /m/	Zagospodarowanie*	Ocena jakości w roku		Wskaźniki o stężeniach odpowiadających wodzie niskiej jakości III/ NOK w roku 2002
						2001	2002	
4/Kaczory	Q	125	85,0	24,0	BZ	III	III	Przewodność elektrolityczna, Potas

* Zagospodarowanie: terenu w odległości do 100 m od otworu: BZ – brak zabudowy.

Wody powierzchniowe

Ogólna charakterystyka systemu hydrograficznego

Gmina Kaczory w całości pokrywa się z obszarem dorzecza Noteci, stąd też wyznaczyć tu można działy wodne IV i V rzędu. Największym ciekim powierzchniowym jest płynąca ze wschodu na zachód Noteć, która stanowi południową granicę gminy. Z szeregu zlewni cząstkowych wpisanych w granice gminy na uwagę zasługują obok zlewni własnej Noteci zlewnia bezodpływowego jeziora Kopcze.

Kanał Okaliniec (Radacznica) uchodzi do bezodpływowego jeziora Kopcze. Jezioro położone jest w północnej części Wysoczyzny Krajeńskiej, gdzie przeważają małe cieki płytko wcinające się w podłoże. Rowy po przegłębieniu włączono do sieci rowów melioracyjnych i wraz z drobnymi przegłębieniami stanowią obszar bezodpływowy jeziora Kopcze.

Na obszarze gminy występuje niewielka liczba zbiorników wodnych. Większość z nich to zbiorniki małe o powierzchni kilku hektarów. W większości nie mają połączenia z siecią wód powierzchniowych, stanowią lokalne bazy drenażu obszarów bezodpływowych.

Obszar doliny Noteci jest również ubogi w naturalne zbiorniki wodne, w okolicy Dziembówka znajdują się zbiorniki potorfowe.

System hydrograficzny gminy przedstawia **Mapa 2**.

Wody powierzchniowe płynące

Zasoby ilościowe

Notowane najniższe w kraju sumy opadów dla województwa Wielkopolskiego mają znaczący wpływ na niskie zasoby wodne. W odniesieniu do obszaru całego województwa średnie odpływy powierzchniowe wynoszą 3,74 l/s/km², (dla kraju, 5,2-5,4 l/s/km²). Na tym tle w gminie Kaczory sytuacja jest znacznie korzystniejsza.

Główne rzeki z terenu gminy posiadają typowo śnieżno-deszczowy system zasilania z jednym maksimum (styczeń – kwiecień) i jednym minimum (czerwiec – październik) w ciągu roku. Rzeki tego obszaru znajdują się w strefie najmniejszego zróżnicowania stanów w skali kraju, co wynika z bardzo dużej zdolności retencyjnej terenu (sandr, lasy).

Jakość wód powierzchniowych płynących

Badania czystości rzek prowadzone są zgodnie z programem Państwowego Monitoringu Środowiska, badaniami w ramach monitoringu regionalnego objęta jest Noteć w miejscowości Milcz, Kanał Okaliniec kontrolowany jest w czasie badań jeziora Kopcze.

Ocena czystości wód rzeki Noteci została wykonana w oparciu o metodę Centralnego Urzędu Gospodarki Wodnej, polegającą na wyznaczeniu stężeń charakterystycznych. W przypadku wskaźników fizykochemicznych opiera się ona na średnich stężeniach najbardziej niekorzystnych wartości danego parametru. Odrzuca się przy tym wynik różniący się od poprzedniego o 200%. Dla wskaźników toksycznych i hydrobiologicznych przyjmowany jest najgorszy wynik, natomiast podstawą oceny bakteriologicznej był drugi z kolei najniekorzystniejszy wynik. Otrzymane wartości odniesiono do Rozporządzenia MOŚZNiL z dnia 5 listopada 1991 r.

Jakość wód w punkcie pomiarowym w Milczu (na granicy z gm. Chodzież) w latach 1998 - 2002, w ramach monitoringu regionalnego, przedstawia **Tabela 12**.

Tabela 12. Stan czystości Noteci na stanowisku w Milczu w latach 1998-2002.

Rzeka	Stanowisko pomiarowe	Km biegu rzeki	Klasa czystości					Wskaźniki decydujące o klasie czystości w 2002 roku
			1998	1999	2000	2001	2002	
Noteć	m. Milcz	135,0	non	non	III	non	non	Chlorofil „a”

Z przedstawionych w tabeli danych wynika, że w granicach gminy rzeka prowadzi wody niskiej jakości. W ocenie ogólnej, na przestrzeni ostatnich 5 lat, dla rzeki nie odnotowano poprawy jakości wód.

Noteć w granicach gminy Kaczory prowadziła wody ponadnormatywnie zanieczyszczone. Substancje organiczne i zasolenie wody odpowiadały II klasie czystości. Zawiesiny kwalifikowały rzekę do I klasy czystości. Wśród parametrów z grupy fizyczno-chemicznej w najmniej korzystnym świetle ukazywały jakość Noteci związki biogenne. Saprobowość wskazuje na ponadnormatywne zanieczyszczenie rzeki, o czym decyduje chlorofil „a”.

Naturalne i sztuczne zbiorniki wodne

Monitoring jezior

Badania stanu czystości wód jezior na obszarze gminy jak i całego województwa prowadzone są w sieci monitoringu regionalnego. System monitoringu regionalnego obejmuje jeziora o powierzchni powyżej 100 ha, lub mniejsze, mające szczególne znaczenie przyrodnicze, gospodarcze i rekreacyjne. Badania prowadzi się co roku, przede wszystkim na jeziorach położonych w zlewniach rzek objętych kontrolą w systemie monitoringu regionalnego wód płynących, z powtarzalnością średnio co pięć lat.

Stan czystości wód jezior oraz ich podatność na degradację (**Tabela 13.**) określono zgodnie z *Wytycznymi monitoringu podstawowego jezior* [Kudelska, Cydzik, Soszka 1994].

Tabela 13. Stan czystości jezior na terenie gminy Kaczory

Lp.	Nazwa jeziora	Powierzchnia [ha]	Głębokość maksymalna [m]	Objętość [tys. m ³]	Podatność na degradację	Rok badań	Klasa czystości ze względu na wskaźniki	
							fizyczno- chemiczne	bakterio- logiczne
2	Wapińskie	85,4	8,3	4 172,1	III	1998	I	I
5	Kopcze	29,8	6,8	922,7	III	2000	poza klasą	poza klasą

W ostatnich latach na terenie gminy badania określające stan czystości jezior prowadzono na dwóch zbiornikach wodnych. Wśród przebadanych jedynie jezioro Kopcze leży w całości na terenie gminy Kaczory. Jezioro Wapińskie wchodzi również w obszar gminy Krajenka. Przeprowadzone badania wykazały niską wypadkową klasę czystości jeziora Kopcze i wysoką, pierwszą klasę czystości Jeziora Wapińskiego, mimo zaliczenia tegoż jeziora do III kategorii podatności na degradację. Wpływ na jakość wód jeziora Kopcze miało wysokie obciążenie substancjami biogennymi, a zwłaszcza fosforem w warstwie przydennej zbiornika. Zasobność w ten pierwiastek zależy w dużej mierze od zanieczyszczeń obszarowych. Niska jakość wód w zbiorniku powiązana jest z niekorzystnymi warunkami morfometryczno-zlewniowymi.

Sztuczne zbiorniki wodne

Obszar Wielkopolski w tym i gminy Kaczory w porównaniu z innymi obszarami Polski uchodzi za najbardziej deficytowy w wodę. Jest to głównie wynikiem małych sum opadów atmosferycznych, dla większości obszarów średnia roczna suma opadów nie przekracza 550 mm. Ponieważ zasoby wodne należą do najmniejszych w kraju istotną rolę odgrywa retencjonowanie wód w sztucznych zbiornikach.

W gminie Kaczory nie zlokalizowano sztucznych retencyjnych zbiorników wodnych

Rowy melioracyjne i powierzchnie zmeliorowane

Rzeka Noteć płynie ze wschodu na zachód wzdłuż południowej granicy gminy Kaczory odwadniając cały jej obszar. Cały obszar pradoliny, którą płynie Noteć jest terenem zatorfionym i podmokłym, na co wpływ ma bez wątpienia niewielka różnica poziomu wód rzeki i dna pradoliny. Tym samym przy wysokich stanach wód Noteci samoczynnie nawadniana jest pradolina.

Istniejące bagna nadnoteckie zlikwidowano dzięki utworzeniu bardzo skomplikowanej i gęstej sieci rowów melioracyjnych, również dolne odcinki rzek uchodzących do Noteci zostały włączone do systemu melioracyjnego doliny. W dnie pradoliny znajdują się również zbiorniki potorfowe (największe w okolicach Dziembówka). Układ rowów melioracyjnych przebiega prostopadle, równoległe i skośnie w stosunku do biegu Noteci.

Na Wysoczyźnie Krajeńskiej płytko wcinające się w podłoże ciekły zostały pogłębione i wciągnięte w system melioracyjny. Największe obszary objęte pracami drenarskimi, to prawie w całości tereny rolne w okolicach Śmiłowa oraz częściowo w rejonie Kaczor-Morzewa.

Zagrożenie powodziowe

Generalnie szeroko pojęte interesy gospodarki winny być chronione odpowiednimi i właściwie utrzymanymi obiektami ochrony przeciwpowodziowej. Dotyczy to w szczególności ochrony interesów środowiska naturalnego.

Ogromną rolę w ochronie przeciwpowodziowej na terenie gminy Kaczory odgrywa stopień zalesienia.

Na odcinku Noteci będącym granicą gminy Kaczory brak obwałowań, stąd znaczne tereny pradolinne położone w granicach gminy w czasie wysokich wezbrań są zalewane

Zaopatrzenie w wodę

Gmina Kaczory charakteryzuje się wysokim stopniem zwodociągowania: 99%. Nie w pełni zwodociągowane są miejscowości Brodna, Zelgniewo i Dziembowo.

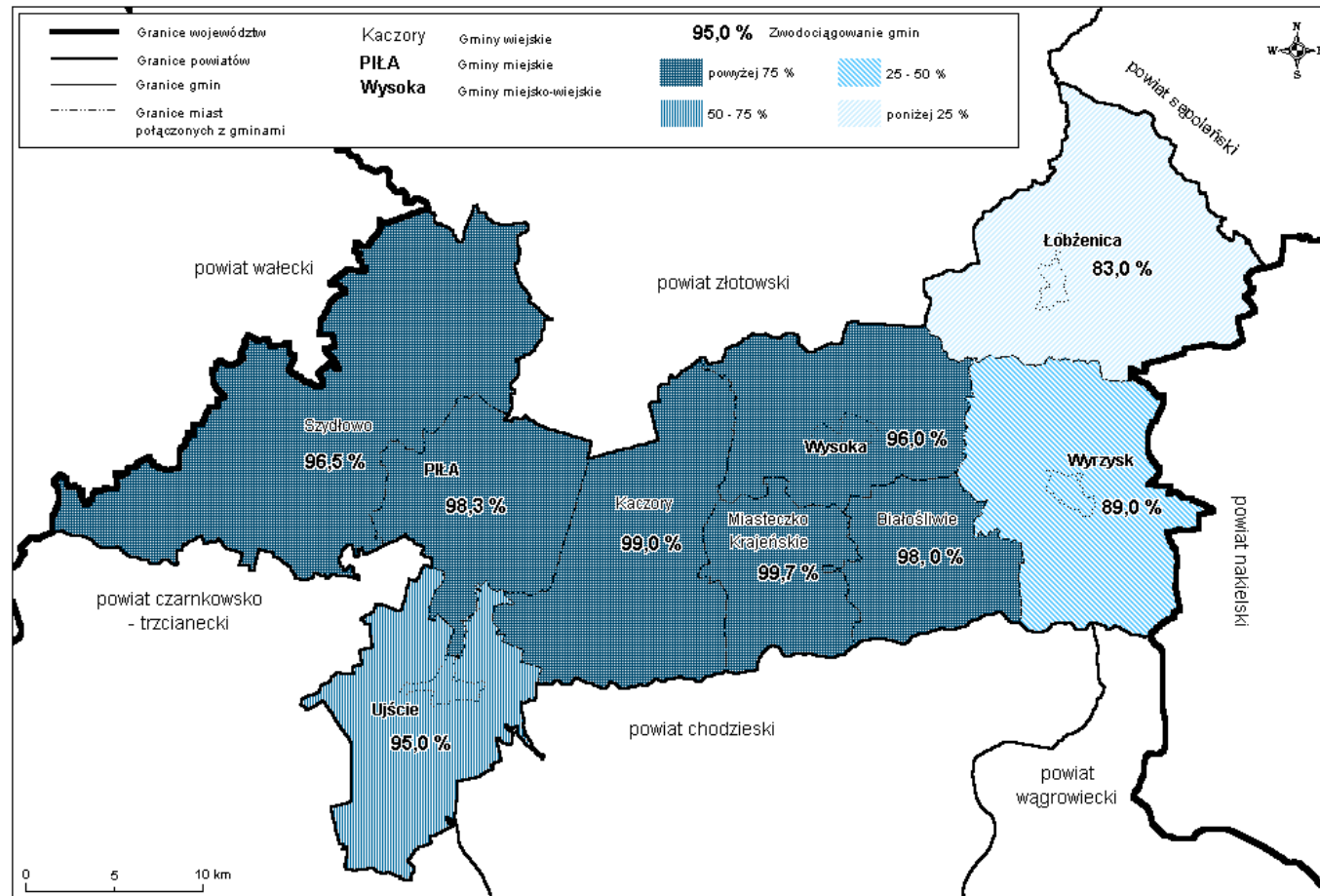
Woda do celów pitnych pobierana jest na terenie gminy z 6 ujęć wód podziemnych wyposażonych w stacje uzdatniania wody oraz dla większości przepompownie. Podstawowe dane nt. poszczególnych stacji przedstawia **Tabela 14**. Zużycie wody przez mieszkańców gminy w roku 2002 wynosiło ok. 450 tys. m³. (171 l/M/rok).

Tabela 14. Charakterystyka stacji uzdatniania wody w gminie Kaczory.

Stacja uzdatniania	Ilość studni na ujęciu	Max pobór wód * m3/d	Stacja uzdatniania - procesywyposażenie
Śmiłowo	2	495	Odżelazianie i odmanganianie, chlorowanie wg potrzeb
Kaczory	2	1438,3	Odżelazianie i odmanganianie, chlorowanie wg potrzeb
Zelgniewo	2	712	Odżelazianie i odmanganianie, filtry pośpieszne wypełnione piaskiem kwarcowym, chlorowanie wg potrzeb
Rzadkowo	2	834	Odżelazianie i odmanganianie, filtry pośpieszne wypełnione piaskiem kwarcowym, chlorowanie wg potrzeb
Morzewo	2	450	Odżelazianie, filtry pośpieszne wypełnione piaskiem kwarcowym, chlorowanie wg potrzeb
Dziembowo	2	832	Odżelazianie, filtry pośpieszne wypełnione piaskiem kwarcowym, chlorowanie wg potrzeb

*- wg pozwolenia wodnoprawnego.

Mapa 6. Stopień zwodociągowania gminy Kaczory na tle gmin powiatu pilskiego.

Źródła zanieczyszczenia wód

Głównym zagrożeniem dla jakości wód w gminie Kaczory są spływy obszarowe (zanieczyszczenia spłukiwane z terenów rolnych i leśnych oraz terenów tras komunikacyjnych drogowych i kolejowych) oraz odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków do gruntu lub do cieków powierzchniowych na terenach nie uzbrojonych w sieć kanalizacyjną. Ładunek zanieczyszczeń wprowadzany do środowiska z tych źródeł zależy od szeregu czynników, m.in.: stopnia skanalizowania danego obszaru (wprost od ilości nieszczelnych szamb), poziomu kultury rolnej, stopnia zurbanizowania i intensywności ruchu komunikacyjnego danego obszaru.

Na terenie gminy systemem odprowadzenia ścieków do oczyszczalni ścieków objęte są miejscowości: Kaczory, Jeziorki, Brodna, Śmiłowo, Zelgniewo, Równopole, Rządkowo, Prawomyśl, Byszewice, Morzewo, Dziembowo, Dziembówko i częściowo Krzewina. Wskaźnik skanalizowania dla gminy jest wysoki i wynosi ok. 90%. Długość sieci kanalizacyjnej (na dzień 30.08.2004 r.) wynosi 64, 2 km. Ścieki są odprowadzane do Centralnej Oczyszczalni Ścieków Zakładu Rolniczo-Przemysłowego Farmutil HS w Śmiłowie oraz na Komunalną Oczyszczalnię Ścieków w Kaczorach (administrowana przez Zakład Usług Wodnych i Kanalizacyjnych w Kaczorach). Średnia ilość ścieków odprowadzanych na tą oczyszczalnię wynosi 530 m³/d. **Tabela 15** zawiera dane dotyczące lokalnych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Kaczory.

Tabela 15. Oczyszczalnie ścieków na terenie gminy Kaczory.

Miejscowość	Zakład	Typ oczyszczalni	Odbiornik	Ilość ścieków m ³ /d
				Qdśr
Śmiłowo	ZRP Farmutil HS	mech-biologiczna	Gwda	723,4
Kaczory	ZUWiK Kaczory	mech-biologiczna	Rów, Norec	530

3.4.1.2 Cel średniookresowy do 2011 roku

Zapewnienie wszystkim mieszkańcom gminy wody do picia o odpowiedniej jakości oraz systematyczna poprawa jakości wód powierzchniowych

Cel ten jest zgodny z celem zdefiniowanym w powiatowym programie ochrony środowiska¹⁰.

Mówiąc o jakości wód należy podkreślić odmienne, niż dotychczas podejście do określania wymaganej jakości wód (tzw. jakość użytkowa wód).

Zgodnie z zapisami Prawa Wodnego, mówiąc o jakości użytkowej wód należy rozumieć:

- wody powierzchniowe i podziemne, które są lub mogą być wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia
- wody powierzchniowe wykorzystywane do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpieli
- wody powierzchniowe przeznaczone do bytowania ryb, skorupiaków i mięczaków lub innych organizmów w warunkach naturalnych oraz umożliwiających migracje ryb

Zatem, w najbliższym czasie dotychczasowa klasyfikacja ulegnie zmianie.

¹⁰ Cel wg powiatowego programu: Dążenie do zapewnienia jakości użytkowej wód, zapewnienie wszystkim mieszkańcom odpowiedniej jakości wody do picia oraz ochrona przed powodzią.

3.4.1.3 Strategia realizacji celu

ZAGADNIENIE: Zarządzanie zasobami wodnymi

Zarządzanie gospodarką wodną wymaga szeregu działań zdefiniowanych w Prawie wodnym, a za większość z nich odpowiadają Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej (np. kataster wodny, sporządzenie nowej klasyfikacji użytkowych wód, opracowanie programów działań na rzecz ograniczenia spływu zanieczyszczeń azotowych ze źródeł rolniczych, opracowanie warunków korzystania z wód dorzecza dla poszczególnych zlewni, itd.) oraz Ministerstwo Środowiska (np. opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych).

Jednym z istotniejszych zadań wynikających z art. 47 ust. 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001r. Prawo Wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229 wraz z późniejszymi zmianami) jest konieczność wyznaczenia wód powierzchniowych i podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć.

Wyznaczenie wód i obszaru jak wyżej, zgodnie z art. 47 ust. 7 ww. ustawy, pociąga za sobą konieczność opracowania dla nich programu działań, mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

Warunki jakie musi spełniać taki program działań szczegółowo określono w rozporządzeniu wykonawczym Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. Nr 4/03, poz. 44).

System informacyjny gospodarki wodnej z uwzględnieniem katastru wodnego oraz reorganizacja systemu monitoringu i oceny jakości wód powierzchniowych i podziemnych na obszarze województwa wielkopolskiego powinny być wprowadzone do 2006 roku, a instytucjami odpowiedzialnymi są RZGW w Poznaniu.

Stosowne korekty wynikające z nowej klasyfikacji wód zostaną wniesione do Programu w ramach jego aktualizacji (weryfikacja planu operacyjnego w 2005 roku, aktualizacja Programu w 2007 roku/patrz rozdział 5 *Monitoring realizacji Programu*).

Kierunki działań:

- W 1. Realizacja zadań w zakresie gospodarowania wodami Regionu Wodnego Warty wynikających z ustawy Prawo wodne*
- W 2 Aktualizacja zapisów dot. obecnej klasyfikacji czystości wód, zgodnie z wymaganiami prawa wodnego*

Działania podejmowane w ramach ww kierunków nie leżą w gestii gminy, natomiast wyniki tych zadań muszą być uwzględniane przy aktualizacji Programu.

ZAGADNIENIE: Gospodarka ściekowa z sektora komunalnego

Zadania w gospodarce ściekowej w sektorze komunalnym wynikają ze zobowiązań międzynarodowych Polski (wdrażanie Dyrektywy 91/271/EWG) i zapisów Prawa Wodnego nakładające na aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) od 2 000 do 15 000, obowiązek wyposażenia się w sieci kanalizacyjne dla ścieków komunalnych zakończone oczyszczalniami ścieków w terminie do 31 grudnia 2015 roku. Taką aglomeracją jest gmina Kaczory.

Planuje się objęcie systemem odprowadzania ścieków wszystkich mieszkańców gminy (budowa do końca 2005 roku 3, 4 km sieci kanalizacyjnej). System oczyszczania ścieków komunalnych w gminie będzie się opierał się nadal na istniejących oczyszczalniach ścieków: Centralnej Oczyszczalni Ścieków Zakładu Rolniczo-Przemysłowego Farmutil HS w Śmiłowie oraz na Komunalnej Oczyszczalni Ścieków

w Kaczorach. Przewiduje się, że niektóre domostwa nie będą mogły być podłączone do sieci kanalizacyjnej (zbyt duża odległość od kolektorów) – przewiduje się dofinansowanie z budżetu gminy budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w wysokości 50% kosztów zakupu oczyszczalni.

Niezmiernie ważnym zagadnieniem jest rzetelna i pełna inwentaryzacja stanu technicznego szamb, zwłaszcza na terenach wiejskich. Często istniejące zbiorniki, ze względu na ich zły stan techniczny (nieszczelność) są źródłem zanieczyszczenia środowiska (gleby, wód podziemnych i wód powierzchniowych).

Kierunki działań:

W 3. *Rozbudowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy*

W 4. *Budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków na terenie gminy*

W 5. *Budowa oczyszczalni przydomowych na terenach, gdzie nie jest możliwe podłączenie do sieci kanalizacyjnej*

W 6. *Bieżąca kontrola stanu technicznego szamb*

ZAGADNIENIE: Zanieczyszczenia obszarowe

Istotny wpływ na jakość wód gruntowych i powierzchniowych ma rolnictwo. Źródłem zanieczyszczeń z rolnictwa są zarówno źródła obszarowe tj. spływy powierzchniowe, jak i źródła punktowe: niewłaściwie przechowywane nawozy mineralne i organiczne (obornik, gnojówka, gnojowica), pestycydy, odcieki kiszonkowe.

Rolnictwo ma także wpływ na erozję glebową i w konsekwencji na ładunki namulów dopływających do rzek i do wód stojących. Podnoszenie produkcji rolnej powoduje drenaż, odwodnienie i przekształcenia obszarów podmokłych, podobnie jak całych dolin rzecznych.

Dyrektywa 91/676/EWG - "azotanowa", dotyczy ochrony wód przed zanieczyszczeniem powodowanym przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych. Ma ona na celu dwa aspekty: zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu. Wyznaczenie wód wrażliwych i obszarów szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego oraz ustanowienie programów działań na tych obszarach jest zadaniem RZGW.

Obecnie zostały wstępnie określone projektowane obszary szczególnie narażone. Łączna powierzchnia tych obszarów wynosi 2,48% powierzchni Polski (jest to znikomy procent, dla przykładu w Anglii- 55%, Szkocji - 13%, ale w Irlandii - 1%).

Wśród jednostek, które powinny być zaangażowane we wdrażanie dyrektywy azotanowej należy wymienić przede wszystkim: Ośrodki Doradztwa Rolniczego - prowadzące doradztwo dla rolników, Stacje Chemiczno-Rolnicze - wykonujące badania gleb na potrzeby nawożenia, a także Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich - realizujące programy szkoleniowe dla służb doradczych i rolników z zakresu rolnictwa i środowiska.

Pierwszym bardzo ważnym opracowaniem upowszechniającym w Polsce zapisy Dyrektywy azotanowej jest Kodeks Dobrych Praktyk Rolniczych (uaktualniony w 2002 roku). KDPR nie jest obowiązującym aktem prawnym, ale zawiera materiał edukacyjny promowany zarówno przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi jak i Ministerstwo Środowiska.

Ograniczanie zanieczyszczeń z tytułu spływów powierzchniowych będzie realizowane poprzez systematyczne wdrażanie zasad prowadzenia gospodarki rolnej zgodnych z założeniami ochrony środowiska (KDPR). Silnym oparciem dla tego typu działań jest odpowiednia edukacja i promocja w zakresie ekologicznych praktyk rolniczych.

Kierunki działań:

W 7. *Ograniczanie negatywnego wpływu zanieczyszczeń z rolnictwa na jakość wód*

ZAGADNIENIE: Zaopatrzenie w wodę

Zasady zbiorowego zaopatrzenia w wodę określa ustawa z dnia 7 czerwca 2001 (DZ.U. Nr 72, poz. 747 z późn. zmianami). Na mocy tej ustawy, wymagania dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi określa Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 listopada 2002r. (Dz.U. 02.203.1718).

Uporządkowanie gospodarki ściekowej przyczyni się nie tylko do poprawy jakości wód powierzchniowych, których stan decyduje o walorach krajobrazowych, rekreacyjnych, a także warunkuje bytowanie i rozwój wielu gatunków roślin i zwierząt, ale także zapobiegnie zanieczyszczeniu wód podziemnych, a w perspektywie długoterminowej do poprawy ich jakości. Jest to niezmiernie ważne, biorąc pod uwagę korzystanie z wód podziemnych do celów zaopatrzenia ludności.

W najbliższym czasie nie planuje się modernizacji sieci wodociągowej w gminie.

Ujęcia wody na terenie gminy, podobnie jak i pozostałych gmin powiatu pilskiego nie mają wyznaczonej strefy pośredniej, co skutkuje zagrożeniem tych ujęć z powodu pobliskich upraw wymagających intensywnego stosowania środków ochrony roślin.

Kierunki działań:

W 8. *Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej*

W 9. *Modernizacja stacji uzdatniania wody*

W 10. *Wyznaczanie stref ochronnych ujęć wody (także stref pośrednich) oraz użytkowanie terenu w obrębie stref ochronnych ujęć wody zgodnie z wymaganiami określonymi przepisami prawa*

ZAGADNIENIE: Stosunki wodne

Zwiększenie zasobów wodnych i ich dyspozycyjności realizowane będzie poprzez bieżące utrzymanie kanałów oraz zatrzymanie wody na bagnach śródlęśnych. W najbliższych latach planuje się melioracje gruntów ornych i użytków zielonych w Zelgniewie, Krzewinie i Kaczorach. Zadania te leżą w gestii WZMiUW w Poznaniu Rejonowy Oddział w Pile oraz RZGW w Poznaniu i są finansowane ze środków budżetu państwa.

Kierunki działań:

W 11. *Poprawa stanu technicznego i konserwacja cieków wodnych oraz utrzymanie właściwego stanu urządzeń hydrotechnicznych*

W 12. *Poprawa systemu melioracji szczegółowej i podstawowej*

3.4.2 Powietrze atmosferyczne (P)

3.4.2.1 Stan wyjściowy

Charakterystyka klimatologiczna gminy

Klimat w gminie Kaczory należy do strefy klimatu umiarkowanego, w obszarze wzajemnego przenikania się wpływów morskich i kontynentalnych. Przejściowość ta uwidacznia się głównie zmiennymi stanami pogody, które uwarunkowane są rodzajem napływających mas powietrza. Przeważają wiatry z sektora zachodniego.

W świetle regionalizacji rolniczo-klimatycznej roku Gumińskiego obszar gminy wchodzi w skład dzielnicy bydgoskiej.

Notuje się tu 30-35 dni mroźnych, około 107 dni z przymrozkami i 38-50 dni z pokrywą śnieżną. Opad średnioroczny kształtuje się na poziomie 550 mm, a długość okresu wegetacyjnego określono na 210-215 dni.

Tereny wysoczyznowe, rolnicze położone w gminie Kaczory są z reguły dobrze nasłonecznione i przewietrzane wskutek braku większych kompleksów leśnych i małego zróżnicowania hipsometrycznego.

W dolinie Noteci często występują mgły, inwersyjne układy temperatury, liczba dni z przymrozkami jest większa o około 20%.

Warunki klimatyczne dla tej dzielnicy oceniane są na stacji meteorologicznej w Pile, co przedstawiono poniżej.

Tabela 16. Średnie wieloletnie wybranych cech klimatycznych (1971-1980)

Miasto	Średnia temperatura powietrza	Względna wilgotność powietrza	Zachmurzenie ogólne nieba	Suma opadów	Średnia prędkość wiatru
	[°C]	[%]	[%]	[mm]	[m/s]
Piła	7,6	81	56	546	3,4

Emisja zanieczyszczeń do powietrza

Emisja zanieczyszczeń do powietrza związana jest głównie z zaopatrzeniem w ciepło (emisja niska) oraz emisją komunikacyjną. Emisja odorów do powietrza z ferm, zakładów przetwórczych i in. nie została jeszcze określona ze względu na brak unormowań prawnych.

Emisja niska

Obecnie mieszkańcy gminy korzystają z ogrzewania indywidualnego, przede wszystkim węglowego. Pomimo tego, że gmina jest wyposażona w sieć gazową, mieszkańcy ze względów ekonomicznych nie korzystają z gazu jako głównego źródła energii. Opierając się na powyższych informacjach, należy sądzić, że emisja niska zanieczyszczeń powietrza w gminie pochodzi przede wszystkim z lokalnych kotłowni węglowych i indywidualnych palenisk domowych.

Emisja komunikacyjna

W wyniku spalania paliw do atmosfery dostają się zanieczyszczenia gazowe, głównie tlenek węgla, tlenki azotu, dwutlenek węgla i węglowodory. Emitowane są także pyły, które zawierają związki ołowiu, kadmu, niklu, miedzi, itp. Szacuje się, że terenie dużych miast udział emisji komunikacyjnej w całkowitej emisji tlenu węgla wynosi około 80%, a tlenków azotu około 50%.

Na terenie gminy Kaczory największa emisja spowodowana komunikacją ma miejsce na drodze krajowej nr 10 Bydgoszcz – Szczecin, gdzie w okresie letnim występuje dodatkowy wzrost natężenia ruchu samochodowego w związku z ruchem turystycznym.

Jakość powietrza

Stężenie zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym na obszarze gminy jest związane ze stopniem koncentracji źródeł emisji zanieczyszczeń i wielkością emisji, warunkami rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń oraz wpływem zanieczyszczeń pochodzących spoza obszaru gminy.

Ocena stanu zanieczyszczenia powietrza wykonywana jest w oparciu o wyniki badań monitoringowych prowadzonych w sieci krajowej, sieci regionalnej oraz sieciach lokalnych.

Na obszarze gminy Kaczory zlokalizowane są następujące punkty pomiaru zanieczyszczeń powietrza:

- Zelgniewo (IMGW) – pomiar imisji SO₂ i NO₂ metodą pasywną. Stanowisko zlokalizowane w miejscu oddalonych od źródeł emisji „energetycznych”,
- Zelgniewo (IMGW) – pomiar chemizmu opadów atmosferycznych.

Wyniki pomiarów stężeń średniorocznych zanieczyszczeń powietrza, takich jak dwutlenek siarki i dwutlenek azotu przedstawia **Tabela 17**.

Tabela 17. Stężenia średnioroczne zanieczyszczeń powietrza – pomiary metodą pasywną /według IMGW/

Stanowisko	Rok	SO ₂	NO ₂
		mg/m ³	
Zelgniewo	2001	4,7	8,3
	2002	4,1	10,0

Dwutlenek siarki

Dwutlenek siarki należy do zanieczyszczeń podstawowych; powstaje przede wszystkim podczas spalania paliw zawierających siarkę. Wykazuje dużą zmienność sezonową: stężenia dwutlenku siarki w okresie grzewczym są przeciętnie ponad trzy razy wyższe niż w okresie letnim.

Dwutlenek azotu

Dwutlenek azotu należy także do zanieczyszczeń podstawowych. Powstaje głównie w procesach spalania paliw w urządzeniach grzewczych oraz silnikach pojazdów. Sezonowe różnice w zakresie stężeń NO₂ nie są tak duże jak dla SO i pyłu zawieszonego (ok. 1,5).

Pomiary stężeń SO₂ i NO₂ metodą pasywną

Oznaczanie stężeń SO₂ i NO₂ metodą z wykorzystaniem pasywnego pobierania prób (PASS) prowadzono w powiecie pilskim na stanowisku w Zelgniewie w latach 2001 - 2002. Z badań wynika, że średnie roczne stężenia tych tlenków wg Rozporządzenia MOŚZNiL z dnia 28 kwietnia 1998 r. (Dz.U. nr 55 poz. 355) nie były przekroczone.

Opad pyłu, ołowiu i kadmu

Obecność zanieczyszczeń w powietrzu oraz ich interakcje z biosferą wskazują na konieczność badań chemizmu imisji w powiązaniu z badaniem *chemizmu opadów atmosferycznych* i depozycji zanieczyszczeń przenoszonych powietrzem. Szczegółowe wyniki przedstawia **Tabela 18**.

Tabela 18. Zestawienie wyników badań chemizmu opadów atmosferycznych na posterunku w Zelgniewie.

Rok	pH	SO ₄	NO ₃	kadm	miedź	ołów	cynk
		mg/m ²	mg/m ²	mg/m ²	mg/m ²	mg/m ²	mg/m ²
X.1999-IX.2000	5,7	2200	436	0	4,2	3,2	21,6
X.2000-IX.2001	5,9	2372	447,1	0	2,4	1,9	23,2
2002	6,1	1571	370,7	0	2,1	1,7	24,2

Opad całkowity związków zawierających kadm i ołów na badanym stanowisku nie przekroczył odpowiednich dopuszczalnych wartości według Rozporządzenia MOŚZNiL z dnia 28 kwietnia 1998 roku (Dz. U. Nr 55 poz. 355). Można również zauważyć tendencję dalszego obniżania się zawartości tych metali w opadach, a zatem również w powietrzu atmosferycznym.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska roczna ocenę jakości powietrza odnosi się do stref, a w rozumieniu ustawy powiat pilski stanowi strefę. Informacje nt. zasad klasyfikacji znajdują się w powiatowym programie ochrony środowiska.

Wynikowe klasy w strefie powiat pilski dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasę ogólną, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia przedstawiono poniżej (Tabela 19).

Tabela 19. Wynikowe klasy w strefie powiat pilski dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna w kryterium ochrony zdrowia.

Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy							Klasa ogólna strefy
SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃	
A	A	B	A	A	A	A	B

Klasyfikację sporządzono na podstawie pomiarów wykonanych w Pile. Ze względu na określenie klasy wynikowej dla pyłu zawieszonego PM10 jako klasy B należy określić obszary przekroczeń wartości dopuszczalnych.

Wynikowe klasy w strefie powiat pilski dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin przedstawiono poniżej (Tabela 20).

Tabela 20 Wynikowe klasy w strefie powiat pilski dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna w kryterium ochrony roślin.

Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy			Klasa ogólna strefy
SO ₂	NO _x	O ₃	
A	A	A	A

Powiat pilski został zaliczony do klasy B (wg kryteriów dla ochrony zdrowia) i klasy A (wg kryteriów ochrony roślin), a więc nie ma potrzeby sporządzenia programu ochrony powietrza. W tej strefie nie wskazano również obszarów, na terenie których konieczne jest przeprowadzenie badań w celu potwierdzenia potrzeby podjęcia działań na rzecz poprawy jakości powietrza według kryteriów dla ochrony roślin. Określono jednak obszar, gdzie potrzebne jest przeprowadzenie badań w celu potwierdzenia potrzeby lub braku potrzeby podjęcia działań na rzecz poprawy jakości powietrza według kryteriów dla ochrony zdrowia. Tym obszarem w powiecie pilskim jest teren miasta Piły.

Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej

Wielkość emisji zanieczyszczeń powietrza uzależniona jest od stopnia wykorzystania źródeł energii odnawialnej. Na terenie gminy nie zlokalizowano instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii (np. elektrownie wodne, kotłownie na biomase).

3.4.2.2 Cel średniookresowy do 2011 roku

Poprawa jakości powietrza na terenie gminy Kaczory.

Cel ten jest dopasowany do specyfiki gminy i jest zgodny celem zdefiniowanym w powiatowym programie ochrony środowiska, pomimo że jego zapis nie jest z nim identyczny¹¹ w brzmieniu, ale jest zgodny z nim.

¹¹ Cel wg programu powiatowego: *dalsza poprawa jakości powietrza, zwłaszcza na terenie miasta Piły*

3.4.2.3 Strategia realizacji celu

Istotny wpływ na jakość powietrza mają indywidualne gospodarstwa użytkujące piece węglowe oraz małe i średnie podmioty gospodarcze spalające węgiel w celach grzewczych i technologicznych.

Strategia realizacji celu średniookresowego jest zogniskowana na modernizacji pozostałych kotłowni, funkcjonujących jeszcze w budynkach użyteczności publicznej lub obiektach podmiotów gospodarczych (wyposażonych w stare wyeksploatowane kotły opalane węglem) i instalowaniu kotłowni gazowych lub olejowych. W przypadku indywidualnych gospodarstw promowane będzie instalowanie kotłów wykorzystujących bardziej ekologiczne nośniki ciepła (w tym niekonwencjonalne) bądź wymiana starych wyeksploatowanych kotłów węglowych na nowoczesne, wysoko sprawne, posiadające atest przyjaznych dla środowiska. Chcąc zachęcić mieszkańców do takich działań, niektóre gminy dotują częściowo te inwestycje, korzystając z GFOŚiGW. Również władze gminy Kaczory mogą rozważyć możliwość wykorzystania środków GFOŚiGW na ten cel. Należy również rozważyć propozycję przygotowania projektu zmniejszenia emisji niskiej na terenach predysponowanych do rozwoju turystyki i rekreacji, który mógłby być finansowany ze środków WFOŚiGW w Poznaniu i np. Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Projekt ten powinien zawierać bilans źródeł niskiej emisji i uwzględniać wykorzystanie niekonwencjonalnych źródeł energii.

Istotnym czynnikiem wpływającym na obniżenie emisji z indywidualnych palenisk domowych jest poprawa stanu świadomości ekologicznej mieszkańców: wiedza nt. szkodliwości spalania butelek PET, gumy, opakowań z powłoką aluminiową oraz sposobów oszczędzania energii (termomodernizacja, stosowanie materiałów energooszczędnych w budownictwie).

Kierunki działań:

- P 1. Likwidacja lub modernizacja (w kierunku wykorzystania proekologicznych nośników energii) źródeł „niskiej emisji” (indywidualnych węglowych systemów grzewczych, lokalnych kotłowni opalanych węglem)*
- P 2. Zmniejszenie zużycia energii cieplnej poprzez np. izolację cieplną budynków i upowszechnianie przyjaznego środowiska budownictwa (materiały energooszczędne)*

Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii

"Strategia rozwoju energetyki odnawialnej" przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą z dnia 5 września 2000 roku, zakłada zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo-energetycznym kraju do 7,5% w 2010 roku i do 14% w roku 2020.

Cel ten wymaga podjęcia szeregu działań, zarówno w skali krajowej, wojewódzkiej jak i lokalnej. W przypadku gminy Kaczory, podobnie jak i powiatu pilskiego, działania te powinny dotyczyć przede wszystkim dalszej popularyzacji budowy małych elektrowni wodnych oraz wprowadzenia tzw. energii zielonej, z wykorzystaniem funduszy UE dla rozwoju rynku upraw oraz energetycznego użytkowania biomasy, a także większego wykorzystania energii wodnej. Rozwój energetyki odnawialnej pozwoli to na zaktywizowanie społeczności lokalnej do działalności gospodarczej, co w konsekwencji prowadzić będzie do rozwoju terenów wiejskich, wykorzystania gruntów na plantacje biomasy, wykorzystania niepełnowartościowego drewna z gospodarki leśnej, a także wykorzystania odpadów komunalnych.

W ostatnim czasie w Polsce, również i w województwie wielkopolskim, notuje się wyraźny wzrost zainteresowania uprawą polową gatunków roślin szybko rosnących (np. wierzba krzewiasta, ślazier pensylwański) i wykorzystaniem biomasy na cele energetyczne. Władze wojewódzkie i powiatowe będą wspierały projekty w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej

w oparciu o źródła odnawialne. Możliwości gminy w tym zakresie są ograniczone i dotyczą głównie działań promocyjnych.

Kierunki działań:

P 3. Promowanie oraz popularyzacja najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym rozwiązań technologicznych, administracyjnych i finansowych

Emisja ze źródeł komunikacyjnych

Emisja ze źródeł komunikacyjnych w skali gminy nie stanowi dotąd większego zagrożenia. Niemniej jednak biorąc pod uwagę systematycznie rosnący ruch samochodowy, takie zagrożenie może wystąpić wzdłuż przebiegu drogi krajowej nr 10 (Jezioraki, Śmiłowo), a także na terenach zabudowanych znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie ważniejszych szlaków komunikacyjnych (Żabostowo, Kaczory, Rzadkowo).

Istotne znaczenie dla zmniejszenia negatywnego wpływu indywidualnego transportu samochodowego na środowisko ma, oprócz poprawy stanu technicznego pojazdów, stosowanie benzyny bezołowiowej (do 2005 roku zostanie wycofana z użytkowania benzyna ołowiowa oraz dostosowane wymagania dotyczące benzyn i oleju napędowego do norm europejskich) oraz biopaliw.

Samochód bardzo często jest używany przez turystów weekendowych, ze względu na dużą swobodę wyboru celu podróży i czasu tej podróży, przyczyniając się w ten sposób do zanieczyszczenia terenów atrakcyjnych turystycznie. W tej sytuacji pewnym rozwiązaniem jest podnoszenie standardów technicznych istniejących tras rowerowych i budowa nowych tras oraz stworzenie warunków do wprowadzenia systemu przewozów kombinowanych, polegający na tym, że turysta dojeżdża do miejsca przeznaczenia środkami komunikacji zbiorowej, np. autobusem PKS lub prywatnym samochodem, zaś do penetracji turystycznej terenu docelowego służy mu np. wynajęty rower.

Kierunki działań:

P 4. Bieżąca modernizacja dróg

P 5. Promowanie komunikacji zbiorowej w przewozach pasażerskich

P 6. Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej: budowa nowych tras rowerowych i modernizacja istniejących, w tym wyłączenie tras rowerowych poza pasy dróg samochodowych, budowa parkingów dla rowerów, itp.

Emisja z procesów produkcyjnych

W najbliższych latach Polskę czeka szereg zadań w obszarze ochrony powietrza związanych z implementacją dyrektywy IPPC (w terminie do 2010 r.), tj. wprowadzeniem zintegrowanych pozwoleń oraz ustaleniem w tych pozwoleniach wymagań opartych o zasadę stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT). Stosowanie BAT w ramach zintegrowanych pozwoleń będzie dotyczyło także kwestii uciążliwości spowodowanej emisją odorów z zakładu Farmutil HS w Śmiłowie. Obecnie odory nie są w Polsce normowane, gdyż nie ukazało się jeszcze stosowne rozporządzenie w tym zakresie, a pośrednią miarą wielkości imisji substancji zapachowo uciążliwych są subiektywne opinie mieszkańców narażonych na ten rodzaj uciążliwości. Do czasu ukazania się ww. rozporządzenia potencjalne źródła emisji uciążliwych zapachów powinny być monitorowane.

Wydaje się zasadne uwzględnienie problematyki uciążliwości odorowej w zagospodarowaniu przestrzennym. Oznacza to, że dla potrzeb planistycznych winny być opracowane zasady lokalizacji obiektów mogących stanowić źródło odorów, np. fermy drobiu, zakłady utylizacji odpadowej tkanki zwierzęcej, kompostownie, oczyszczalnie ścieków itp. W decyzjach administracyjnych dotyczących tych inwestycji należy wskazywać konieczność stosowania nowoczesnych technologii (w tym hermetycznych), a więc zabezpieczających środowisko i mieszkańców przed ewentualną uciążliwością odorową. Podejście takie winno się odnosić także do instalacji, które mogą być potencjalnym źródłem emisji innych zanieczyszczeń powietrza.

Należy wyraźnie podkreślić, że w najbliższych latach, w zakładach obecnie funkcjonujących, działania inwestycyjne w zakresie ograniczania emisji zanieczyszczeń do powietrza, będą zogniskowane na modernizacji i instalacji urządzeń ochronnych, natomiast w dalszych latach - na szerokiej modernizacji technologii w przemyśle i energetyce zawodowej w związku z implementacją dyrektywy IPPC i wdrażaniem najlepszych dostępnych technik (BAT).

Prowadzone będą także działania mające na celu efektywne wykorzystanie energii cieplnej, a więc modernizacja istniejących systemów ciepłych (np. przez ich automatyzację), przyłączenie do sieci nowych odbiorców w przypadku posiadania rezerw mocy w lokalnych systemach ciepłowniczych.

Kierunki działań:

- P 7. Stymulowanie zakładów do samokontroli poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (np. ISO 14 000, EMAS) oraz dobrowolnych działań nienormatywnych (np. czystsza produkcja)*
- P 8. Instalowanie urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powietrza (w tym odorów) a także poprawa sprawności obecnie funkcjonujących urządzeń*
- P 9. Modernizacja, hermetyzacja i automatyzacja procesów technologicznych oraz wdrażanie nowoczesnych technologii, przyjaznych środowisku (BAT)*
- P 10. Preferowanie niskokonfliktowych lokalizacji instalacji mogących być potencjalnym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza*

3.4.3 Hałas (H)

3.4.3.1 Stan wyjściowy

Stan klimatu akustycznego jest jednym z najistotniejszych czynników określających jakość środowiska, bezpośrednio odczuwalnym przez człowieka i mającym fundamentalne znaczenie dla możliwości odpoczynku i regeneracji sił. Narażenie na hałas stanowi zagrożenie dla zdrowia człowieka. Spośród wielu rodzajów hałasu (komunikacyjny, przemysłowy i komunalny) najtrudniejszy problem, ze względu na obszar i liczbę osób objętych jego oddziaływaniem oraz praktyczne możliwości ograniczania, stanowi aktualnie hałas komunikacyjny, w szczególności drogowy. Dyskomfort akustyczny dotyczy najczęściej miejsca zamieszkania, przy czym wśród mieszkańców miast występuje on dwukrotnie częściej niż na wsi.

Hałas komunikacyjny

Wprowadzono obowiązek wykonywania pomiarów poziomu hałasu przy głównych szlaków komunikacji drogowej, kolejowej. W aktualnym stanie prawnym podstawowym wskaźnikiem oceny klimatu akustycznego jest poziom równoważny (ekwiwalentny) A hałasu L_{Aeq} , stanowiący średnią w czasie wartość poziomu hałasu.

Wymagane jest określenie tzw. terenów zagrożonych hałasem. Wstępne działania zmierzające do zlokalizowania tego typu terenów są prowadzone od kilku lat w postaci monitoringu szczególnych uciążliwości hałasu.

Przez miejscowość Śmiłowo prowadzi droga krajowa nr 10 (Bydgoszcz – Szczecin), będąca aktualnie źródłem największej uciążliwości akustycznej.

Pomiary hałasu drogowego wykonano w punktach pomiarowych zlokalizowanych wzdłuż głównych tras komunikacyjnych – w odległości 1 m od krawężnika jezdni, na wysokości 1,5 m nad powierzchnią ziemi..

Badania rozpoznania warunków szczególnej uciążliwości hałasów komunikacyjnych w gminie Kaczory realizowano na niżej przedstawionym stanowisku (**Tabela 21**).

Tabela 21. Wyniki pomiarów w porze dziennej hałasu komunikacyjnego w ramach monitoringu szczególnych uciążliwości (wg WIOS)

Lokalizacja punktu	Równoważny poziom hałasu L_{Aeq} (dB)	Natężenie ruchu podczas pomiarów (poj./h)	
		ogółem	pojazdy ciężkie
Śmiłowo 45, 47, gmina Kaczory, droga krajowa nr 10 Bydgoszcz – Szczecin	75,3	527	154

Jak wynika z przedstawionych wyżej pomiarów, na stanowisku pomiarowym zanotowano przekroczenie wartości poziomu równoważnego hałasu.

Hałas przemysłowy

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska zapewnienie właściwego kształtowania klimatu akustycznego w otoczeniu obiektów przemysłowych i warsztatów rzemieślniczych jest obowiązkiem ich właściciela (lub innego podmiotu posiadającego do nich tytuł prawny). Na mocy art. 141 i 144 *poś* działalność zakładów nie może powodować przekroczenia standardów emisyjnych, jeśli zostały ustalone, ani też powodować przekraczania standardów jakości środowiska poza terenem, do którego zarządzający ma tytuł prawny, a w przypadku utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania, poza tym obszarem. Jeżeli w otoczeniu zakładu hałas w środowisku przekracza obowiązujące wartości dopuszczalne, wymagane jest uzyskanie pozwolenia na emitowanie hałasu.

Za przekraczanie poziomów hałasu określonych w uzyskanych pozwoleniach wymierza jest kara pieniężna.

3.4.3.2 Cel średniookresowy do 2011 roku

Zapobieganie zwiększeniu narażeniu mieszkańców gminy na hałas

Cel ten nie jest identyczny z celem zdefiniowanym w powiatowym programie, ale jest zgodny z nim.

3.4.3.3 Strategia realizacji celu

Problem zagrożenia emisją hałasu należy integrować z aspektami planowania przestrzennego. Dotyczyć to będzie głównie terenów, gdzie rozbudowywana będzie sieć drogowa (budowa drogi ekspresowej w ciągu DK nr 10) oraz terenów rekreacyjno-turystycznych.

Działania w zakresie ochrony przed hałasem drogowym są w znacznej części identyczne z działaniami ukierunkowanymi na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, której źródłem jest transport drogowy (patrz 3.4.2.).

Kierunki działań:

H 1. Przestrzeganie wartości dopuszczalnych poziomów hałasu w odniesieniu do nowo zagospodarowywanych terenów

3.4.4 Pola elektromagnetyczne (PE)

3.4.4.1 Stan wyjściowy

W dziedzinie ochrony przed polami elektromagnetycznymi za najistotniejsze należy uznać zapisy w Dziale VI ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Ochrona przed polami elektromagnetycznymi).

Obecnie w gminie podobnie jak i w pozostałych gminach powiatu pilskiego i większości innych powiatów w Polsce - nie prowadzono badań poziomu pól elektromagnetycznych.

Elektromagnetyczne promieniowanie może występować wszędzie: w domu, miejscu pracy i wypoczynku. Źródłem tego promieniowania są stacje radiowe, telewizyjne i telefonii komórkowej, medyczne urządzenia diagnostyczne i terapeutyczne, urządzenia przemysłowe i gospodarstwa domowego (kuchenki mikrofalowe) oraz systemy przesyłowe energii elektrycznej. Z punktu widzenia ochrony środowiska istotne znaczenie mają urządzenia radiokomunikacji rozsiwcznej; stacje nadawcze radiowe, telewizyjne i telefonii komórkowej, które emitują do środowiska fale elektromagnetyczne wysokiej częstotliwości w postaci radiofal o częstotliwości od 0,1 – 300 MHz i mikrofal od 300 do 300.000 MHz.

Obiekty stacji bazowych telefonii komórkowych powinny posiadać sprawozdania lub protokoły z pomiarów pól elektromagnetycznych, z zakresu: 10 MHz - 38 GHz, wykonane dla celów BHP, ochrony ludności i ochrony środowiska - z których wynika, że emitowane przez nie pola elektromagnetyczne nie stanowią zagrożenia w miejscach dostępnych dla ludzi.

3.4.4.2 Cel średniookresowy do 2011 roku

<i>Ochrona mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych</i>
--

3.4.4.3 Strategia realizacji celu

W najbliższych latach podstawowym działaniem będzie prowadzenie badań¹², które pozwolą na ocenę skali zagrożenia polami elektromagnetycznymi. Jednym z ważnych zadań (leżących tylko i wyłącznie w gestii gminy) służących realizacji celu będzie wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania m.in. wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych, gdzie jest rejestrowane przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

Kierunki działań:

PE 1. *Rozwój systemu badań pól elektromagnetycznych*

PE 2. *Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia pól elektromagnetycznych*

3.4.5 Poważne awarie (AW)

3.4.5.1 Stan wyjściowy

Według prowadzonej przez WIOŚ Poznań listy potencjalnych sprawców poważnych awarii, na terenie gminy Kaczory nie zlokalizowano zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej (na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 9.04.2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz.U. Nr 58, poz. 535)).

W gminie Kaczory zlokalizowany jest zakład, stanowiący potencjalne źródło wystąpienia awarii przemysłowej (wg rejestru WIOŚ). Jest to Zakład Rolniczo-Przemysłowy "Farmutil HS" Chłodnia w Śmiłowie.

Obiekt ten zaklasyfikowano do zakładów stwarzających potencjalne zagrożenie z uwagi na stosowanie

¹² Badania nie leżą w gestii gminy

znacznych ilości produktów naftowych i amoniaku.,

Ponadto na terenie gminy zlokalizowane są inne zakłady, które magazynują i stosują w procesach technologicznych takie substancje jak: farby, lakiery, rozpuszczalniki, gazy techniczne i paliwa płynne, a także substancje toksyczne oraz stacje paliw płynnych, z których część nie posiada pełnego zabezpieczenia przed skutkami awarii.

W latach 2000–2002 na obszarze gminy Kaczory nie odnotowano zdarzeń o charakterze poważnych awarii (w rozumieniu przepisów rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30.12.2002 roku w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska / Dz.U. Nr 5 poz. 58).

3.4.5.2 Cel średniookresowy do 2011 roku

Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców powodowanego działalnością przedsiębiorstw oraz transportem materiałów niebezpiecznych przez teren gminy

3.4.5.3 Strategia realizacji celu

Z punktu widzenia narażenia mieszkańców na skutki ewentualnych awarii przemysłowych, istotne znaczenie mają zewnętrzne plany operacyjno-ratownicze dla terenów otaczających zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii; plany te leżą w gestii Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej i przygotowywane są we współpracy z organami samorządu terytorialnego.

Z punktu widzenia narażenia mieszkańców gminy na skutki ewentualnych poważnych awarii z tytułu przewozu materiałów niebezpiecznych drogą krajową nr 10, istotne znaczenie ma wytyczenie i oznakowanie tras przewozu materiałów niebezpiecznych przez teren gminy. Istotne znaczenie odgrywa również informowanie społeczeństwa o wystąpieniu zagrożenia w wyniku np. zdarzenia drogowego z udziałem pojazdu, który przewozi materiał niebezpieczny oraz edukacja mieszkańców w zakresie sposobu zachowań w takiej sytuacji.

Kierunki działań:

AW 1. Wytyczenie oraz oznakowanie tras przewozu materiałów niebezpiecznych przez teren gminy

AW 2. Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu wystąpienia poważnej awarii lub transportu materiałów niebezpiecznych

4 PLAN OPERACYJNY I ASPEKTY FINANSOWE WDRAŻANIA PROGRAMU

Cele ekologiczne do 2011 roku i strategia ich realizacji przedstawione w rozdziale poprzednim są bazą dla planu operacyjnego na lata 2004 - 2007.

Poniżej przedstawiono kryteria wyboru priorytetów ekologicznych, które były podstawą sformułowania przedsięwzięć planowanych do realizacji na obszarze gminy w okresie 2004. Poszczególne przedsięwzięcia zostały przedstawione w tabelach, z przypisaniem ich konkretnym kierunkom działań (kierunki zgodnie z rozdziałem 3). Przedsięwzięcia podzielono na inwestycyjne i poza inwestycyjne, podano instytucje realizujące dane przedsięwzięcie oraz koszty i źródła finansowania.

Ponadto w niniejszym rozdziale przedstawiono ramy finansowe i sumaryczne koszty wdrażania Programu w okresie 2004-2007. Omówiono też potencjalne źródła finansowania Programu.

4.1 Priorytety ekologiczne

Priorytety ekologiczne w perspektywie do 2007 roku rozpatrywano z dwóch punktów widzenia. Pierwszy punkt - to priorytetowe komponenty (lub uciążliwości) środowiska, a drugi punkt widzenia - to priorytetowe przedsięwzięcia zmierzające do poprawy aktualnego stanu środowiska.

Wśród najważniejszych kryteriów, branych pod uwagę przy formułowaniu priorytetów w skali gminy, należy wymienić:

- Wymogi wynikające z ustawy "Prawo ochrony środowiska", ustawy o odpadach i ustawy "Prawo Wodne" oraz innych ustaw komplementarnych,
- Wynegocjowane przez Polskę okresy przejściowe dot. implementacji dyrektyw UE,
- Dysproporcję pomiędzy stanem wymaganym a aktualnym,
- Ponadlokalny wymiar przedsięwzięcia, w tym priorytet w skali powiatu
- Możliwość uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
- Obecne zaawansowanie inwestycji.

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria proponujemy, w perspektywie najbliższych czterech lat, następującą hierarchię potrzeb:

1. W zakresie poprawy jakości środowiska:
 - (a) Poprawa jakości powietrza atmosferycznego
 - Zmniejszenie uciążliwości zapachowej powodowanej przez zakład przeróbki odpadowej tkanki zwierzęcej,
 - Zmniejszenie emisji niskiej, w tym wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
 - (b) Dalsza poprawa gospodarki ściekowej w gminie. Przedsięwzięcia w tym zakresie mają priorytet powiatowy, co wynika z konieczności spełnienia przyjętych przez Polskę zobowiązań w zakresie wdrażania wymagań dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych.
 - (c) Racjonalizacja gospodarki odpadami w świetle wymagań określonych w nowych ustawach- wykorzystanie wzrastającej ilości odpadów komunalnych, które obecnie są w większości składowane (wg Planu gospodarki odpadami).
2. W zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody:
 - (a) Efektywna ochrona przyrody,
 - (b) Wzrost różnorodności biologicznej lasów i leśności
 - (c) Ochrona gleb użytkowanych rolniczo
3. W zakresie zadań systemowych:
 - (a) Rozwój edukacji ekologicznej

Należy zaznaczyć, że wiele przedsięwzięć proponowanych w ramach jednego zagadnienia wpisuje się także w pozostałe zagadnienia. Wynika to z faktu, że poszczególne elementy środowiska i uciążliwości środowiskowe są ze sobą powiązane i poprawa jakości lub ochrona jednego z nich zwykle skutkuje poprawą lub ochroną pozostałych.

4.2. Plan operacyjny na lata 2004 - 2007

W formułowaniu planu operacyjnego, a więc listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2004 –2007, uwzględniono kryteria wyboru przedstawione wyżej. Na liście znalazły się m.in. przedsięwzięcia:

- ujęte w powiatowym programie ochrony środowiska jako wskazania do programu gminnego,
- uzgodnione podczas dyskusji roboczych z przedstawicielami gminy i najważniejszych podmiotów gospodarczych.

Proponowane przedsięwzięcia ujęto w tabelach:

Tabela 22 i Tabela 23. - Edukacja ekologiczna

Tabela 24 i Tabela 25. - Dziedzictwo przyrodnicze i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

Tabela 26 - Zasoby wodne

Tabela 27 i Tabela 28. - Powietrze atmosferyczne

Przedsięwzięcia w zakresie gospodarowania odpadami zostały przedstawione w Planie Gospodarki Odpadami.

Zagadnienia dotyczące doskonalenia zarządzania środowiskiem na poziomie gminy ujęto w rozdziale 5.

Należy podkreślić, że zaproponowana lista przedsięwzięć nie zamyka możliwości realizowania innych, charakteryzujących się mniejszą skalą, a tym samym mniejszym jednostkowym efektem. Oznacza to równocześnie możliwość uzyskania dofinansowania przedsięwzięć nie wskazanych w załączonych tabelach, ale takich, które mieszczą się w ramach kierunków działań nakreślonych w rozdziale poprzednim (rozdz. 3).

Tabela 22. Edukacja ekologiczna - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007.

Kierunki działań	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Lata realizacji	Szacunkowe koszty w tys. PLN					Źródła finansowania
				Łącznie w latach 2004 - 2007	2004	2005	2006	2007	
EE 1. Zwiększenie udziału zagadnień ochrony środow. w gminie w nauczaniu szkolnym	EE 1.1. Wprowadzanie do programów szkolnych zagadnień związanych z edukacją ekologiczną ze szczególnym uwzględnieniem problemów występujących na terenie gminy	Szkoły	zadanie ciągłe	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
	EE 1.2. Organizacja spotkań przedstawicieli UG z młodzieżą szkolną (1x rok) celem przekazania informacji o stanie środowiska w gminie i działaniach na rzecz jego poprawy	UG	zadanie ciągłe	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
EE 2. Prowadzenie aktywnych form edukacji ekologicznej młodzieży	EE 2.1. Promowanie w szkołach zagadnienia kompostowania przydomowego odpadów, segregacji, oszczędzania energii i wody, itp.	UG	zadanie ciągłe	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
	EE 2.2. Prowadzenie cyklicznych działań edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży na terenach cennych przyrodniczo w powiecie	Szkoły, Starostwo Powiat. UG	zadanie cykliczne	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
EE3. Wspieranie merytoryczne i finansowe działań z zakresu edukacji ekologicznej w szkołach	EE 3.1. Organizacja konkursów ekologicznych, happeningów, festynów, biegów na orientację i innych form edukacji ekologicznej		zadanie cykliczne	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
	EE 3.2. Dofinansowanie akcji ekologicznych np. Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata, Olimpiada Ekologiczna Powiatu Piłskiego, itp.	UG	zadanie ciągłe	8	2	2	2	2	GFOŚiGW, budżet gminy

Tabela 23. Edukacja ekologiczna - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007, cd.

Kierunki działań	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Lata realizacji	Szacunkowe koszty w tys. PLN					Źródła finansowania
				Łącznie w latach 2004 - 2007	2004	2005	2006	2007	
EE 4. Upowszechnienie informacji nt. stanu środowiska w gminie i podejmowanych działaniach na rzecz jego ochrony oraz propagowanie wiedzy o proekologicznych zachowaniach mieszkańców gminy	EE 4.1. Prowadzenie edukacji ekologicznej w szkołach, podczas zebrań wiejskich	UG	zadanie cykliczne	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	-
	EE 4.2. Cykliczna weryfikacja informacji nt. stanu środowiska oraz wdrażania Programu (strona www)	UG	zadanie cykliczne	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
	EE 4.3. Wydawanie ulotek informacyjnych nt. proekologicznych zachowań mieszkańców	UG, Starostwo Powiatowe	zadanie cykliczne	1		0,5	-	0,5	GFOŚiGW
EE 5. Edukacja ekologiczna grup zawodowych (turystyki, rolnictwa, itp.)	EE 5.1. Szkolenia rolników w zakresie rolnictwa ekologicznego, agroturystyki i wdrażania Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych	UG, WODR, Starostwo Powiatowe	zadanie cykliczne	4	1	1	1	1	Środki WODR, PFOŚiGW
EDUKACJA EKOLOGICZNA: Koszty w latach 2004 - 2007 - 13 tys. PLN									

Tabela 24. Dziedzictwo przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

Kierunki działań	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Lata realizacji	Szacunkowe koszty w tys. PLN					Źródła finansowania
				Łącznie w latach 2004 - 2007	2004	2005	2006	2007	
Zagadnienie: Przyroda i krajobraz, w tym zieleń									
PK 1.Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych.	PK 1.1. Bieżąca ochrona pomników przyrody	UG	2005,2007	1		0,5		0,5	GFOŚiGW
PK 2.Doskonalenie systemu obszarów i obiektów prawnie chronionych	PK 2.1. Przygotowanie opracowania ekofizjograficznego gminy	UG	2005	10	-	-	-	10	Budżet Gminy
	PK 2.2. Powołanie nowych obiektów ochrony przyrody, zgodnie ze wskazaniami opracowania ekofizjograf.	Wójt, Wojewoda (zależnie od formy)	2007 -..	b.k.d.	-	-	-	b.k.d.	
PK 4. Ochrona terenów cennych przyrodniczo przed zainwestowaniem i tzw. dzikim zagospodarowaniem (szczególnie terenów parków, obszarów dolin rzecznych)	PK 4.1. Wprowadzenie odpowiednich zapisów do miejscowych planów zagosp. przestrz. chroniących tereny cenne przyrodniczo przed zainwestowaniem	UG	zadanie ciągle	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
PK 7. Rozwój terenów zielonych, w tym modernizacja i tworzenie nowych terenów zieleni urządzonej i zieleni rekreacyjnej	PK 7.1. Wprowadzenie nowych nasadzeń zieleni, zwłaszcza zieleni izolacyjnej	UG Prywatni właściciele posesji	zadanie ciągle	20	5	5	5	5	Budżet Gminy prywatni właściciele

Tabela 25. Dziedzictwo przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007, c.d.

Kierunki działań	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Lata realizacji	Szacunkowe koszty w tys. PLN					Źródła finansowania
				Łącznie w latach 2004 - 2007	2004	2005	2006	2007	
Zagadnienie: Lasy									
L 1.Lokalizacja zalesień i zadrzew. zg. z planami zagosp. przestrz., w tym kształtowanie granicy polno-leśnej.	L 1.1.Wyznaczanie granic polno-leśnych na terenach przeznaczonych do zalesień	UG	zadanie ciągle	2	2				Środki Wojewody Budżet Gminy
L 2. Zalesianie terenów nieprzyd. rolniczo z równocz. działaniami prowadzącymi do zróżnic. struktury gatunkowej lasów.	L 2.1. Systematyczne zalesianie gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego	Starostwo powiatowe Prywatni właściciele	zadanie ciągle	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
L 4. Przeprowadzanie bieżących zabiegów pielęgnacyjnych w lasach	L 4.1. Przeprowadzenie zabiegów pielęgnacyjnych w lasach komunalnych zgodnie z planami urzędzenia lasów	UG	zadanie ciągle	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
	L 4.2. Sporządzanie nowych planów urządzania lasów komunalnych	UG	2005	3	-	3	-	-	Budżet gminy
Zagadnienie: Gleby									
GL 1. Ochrona gleb o wysokiej przydatności rolniczej przed przeznaczeniem na cele nierolnicze	GL 1.1.Przeznaczanie na cele nierolnicze jedynie gruntów o najniższej przydatności produkcyjnej	UG	zadanie ciągle	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
GL 5. Wdrażanie i upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej (KDPR)	GL 5.1. Organizacja szkoleń dla rolników nt. wdrażania KDPR (patrz także W6.1.)	Starostwo Powiatowe, UG, WODR	zadanie ciągle	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
GL 6. Rozwój rolnictwa ekologicznego	GL 6.1. Promowanie gospodarstw ekologicznych i wsparcie doradcze rolników w tym zakresie	UG, WODR	zadanie ciągle	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE				- Koszty w latach 2004-2007: 16 tys. PLN					

Tabela 26. Zasoby wodne - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

Kierunki działań	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Lata realizacji	Szacunkowe koszty w tys. PLN					Źródła finansowania
				Łącznie w latach 2004 - 2007	2004	2005	2006	2007	
W 3. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej	W 3.1. Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w Brodnej i Krzewinie	UG	2004-2005	700	700				50% środki własne, 50% pożyczka NFOŚiGW
W 4. Budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków na terenie gminy.	W 4.1. Przebudowa oczyszczalni w Kaczorach	UG	2005-2006	700		100	600		80% środki unijne, 20% środki własne gminy
W 6. Bieżąca kontrola stanu technicznego szamb	W 5.1. Prowadzenie bieżącej rejestracji i kontroli stanu technicznego szamb	UG	zadanie ciągłe	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
W 7. Ograniczanie negatywnego wpływu zanieczyszczeń z rolnictwa na jakość wód	W 7.1. Edukacja rolników w zakresie stosowania zasad KDPR	UG, WODR	zadanie ciągłe	b.k.d.	koszty w ramach edukacji ekologicznej				
W 12. Poprawa systemu melioracji	W 12.1. Drenowanie gruntów ornych w m. Zelgniewo	WZMiUW	2006	2200			2200		Budżet Państwa
	W 12.2. Drenowanie gruntów ornych w m. Krzewina i Kaczory	WZMiUW	2006	1100			1100		Budżet Państwa
ZASOBY WODNE - Koszty w latach 2004-2007: 4 700tys. PLN									

Tabela 27. Powietrze atmosferyczne - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

Kierunki działań	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Lata realizacji	Szacunkowe koszty w tys. PLN					Źródła finansowania
				Łącznie w latach 2004 - 2007	2004	2005	2006	2007	
P1. Likwidacja lub modernizacja źródeł „niskiej emisji”	P 1.1. Przygotowanie materiałów informacyjnych dot. możliwości korzystania z proekologicznych źródeł energii i korzyści stąd wynikających	UG, Starostwo Powiatowe	zadanie cykliczne	koszty w ramach edukacji ekologicznej					
	P 1. 2. Dalsza modernizacja systemów ogrzewania w budynkach użyteczności publicznej	UG	2005-2007	90		30	30	30	50% WFOŚiGW, 50% budżet gminy
P 2. Zmniejszenie zużycia energii cieplnej poprzez np. izolację cieplną budynków i upowszechnianie przyjaznego środowisku budownictwa	P 2.1. Promowanie stosowania energooszczędnych materiałów w budownictwie	UG, Starostwo, Organizacje ekologiczne	zadanie ciągłe	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	
P 3. Promowanie oraz popularyz. najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.	P 3.1. Promowanie uprawy roślin wysokoenergetycznych	UG, Starostwo, Organizacje ekologiczne	zadanie ciągłe	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	b.k.d.	

Tabela 28. Powietrze atmosferyczne - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007, c.d.

Kierunki działań	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Lata realizacji	Szacunkowe koszty w tys. PLN					Źródła finansowania
				Łącznie w latach 2004 - 2007	2004	2005	2006	2007	
P 6. Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej...	P 6.1. Modernizacja i wyznaczenie nowych tras rowerowych w gminie	UG, Organizacje pozarządowe, nadleśnictwo	2005-2007	100	-	50	50	-	Budżet Państwa
POWIETRZE ATMOSFERYCZNE - Koszty w latach 2004-2007: 190 tys. PLN									

4.3. Aspekty finansowe wdrażania Programu

W niniejszym paragrafie omówiono potencjalne źródła finansowania i ich szacunkowy udział w kosztach realizacji przedsięwzięć zdefiniowanych w "Programie...", ramy finansowe oraz sumaryczne koszty wdrażania Programu w latach 2004 - 2007. Dla dalszych okresów (po 2007 roku) koszty powinny być szacowane w następnych etapach realizacji Programu, w ramach uściślenia informacji i korygowania działań na podstawie badań monitoringowych.

Koszty wdrożenia przedsięwzięć zdefiniowanych w "Programie ochrony środowiska" dla okresu 2004 - 2007, podane są w cenach I kwartału 2004 roku.

4.1.1 Potencjalne źródła finansowania Programu

Specyfiką systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce jest to, że większą część wydatków ponoszą samorządy terytorialne, fundusze ekologiczne i przedsiębiorstwa.

W poprzednich latach, w skali województwa, przeciętny udział funduszy ochrony środowiska oraz dopłat do kredytów uruchamianych przez Bank Ochrony Środowiska wynosił około 30% wartości inwestycji. Obecnie rola funduszy ekologicznych (przede wszystkim Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) polega na koncentrowaniu środków na wspieranie inwestycji priorytetowych z punktu widzenia integracji z UE. Jednocześnie oczekuje się spadku udziału funduszy ochrony środowiska, ze względu na ogólną poprawę stanu środowiska, a co za tym idzie zmniejszenie wpływów z tytułu opłat i kar ekologicznych. Natomiast oczekuje się większego niż dotychczas zaangażowania środków pomocowych, w tym funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności (2004 - 2006).

W specyficznej sytuacji gminy Kaczory, największe środki na wdrożenie przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2004 - 2007 będą pochodziły z Budżetu Państwa (zadania realizowane przez WZMiUW w Poznaniu, Rejonowy Oddział w Pile), ze środków pomocowych UE (Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) oraz budżetu gminy (w tym GFOŚiGW).

4.1.2 Ramy finansowe

Niezbędnym elementem "Programu ochrony środowiska" jest wskazanie ram finansowych wdrażania "Programu ..." poprzez szacunek wielkości środków finansowych, które mogą być zaangażowane w realizację przedsięwzięć zdefiniowanych w Programie. Są to środki własne gminy wraz ze środkami pochodzącymi z gminnego funduszu ochrony środowiska, środki budżetu Państwa (w tym budżetu województwa wielkopolskiego), a także środki pochodzące z funduszy celowych (NFOŚiGW, WFOŚiGW) i środki pomocowe UE.

Opierając się na analizie źródeł finansowania działań w zakresie ochrony środowiska w ostatnich latach w Polsce, w województwie wielkopolskim, powiecie pilskim i w gminie Kaczory oraz prognozach co do perspektywicznych źródeł, przewiduje się następujące ramy finansowe dla wdrażania Programu w najbliższych czterech latach (Tabela 29.).

Tabela 29. Ramy finansowe realizacji "Programu ..." w latach 2004 - 2007.

Źródło finansowania	Środki do zaangażowania w latach 2004 - 2007	
	tys. PLN	%
Budżet gminy, GFOŚiGW	600	12
NFOŚiGW, WFOŚiGW	600	12
Budżet państwa	3400	68
Środki pomocowe UE	400	8
Razem	5 000	100

4.1.3 Koszty wdrażania Programu w latach 2004 - 2007

W okresie lat 2004 - 2007 przewiduje się działania z zakresu:

- Zarządzania środowiskiem zgodnie z celami i strategią Programu Ochrony Środowiska; koordynacja / zarządzanie, monitoring wdrażania programu, doskonalenie przepływu informacji,
- Inwestowania w techniczną infrastrukturę ochrony środowiska (zgodnie z listą przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2004 - 2007),
- Wykonywania niezbędnych opracowań, koncepcji, analiz i ocen.

Szacunkowe koszty wdrażania "Programu ..." w latach 2004 - 2007 zostały przedstawione w tabeli zbiorczej (Tabela 30). Koszty te zostały określone na podstawie:

- szczegółowych danych zgłoszonych przez gminę oraz inne jednostki nt. kosztów realizacji konkretnych przedsięwzięć,
- szacunku kosztów związanych z zarządzaniem Programem i edukacją ekologiczną (wg uzgodnień z UG Kaczory)
- ocenie wielkości środków możliwych do zaangażowania (tzw. ramy finansowe)

Tabela 30. Szacunkowe koszty wdrażania Programu w latach 2004 - 2007 (w tys. PLN)

Lp.	Zagadnienie	Koszty w latach 2004-2007 w tys. PLN
1.	<i>Zarządzanie Programem</i>	8
2.	<i>Edukacja ekologiczna</i>	13
3.	<i>Dziedzictwo przyrodnicze i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody</i>	16
4.	<i>Zasoby wodne</i>	4 700
5.	<i>Powietrze atmosferyczne</i>	190
Razem w latach 2004 - 2007		4 927

Uwaga: Koszty inwestycji w zakresie gospodarki odpadami znajdują się w dokumencie Planu Gospodarki Odpadami.

Strukturę finansowania wdrażania Programu Ochrony Środowiska dla gminy Kaczory w latach 2004–2007 (wg poszczególnych źródeł) przedstawia Tabela 29.

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory na lata 2004 – 2011

5 ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM

5.1 Wprowadzenie

Finansowanie (rozdz.4.) stanowi jeden z ważniejszych instrumentów realizacji programu ochrony środowiska, ale nie jedyny. Bardzo istotne w procesie wdrażania programu jest właściwe wykorzystanie rozwiązań o charakterze organizacyjnym, uwzględniających zasady zrównoważonego rozwoju. Stąd wynika potrzeba sformułowania w niniejszym "Programie..." zasad zarządzania środowiskiem. Trzeba przy tym pamiętać, że zarządzanie środowiskiem - również w kontekście integracji z Unią Europejską - nie jest wyłączną domeną służb ochrony środowiska. Chodzi o to, aby w procesie wdrażania programu ochrony środowiska uczestniczyli przedstawiciele różnych branż i gałęzi gospodarki oraz sfery życia społecznego, a ich działania były zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Niniejszy rozdział opisuje instrumenty wspomagające realizację programu ochrony środowiska, tzw. instrumenty polityki ekologicznej, zasady zarządzania środowiskiem, wynikające z zakresu kompetencyjnego administracji samorządowej szczebla gminnego. W zarządzaniu środowiskiem szczególną rolę pełni „Program ochrony środowiska”, który to program, z punktu widzenia organów gminy, może być postrzegany jako instrument koordynacji działań na rzecz ochrony środowiska oraz intensyfikacji współpracy różnych instytucji / organizacji, opartej o dobrowolne porozumienia na rzecz efektywnego wdrażania niniejszego Programu. Dlatego celowe jest przedstawienie procedury wdrażania „Programu...”, aby właściwe służby administracji publicznej miały czytelny obraz terminów i zakresów weryfikacji poszczególnych elementów programu oraz jasne określenie zasad współpracy poszczególnych grup zadaniowych w realizacji programu.

5.2 Instrumenty polityki ochrony środowiska

Instrumentarium służące realizacji polityki ochrony środowiska wynika z szeregu ustaw wśród których najważniejsze to: prawo ochrony środowiska, prawo wodne, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, o ochronie przyrody, o odpadach, prawo geologiczne i górnicze, prawo budowlane.

Wśród instrumentów zarządzania ochroną środowiska można wyróżnić instrumenty o charakterze politycznym (np. Polityka Ekologiczna Państwa, wojewódzkie / powiatowe i gminne programy ochrony środowiska), instrumenty prawno - administracyjne oraz instrumenty o charakterze horyzontalnym (systemy zintegrowanego zarządzania środowiskiem, monitoring środowiska, system statystyki, społeczna partycypacja, działania edukacyjne, narzędzia polityki technicznej i naukowej, konwencje, umowy i porozumienia międzynarodowe).

Tradycyjny podział instrumentów zarządzania środowiskiem wyróżnia instrumenty o charakterze prawnym, finansowym i społecznym oraz strukturalnym.

5.2.1 Instrumenty prawne

Kompetencje

Poniżej wymieniono ważniejsze kompetencje organów gminy w zakresie zagadnień ochrony środowiska a także prawa górniczego i geologicznego.

Kompetencje Wójta Gminy Kaczory

W zakresie Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62, poz. 627 z późn. zm.) wójt gminy:

- nakazuje, w drodze decyzji osobie fizycznej eksploatującej instalację w ramach zwykłego korzystania ze środowiska lub eksploatującej urządzenie, wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na środowisko (art. 363)
- może nakazać, w drodze decyzji osobie fizycznej prowadzącej instalację lub użytkującą urządzenie w ramach zwykłego korzystania ze środowiska prowadzenie w określonym czasie pomiarów, jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych (art. 150)
- jest organem właściwym do przyjęcia zgłoszenia instalacji mogącej negatywnie oddziaływać na środowisko, z której emisja nie wymaga zezwolenia, prowadzącej przez osobę fizyczną w ramach zwykłego korzystania ze środowiska (art. 152)
- może ustalić, w drodze decyzji wymagania w zakresie ochrony środowiska dotyczące eksploatacji instalacji, z której emisja nie wymaga zezwolenia – jeśli jest to uzasadnione koniecznością ochrony środowiska (art. 154)
- przyjmuje, od wskazanych podmiotów, i przekazuje wojewodzie informacje o wykorzystywanych substancjach stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (art. 162 ust 5 i 6)
- przyjmuje informację o wystąpieniu poważnej awarii (art. 245 ust 1)
- przyjmuje od podmiotu korzystającego ze środowiska wykaz, na podstawie którego ustalono opłaty za składowanie odpadów (art. 286 ust 2).

W zakresie Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U. nr 62, poz. 628 z późn. zm) wójt gminy:

- wydaje opinie dotyczące zatwierdzenia programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi (art. 19 ust 5)
- przyjmuje kopie informacji o ilości i rodzajach wytworzonych odpadów (art. 24 ust 9)
- nakazuje, w drodze decyzji posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsc nie przeznaczonych do ich składowania lub magazynowania wskazując sposób wykonania tej decyzji (art. 34)
- może, przed wydaniem decyzji ustalającej warunki zabudowy i zagospodarowaniu terenu dla budowy składowiska odpadów zażądać ekspertyzy co do możliwości odzysku lub unieszkodliwiania odpadów (art. 51.)
- wydaje opinie dotyczące zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów (art. 26 ust. 6 i art. 28 ust. 2).

W zakresie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880) wójt:

- wydaje zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów (art. 83 ust.1)
- ustala wysokość opłaty za usunięcie drzewa lub krzewów (art. 84)
- wymierza karę pieniężną za zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów, spowodowanie niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych w sposób szkodliwy dla roślinności oraz za usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia, a także za zniszczenie spowodowane niewłaściwą pielęgnacją terenów zieleni, zadrzewień, drzew lub krzewów (art. 88).

W zakresie Ustawy z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 132, poz. 622) wójt:

- sprawuje nadzór nad wykonywaniem przez właścicieli nieruchomości obowiązków w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości (art. 5 ust. 6)
- wydaje zezwolenie na świadczenie usług w zakresie określonym ustawą (art. 7).

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory na lata 2004 – 2011

W zakresie Ustawy z dnia 4 lutego 1994r. prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 27, poz. 96 z późn. zm.) wójt:

- uzgadnia udzielenie koncesji na działalność określoną w art. 15 ust 1-4 (art. 16 ust 5)
- opiniuje wydanie decyzji w sprawie zatwierdzenia projektu prac geologicznych (art. 33 ust 2)
- opiniuje wydanie decyzji w sprawie zatwierdzenia planu ruchu zakładu górniczego (art. 64 ust 5).

W zakresie Ustawy z dnia 18 lipca 2001r. prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229) wójt:

- nakazuje właścicielowi gruntu przywrócenie stanu poprzedniego lub wykonanie urządzeń zapobiegających szkodom, jeżeli spowodował zmiany stanu wody na gruncie, szkodliwie wpływające na grunty sąsiednie (art. 29 ust 2)
- zatwierdza ugodę zawartą przez właścicieli gruntów ustalającą zmiany stanu wody na gruntach, jeżeli zmiany te nie wpływają szkodliwie na inne nieruchomości lub gospodarkę wodną (art. 30 ust 2).

Kompetencje Rady Gminy

Do najważniejszych uchwał stanowiących przez Radę Gminy należy zaliczyć:

- uchwałę w sprawie sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 14 Ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717))
- uchwalenie programu ochrony środowiska dla gminy (art. 18 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62, poz. 627 z późn. zm.))
- uchwalenie planu gospodarki odpadami dla gminy (art. 14 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U. nr 62, poz. 628 z późn. zm.))
- uchwałę o nałożeniu obowiązku udzielania informacji o wytworzonych odpadach oraz sposobach gospodarowania odpadami – w odniesieniu do odpadów innych niż niebezpieczne – w ilości do 5 ton rocznie (art. 17 ust. 3 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U. nr 62, poz. 628 z późn. zm.))
- uchwałę w sprawie wprowadzania niektórych form ochrony przyrody (art. 44 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880))
- uchwałę określającą szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy (art. 4 Ustawy z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 132, poz. 622))
- uchwałę w sprawie wyznaczenia miejsc wydobywania kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów w granicach powszechnego korzystania z wody (art. 34 ust. 4 Ustawy z dnia 18 lipca 2001r. prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229))

Kontrola przestrzegania prawa

Wprowadzona reforma w istotny sposób wzmacnia kompetencje kontrolne Wojewody. Jednak należy zaznaczyć, że nastąpiło to na skutek zabiegów formalnych, tj. podporządkowania Wojewodzie wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska, który wykonuje w jego imieniu zadania i kompetencje Inspekcji Ochrony Środowiska, a więc odpowiada za kontrolę przestrzegania warunków określonych w pozwoleniach.

Ponadto, Wojewoda na wniosek wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska lub za jego zgodą, może powierzyć w drodze porozumienia, prowadzenie spraw z zakresu właściwości wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska, w tym wydawanie w jego imieniu decyzji administracyjnych, powiatom położonym na terenie województwa.

Monitoring stanu środowiska

Szczególnym instrumentem prawnym stał się monitoring, czyli pomiar stanu środowiska. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiskowych.

Monitoring był zwykle zaliczany do instrumentów społecznych (informacyjnych), jako bardzo ważna podstawa analiz, ocen czy decyzji. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących przez zapisy w niektórych aktach prawnych czynią je instrumentem o znaczeniu prawnym. Monitoring stanu środowiska zasadniczo nie leży w gestii gminy. Propozycja badań monitoringu środowiska w obszarze powiatu została przedstawiona w programie powiatowym.

5.2.2 Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą przede wszystkim: opłata za gospodarcze korzystanie ze środowiska, administracyjna kara pieniężna i fundusze celowe

Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska

Opłaty te pełnią funkcję prewencyjną. Funkcja prewencyjna realizowana jest poprzez zachęcanie podmiotów (dotyczy to podmiotów gospodarczych) do wyboru technologii, lokalizacji produkcji, instalowania urządzeń ochronnych oraz oszczędnego korzystania z zasobów naturalnych w sposób najodpowiedniejszy z punktu widzenia ochrony środowiska.

Opłaty pobierane są za:

- wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- pobór wód i wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- składowanie odpadów,
- wyłączanie gruntów rolnych i leśnych z produkcji,
- usuwanie drzew i krzewów

Opłaty trafiają do funduszy celowych (fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz fundusz ochrony gruntów). Pobierają je organy administracji (np. Urząd Marszałkowski, organ gminy) lub, jak w przypadku gruntów rolnych i leśnych, wnoszone są bezpośrednio do funduszu celowego.

Podmiot korzystający ze środowiska ustala we własnym zakresie wysokość należnej opłaty (według stawek obowiązujących w okresie, w którym korzystanie ze środowiska miało miejsce) i wnosi ją na rachunek właściwego urzędu marszałkowskiego. Osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami ponoszą opłaty za korzystanie ze środowiska w zakresie, w jakim to korzystanie wymaga pozwolenia na wprowadzanie substancji lub energii do środowiska oraz pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód w rozumieniu przepisów ustawy Prawo wodne.

Należy także wspomnieć, że podobne opłaty pobiera się na podstawie przepisów prawa górniczego i geologicznego za działalność koncesjonowaną.

Administracyjne kary pieniężne.

Kary pieniężne nie są sensu stricto środkiem ekonomicznym, są raczej związane z instytucją odpowiedzialności prawnej. Spełniają jednak funkcje podobne do opłat. Kary pobiera się w tych samych sytuacjach co opłaty, lecz za działania niezgodne z prawem. W odniesieniu do wód, powietrza, odpadów i hałasu, karę wymierza wojewódzki inspektor ochrony środowiska, a w odniesieniu do drzew i krzewów - organ gminy. Stawki kar zwykle są kilkakrotnie wyższe niż opłaty i trafiają do funduszy celowych. Ustawa poś przewiduje możliwość odraczania, zmniejszania lub umarzania administracyjnych kar pieniężnych.

Fundusze celowe

Jak powiedziano wyżej, opłaty i kary zasilają fundusze celowe. Dla gminy Kaczory istotne znaczenie mają fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej: NFOŚiGW w Warszawie i WFOŚiGW w Poznaniu oraz PFOŚiGW w Pile, a także GFOŚiGW.

5.2.3 Instrumenty społeczne

Instrumenty społeczne wspomagają realizację programu ochrony środowiska. Zagadnienie to wiąże się z realizacją zasady współdziałania, której służą uzgodnienia i usprawnienia instytucjonalne.

Instrumenty społeczne są to narzędzia dla usprawniania współpracy i budowania partnerstwa, tzw. „uczenie się poprzez działanie”. Wśród nich istnieje podział na dwie kategorie wewnętrzne: pierwsza dotyczy działań samorządów a narzędziami są przede wszystkim działania edukacyjne, druga polega na budowaniu powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem, gdzie podstawą jest komunikacja społeczna: systemy konsultacji i debat publicznych oraz wprowadzanie mechanizmów tzw. budowania świadomości (kampanie edukacyjne).

Działania edukacyjne realizowane są w różnych formach i na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni a skończywszy na tematycznych szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji. Działalność ta prowadzona jest od wielu lat, lecz ciągle wymaga dalszego poszerzania sposobów aktywizacji społeczeństwa oraz szkolenia coraz to innych grup zawodowych i społecznych. Edukacja ekologiczna została szerzej omówiona w rozdziale 3.

Czynnikami decydującymi o sukcesie realizowanej edukacji ekologicznej są rzetelna informacja o stanie środowiska i działaniach na rzecz jego ochrony oraz umiejętność komunikowania się ze społeczeństwem. Komunikacja społeczna coraz częściej nabiera form zinstytucjonalizowanych. Z jednej strony jest to tworzenie biur komunikacji społecznej w urzędach, z drugiej strony - podpisywanie formalnych deklaracji współpracy z organizacjami społecznymi i wspieranie ich działań poprzez np. wprowadzanie przedstawicieli organizacji do różnego rodzaju ciał opiniotawczo-doradczych, organizowanie regularnych spotkań z organizacjami, itp.

Im szerszy jest zakres strategii / programu i związanych z nią działań, tym więcej jest grup i osób, które mogą wpłynąć na proces opracowywania i wdrażania strategii / programu: od sposobu i jakości komunikowania się z nimi zależą wspólnie wypracowane cele i ich realizacja.

W nowym podziale kompetencji ustawodawca nakłada na instytucje rządowe i samorządowe obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Obowiązek ten dotyczy w pierwszej kolejności wymiany informacji między przedstawicielami różnych szczebli samorządu i rządowych organizacji ochrony środowiska.

Ustawa - Prawo ochrony środowiska, podobnie jak i poprzednio ustawa o dostępie z 9 listopada 2000 roku, nie przewiduje żadnych ograniczeń w korzystaniu z prawa dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie, a dostęp do informacji nie jest uzależniony od uczestnictwa w żadnym konkretnym postępowaniu i posiadania jakiegokolwiek interesu w sprawie.

Szeroko pojęta komunikacja może służyć:

- wymianie informacji roboczej z innymi osobami pracującymi nad tym samym tematem,
- wspieraniu procesu, np. przekazywaniu określonych informacji politykom, sponsorom czy decydentom,
- wciąganiu stron do współpracy, np. budowaniu zainteresowania dzięki rzetelnej i ciekawie podanej informacji, wymiana zdań z osobami o postawie (początkowo) krytycznej, wyjaśnianie stanowisk,
- zapobieganiu zakłóceniom procesu (np. blokowaniu realizacji) poprzez wciągnięcie wszystkich zainteresowanych stron "otwartego planowania" w proces opracowywania strategii / programu
- promocji strategii / programu (m.in. promocja sukcesu)

Władze gminy zdają sobie sprawę z faktu, że dobra komunikacja z różnymi partnerami włączonymi w zagadnienie ochrony środowiska i rozwoju społeczno-gospodarczego (grupami zadaniowymi) jest

podstawą dobrej ich współpracy, prowadzącej do większego zaangażowania w realizację polityki ochrony środowiska.

Współdziałanie jest niezbędnym instrumentem w przypadku konieczności uczestniczenia kilku podmiotów w finansowaniu przedsięwzięcia objętego programem ochrony środowiska. Jest to jednocześnie najlepszy przykład partnerstwa, także publiczno-prywatnego w celu np. wykonania tzw. montażu finansowego. Uczestnictwo prywatnych właścicieli działek (np. w przypadku budowy systemu kanalizacji) wymaga zastosowania rozwiązań prawnych umożliwiających uczestnictwo grupy prywatnych podmiotów fizycznych jako partnera dla innych podmiotów prawnych. Takie rozwiązania w postaci np. utworzenia komitetu budowy, mogą także umożliwić formalne przekazywanie dofinansowania grupie prywatnych właścicieli ze strony podmiotu dysponującego środkami na realizację przedsięwzięcia np. w rodzaju przydomowych oczyszczalni ścieków.

Podobne rozwiązanie może być przyjęte w przypadku wspomagania przedsięwzięć związanych ze zmianą nośnika energii w systemach ogrzewania w domach mieszkalnych.

Współdziałanie w ramach gospodarki wodno-ściekowej czy gospodarki odpadami będzie polegało na uzgodnieniach dotyczących finansowania i organizacji działań w tym zakresie. Szczególnie istotne będzie działanie w porozumieniu w przypadku współfinansowania przedsięwzięć oraz korzystania z funduszy UE.

5.2.4 Instrumenty strukturalne

Instrumenty strukturalne rozumiane są jako narzędzia dla formułowania, integrowania i wdrażania polityk środowiskowych. Z punktu widzenia gminy Kaczory są to przede wszystkim strategie i programy wdrożeniowe.

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory jest zarówno planem polityki ochrony środowiska do 2011 roku, jak i programem wdrożeniowym na najbliższe 4 lata (2004 - 2007).

Należy jednak zaznaczyć, że program ochrony środowiska jest programem, który z jednej strony uwzględnia kierunki rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki i ich konsekwencje dla środowiska, a z drugiej strony wytycza pewne ramy tego rozwoju. Oznacza to, że działania realizowane np. w rolnictwie, turystyce - muszą być brane pod uwagę w programie ochrony środowiska i jednocześnie ochrona środowiska wymaga podejmowania pewnych działań w poszczególnych dziedzinach gospodarki i codziennego bytowania mieszkańców gminy.

Również plan gospodarki odpadami jest planem strategicznym i wdrożeniowym. Podaje on zarówno projektowany system gospodarowania odpadami, ale także rodzaj i harmonogram realizacji przedsięwzięć oraz harmonogram uruchamiania środków finansowych i ich źródeł.

Dokumentem wytyczającym główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska w skali gminy jest strategia rozwoju. W niniejszym programie ochrony środowiska uwzględniono zarówno cele jak i kierunki zdefiniowane w dokumencie „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Kaczory”.

5.3 Upowszechnianie informacji o środowisku

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska organy administracji są obowiązane udostępniać każdemu informacje o środowisku i jego ochronie, znajdujące się w ich posiadaniu (art. 19 poś). Zakres informacji i zasady ich udostępniania określa poś Dział IV Informacje o środowisku.

Gmina Kaczory będzie maksymalnie wykorzystywała nowoczesne środki komunikowania się. W pierwszej kolejności rozszerzony zostanie zakres informacji dostępny na stronach internetowych gminy o dane dot. oceny stanu środowiska w gminie i informacje nt. realizacji niniejszego programu.

Istotną rolę będą pełniły pozarządowe organizacje ekologiczne prowadzące działalność informacyjną lub konsultacyjną dla społeczeństwa. Intensyfikowane będą działania wynikające z „Narodowej strategii edukacji ekologicznej” oraz jej programu wykonawczego.

5.4 Organizacja zarządzania środowiskiem

Zarządzanie środowiskiem w okresie początkowym będzie wymagało wyodrębnienia struktury zarządzania środowiskiem od struktury zarządzania tym programem. Jednakże, docelowo program ten powinien utożsamiać się z systemem zarządzania środowiskiem w gminie. Jest to jeden z najważniejszych celów postawionych przed zarządzającymi programem. Program powinien wypracować instrumentarium, które umożliwi osiągnięcie unifikacji zarządzania programem z zarządzaniem środowiskiem.

5.4.1 Ogólne zasady zarządzania środowiskiem

Dotychczasowy rozwój teorii i praktyki zarządzania ekologicznego wskazuje, że system zarządzania realizujący cele ekologiczne powinien opierać działania na następujących zasadach:

- zanieczyszczający płaci, użytkownik płaci,
- przezorności,
- współodpowiedzialności,
- pomocniczości.

Są to zasady powszechnie już akceptowane i stosowane w wielu krajach. Jednocześnie z istoty koncepcji zrównoważonego rozwoju wynikają tzw. złote reguły zarządzania ekologicznego:

- nieodnawialne zasoby środowiska powinny być wykorzystywane w takim zakresie, w jakim istnieje możliwość ich substytucyjnego kompensowania zasobami odnawialnymi,
- odnawialne zasoby środowiska powinny być wykorzystywane tylko w zakresie nie przekraczającym stopnia ich odnawialności,
- chłonność środowiska nie powinna być w żadnym zakresie przekroczona,
- różnorodność biologiczna środowiska nie powinna maleć.

Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymywanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska.

Istotnym novum w nowym podziale kompetencji jest nałożenie na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych ochrony środowiska obowiązku wzajemnego informowania się i uzgadniania. Dotyczy to również programów ochrony środowiska.

Przepisy przewidują tworzenie na wszystkich szczeblach administracji rozbudowanego systemu dokumentów planistycznych wytyczających generalne kierunki polityki rozwoju w kontekście ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego.

Zarządy województw, powiatów i gmin sporządzają programy ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej państwa.

Dokumenty dotyczące zagospodarowania przestrzennego sporządza się na wszystkich szczeblach, ale nie wszystkie mają jednakową moc prawną i rolę w całym systemie. Z punktu widzenia prawnego najmocniejszą pozycję w omawianej strukturze ma gmina, gdyż tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalane przez gminy, mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa. Oznacza to w uproszczeniu, że wszelkie programy, plany i strategie formułowane na różnych szczeblach mają tylko wtedy szansę realizacji, jeśli znajdują odzwierciedlenie w konkretnym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Samorząd gminny określa również strategię rozwoju gminy, na którą składa się m.in. racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Ustawowy jest również obowiązek uchwalenia gminnego programu ochrony środowiska.

5.4.2 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

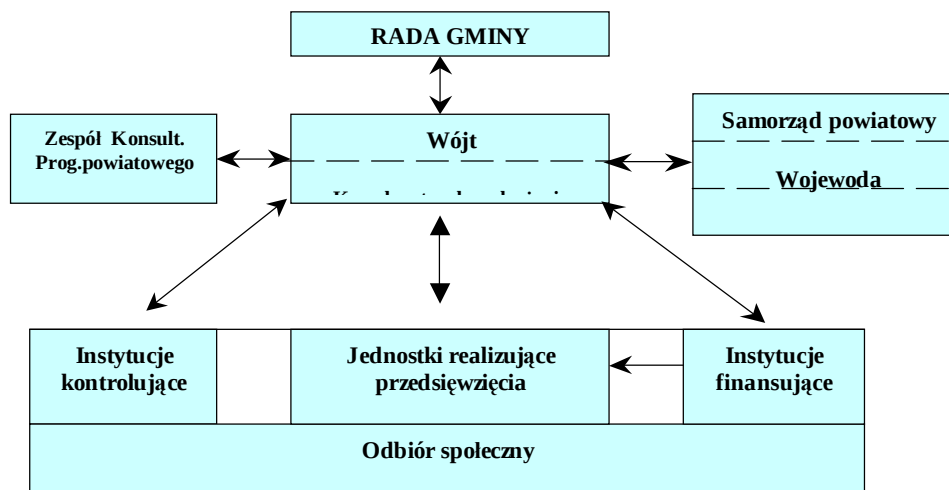
Podstawową zasadą realizacji programu ochrony środowiska powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim. Szansę na skuteczne wdrożenie Programu daje dobra organizacja zarządzania nim.

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji Programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem
- Podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu.
- Społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Schemat zarządzania Programem przedstawia **Rysunek 4**.

Rysunek 4. Schemat zarządzania Programem

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Wójcie, który składa Radzie Gminy raporty z wykonania Programu. Wójt współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego oraz powiatowego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Zarządu Województwa, Powiatu Pińskiego, a także Wójta Gminy Kaczory znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań programu (poprzez WFOŚiGW w Poznaniu, PFOŚiGW w powiecie oraz GFOŚiGW w gminie).

Ponadto Wójt współdziała z instytucjami administracji specjalnej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (WSSE, PSSE, WIOŚ), prowadzą monitoring wód (RZGW).

Wypracowane procedury i strategie powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się rutyną i podstawą zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych i środowisk odpowiedzialnych za ostateczny wizerunek obszaru. Następuje uporządkowanie i uczynienie samego procesu planowania i zarządzania na tyle, że pewne działania stając się rutyną, powodują samoistne powtarzanie się dobrych rozwiązań wytwarzając mechanizmy samoregulacji.

Jak już wspomniano wcześniej, odbiorcą Programu są mieszkańcy gminy Kaczory, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej, co opisano w dalszej części dokumentu.

5.4.3 Monitoring wdrażania Programu

Zakres monitoringu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- Określenia stopnia wykonania przedsięwzięć / działań
- Określenia stopnia realizacji przyjętych celów
- Oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem
- Analizy przyczyn tych rozbieżności.

Wójt (poprzez koordynatora ds. wdrażania Programu) będzie ocenił co dwa lata stopień wdrożenia Programu, natomiast na bieżąco będzie kontrolowany postęp w zakresie wykonania przedsięwzięć zdefiniowanych w programie. Pod koniec 2005 roku nastąpi ocena realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2004 - 2007. Wyniki oceny będą stanowiły wkład dla nowej listy przedsięwzięć, obejmujących okres 2006 - 2009. Ten cykl będzie się powtarzał co każde dwa lata, co zapewni ciągły nadzór nad wykonaniem Programu.

W cyklach czteroletnich będzie oceniany stopień realizacji celów ekologicznych (określonych w tym dokumencie dla okresu do 2011 roku). Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska. Wynikającymi z zapisów ustawy są następujące działania:

- Ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata)
- Aktualizacja listy przedsięwzięć (co dwa lata)
- Aktualizacja polityki ochrony środowiska, tj. celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

Wskaźniki monitorowania efektywności Programu

Podstawą właściwego systemu oceny realizacji Programu jest dobry system sprawozdawczości, oparty na wskaźnikach (miernikach) stanu środowiska i zmiany presji na środowisko, a także na wskaźnikach świadomości społecznej. Poniżej (**Tabela 31**) zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

Określenie wskaźników wymaga posiadania odpowiednich informacji:

- Pochodzących z monitoringu środowiska (WIOŚ), danych Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody i danych znajdujących w zasobach gminy (grupa A).
- Pochodzących z przeprowadzenia odpowiednich badań społecznych (grupa B), np. raz na 4 lata. Badania te powinny być prowadzone przez wyspecjalizowane jednostki badania opinii społecznej. Mierniki społecznych efektów programu są wielkościami wolnozmiennymi. Są wynikiem badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów programu przez ilość i jakość interwencji zgłaszanych do Urzędu Gminy.

W oparciu o analizę wskaźników grupy A i grupy B będzie możliwa ocena efektywności realizacji 'Programu ochrony środowiska' a w oparciu o tą ocenę – aktualizować program.

Tabela 31. Wskaźniki monitorowania celów Programu

Lp.	Wskaźnik	Stan wyjściowy	
		powiat	gmina Kaczory
A. Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko			
1.	% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków	69,6	90
3.	Wskaźnik zwodociągowania %	98	99
4.	Ilość zużytej wody/1 mieszkańca w ciągu roku (m³)	36,4	62,4
5.	Lesistość %	28,1	44
6.	Udział terenów objętych ochroną prawną %	41,9%	65
7.	Pomniki przyrody (szt)	140	7
8.	Powierzchnia terenów zdegradowanych (ha)	b.d.	b.d.
9.	Ilość zużytych nawozów sztucznych i mineralnych/1ha użytków rolnych	b.d	b.d.
B. Wskaźniki świadomości społecznej			
1.	Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska wg oceny jakościowej	b.d.	średni
2.	Ilość skarg zgłaszanych przez mieszkańców / rok	b.d.	b.d.

5.4.4 Harmonogram wdrażania Programu

Tabela 32 przedstawia harmonogram wdrażania „Programu Ochrony Środowiska ...”. Harmonogram ten ujmuje cyklicznie prowadzone działania opisane wcześniej.

Należy jednak zaznaczyć, iż możliwe są modyfikacje tego harmonogramu w zależności od oceny postępów w zakresie osiągania celów i zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Tabela 32. Harmonogram wdrażania "Programu ochrony środowiska ..."

Lp.	Rok Zadania	2004	2005	2006	2007	Itđ.
1.	Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory					
	a)Cele do 2011 roku i kierunki działań	Do 2011			Do 2015	
	b)lista przedsięwzięć proponowanych do realizacji w latach 2004 -2007	2004 - 2007	2006 - 2009		2008 do 2011	
2.	Monitoring					
2.1.	Monitoring środowiska					
2.2.	Monitoring polityki środowiskowej					
	• Mierniki efektywności Programu					
	• Ocena realizacji listy przedsięwzięć					
	• Raporty z realizacji Programu					
	• Ocena realizacji celów do 2011 roku (2015, itd.) i kierunków działań					

5.5 Główne działania w ramach zarządzania Programem

W oparciu o poprzednie paragrafy niniejszego rozdziału, **Tabela 33** przedstawia najważniejsze działania w ramach następujących zagadnień: wdrażanie "Programu ochrony środowiska" (koordynacja, weryfikacja celów ekologicznych, strategii ich i listy przedsięwzięć, współpraca z różnymi jednostkami), edukacja i komunikacja ze społeczeństwem. Dla każdego zagadnienia wskazano instytucje uczestniczące w realizacji wyszczególnionych działań.

Tabela 33. Najważniejsze działania w ramach zarządzania środowiskiem

Lp.	Zagadnienie	Główne działania w latach 2003 – 2006	Instytucje
1.	Wdrażanie "Programu ochrony środowiska ..."	– Koordynacja wdrażania "Programu ..." – Współpraca z różnymi jednostkami – Ocena wdrożenia przedsięwzięć (2x, 2005 i 2007) – Ocena realizacji i weryfikacja celów ekologicznych i kierunków działań (1x, 2007) – Raporty o wykonaniu Programu (2x, 2005 i 2007)	Wójt, Zarząd Powiatu, Inne jednostki wdrażające Program
2.	Edukacja ekologiczna, komunikacja ze społeczeństwem, System informacji o środowisku	– Większe wykorzystanie mediów (prasa, telewizja, internet) w celach informowania społeczeństwa o podejmowanych i planowanych działaniach z zakresu ochrony środowiska, w tym realizacji programu – Stosowanie systemu "krótkich informacji" o środowisku (wydawanie ulotek i broszur informacyjnych) – Szersze włączenie organizacji pozarządowych w proces edukacji ekologicznej i komunikacji ze społeczeństwem	Samorząd Gminny Zarząd Powiatu Organizacje pozarządowe
3.	Monitoring stanu środowiska	Zgodnie z wymaganiami ustawowymi Informacje o stanie środowiska w gminie	WIOŚ, WSSE Wójt

6 WYKAZ SKRÓTÓW

bd – brak danych

b.k.d. – bez kosztów dodatkowych

BOŚ - Bank Ochrony Środowiska

EBOiR – Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju

GFOŚiGW – Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

GUS – Główny Urząd Statystyczny

GZWP – Główny Zbiornik Wód podziemnych

KDPR – Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej

NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

NON – nie odpowiadająca normom

RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej

UE – Unia Europejska

UG- Urząd Gminy Kaczory

WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu

WODR – Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

WZMiUW – Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory na lata 2004 – 2011

7 WYKORZYSTANE MATERIAŁY

1. Program Ochrony Środowiska dla powiatu pilskiego na lata 2004 - 2011, Rada Powiatu w Pile, 2004 r.
2. Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2002 - 2010, Sejmik Województwa Wielkopolskiego, 2002 r.
3. Stan środowiska w województwie wielkopolskim w 2000, 2001 i 2002 roku, Biblioteka Monitoringu Środowiska w Poznaniu.
4. Strategia rozwoju społeczno gospodarczego gminy Kaczory, 2000.
5. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaczory, 1999,
6. Rocznik Statystyczny województwa wielkopolskiego 2003, US w Poznaniu, 2003 r.
7. Ochrona Środowiska 2002, GUS, Warszawa 2002.
8. Ochrona Środowiska 2003, GUS, Warszawa 2003.
9. Ogólnie dostępne strony internetowe
10. Ważniejsze dane o podregionach, powiatach i gminach województwa wielkopolskiego 2003, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2003.
11. Ogólnodostępne strony internetowe.

Program ochrony środowiska dla gminy Kaczory na lata 2004 – 2011